özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- Sosyalist Ahlâk Üzerine
- « DEVRiMCi YOL » DERGiSiNE CEVAP
- Dünya Sosyalizmi ve Günümüz Ulusal Kurtuluş Devrimleri
- iRAN'DA NELER OLUYOR

39-40
AĞUSTOS
EYLÜL

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

AĞUSTOS : 1978
YIL : 4
SAYI : 39

İÇİNDEKİLER

Halkın Gerçek Dostları Sosyalistlerdir 3
«Devrimci Yol» Dergisine Cevap / 1 7
Sosyalist Ahlâk Üzerine 30
«Toplumsal Anlaşma» veya Sınıf Barışı 39
Dünya Sosyalizmi ve Günümüz Ulusal Kurtuluş Devrimleri 50
İran'da Neler Oluyor / **Ahmet Temel DEMİRER** 61
«Çin İşi Marksizm» Nerelere Vardı? 72
Pekin Propagandasının Kendi Kendini İfşası 75

SANAT - EDEBİYAT

Seyyit NEZİR'den Şiirler 83
Nıviskarê Mezın Ereb Şemo Çû Heqiya Xwe 89

Sahibi: **Faruk ARAS** — Y. İşleri Müdürü: **S. Sırrı FEROĞLU** — Yönetim ve Haberleşme Adresi: Dizdariye Medresesi Sok. **Deniz Apt.** No. 8 - 8, Çemberlitaş - **İSTANBUL** — Abone: **Yıllık:** 150 TL. — **Altı aylık:** 75 TL. Dış ülkeler iki katıdır. — Istanbul Dağıtım: **TAN-DA** — Ankara Dağıtım: **ANKARA BÜROMUZ.** Sümer Sok. Beyaz Ap. 12/2 **Demirtepe - ANKARA** — Baskı: **KÜLTÜR Matbacılık** — Dizgi: **EVREN Matbaası** — Kapak: **IŞIK Matbaası.**

Halkın Gerçek Dostları Sosyalistlerdir

Ecevit Hükümeti'nin kuruluşundan buyana yedi ay kadar bir zaman geçti. Bu süre içinde, yeni hükümetin, sermaye çevrelerinin kendisinden beklediklerini bir bir gerçekleştirmeye çalıştığı açık. Ecevit, önce yoğun bir dış trafik sonucunda İMF (Uluslararası Para Fonu) ile uzlaştı. Emperyalist kuruluşlar, yeni krediler açılmasını ve birkısım eski borçların ertelenmesini kabul ettiler. Böylece döviz darboğazından nefesi sıkışan sermaye çevreleri biraz rahatladılar. Diğer yandan içerde İMF' nin dilediği ekonomik tedbirler peşpeşe yürürlüğe girdi. Para değeri düşürüldü, yatırımlar sınırlandırıldı —özellikle Kürdistan'daki bazı yatırımlar tümden iptal edildi— ve ücretlerin dondurulması yoluna gidildi. TÜRK-İŞ'le hükümet arasında yapılan «toplumsal anlaşma» bu yolda atılan önemli bir adım ve anlaşma hızla uygulama alanına kondu.

Ecevit, Avrupa ülkelerine yaptığı gezilerde, hâlâ «karaoğlan» ve «umut» imajlarıyla yüklü işçilerin doldurduğu salonlarda şatafatlı nutuklar atmaktan, bir emekçi dostu ve emperyalistlere rest çeken bir yiğit gibi konuşmaktan geri kalmadı. Ancak bunlar yalnızca heyecan verici sözler olarak kaldılar. İşler, yerli para babalarının ve emperyalistlerin dilediği gibi yürüdü. Kabak yine işçilerin, yoksul halk kesimlerinin başına patladı.

Amerikan silah ambargosu, bazı kayıtlar ve şartlarla da olsa kaldırıldı. Ecevit'in çektiği heyecanlı nutuklar, «yeni ekonomik düzen» çıkışları ve sosyalist ülkelere yapılan geziler, olsa olsa ambargonun kalkmasına yardımcı oldu. Her ne kadar Türkiye burjuvazisi emperyalistsiz edemezse de, Türk devlet adamlarının sosyalist ülkelere sıklaşan ziyaretleri ve karşı ziyaretler, emperyalistler için rahatsızlık ve kuşku verici cinstendi. Türk devlet adamlarının bu ziyaretleri ve NATO ile iliş-

kilerin yeniden gözden geçirileceğine dair söz ve ihsasları, besbelli ki salt ABD ve öteki büyük ortakları üzerinde bir baskı amacını taşıyordu. Türk devlet adamları, ta Osmanlılardan beri bu tür manevralarda bayağı usta ve deneyli sayılabilirler. Daha kurtuluş savaşı yıllarında, bir yandan Sovyetler Birliği'nden hayati önemde destek alıp diğer yandan içerde komünistleri kurşuna dizme geleneği bugün de başka biçimlerde devam ediyor.

Buna karşılık CHP'nin ve liderinin emekçi kitlelere, demokrat kesimlere verdiği sözlerin hiçbiri yerine getirilmedi ve yeni hükümet bu yolda adım atmaya da hiç niyetli değil. Emekçiler üzerindeki ekonomik yük bir kat daha ağırlaştı.

* * *

Emekçi kitlelerin, ilerici çevrelerin CHP'den umduklarının başında, son dört yıldır giderek azgınlaşan faşist saldırganlığın engellenmesiydi. Bir yandan faşist güçlere hükümet desteğinin kesilmesi, diğer yandan saldırganların üzerine ciddi biçimde gidilmesi, onlardan hesap sorulması, devrimci ve demokratik güçlerin faşizme karşı öteden beri varolan mücadelesiyle birleşince saldırganları geri püskürtebilir, çözebilirdi.

Oysa CHP bu konuda ilginç bir vurdumduymazlık içindedir.

Kuşkusuz, CHP'nin faşistlere karşı etkin tedbirler almasını istemeyen çevrelerin başında yine sermaye çevreleri geliyor. Gerçi onlar da kendi tabirleriyle «anarşik» olayların son bulmasını, bir «güven ortamı» kurulmasını istiyorlar. Ama faşizm yuvaları onların ve arkalarındaki emperyalist güçlerin eseridir, onlar şiddet olaylarının durmasını isteyebilirler, ama sermayenin bu yedek vurucu gücünün ezilmesini asla. «Olaylar durmalı, ama faşist milisler ,demokrasi düşmanları yine mevzilerini, devlet katlarındaki kilit yerlerini korumaya devam etmelidirler..» Diğer yandan Demirel, Türkeş ve onların besleyip yönettiği faşist beslemeler, sermayenin en azından önemli bir kesiminin onay verdikleri bugünkü hükümette tümden razı değiller ve onu biran önce, hertürlü yönteme başvurarak alaşağı etmek istiyorlar. Bu nedenle de işveren çevrelerinde de ağır basan «barış» ve «güven» çağrılarına rağmen, şiddet olayları durmuyor, giderek yükseliyor. Çünkü faşist milislerin gözünü kan bürümüş, anarşiyi yoğunlaştırmak için en alçakça cinayetleri yapmaktan geri kalmıyorlar.

Ve bütün bu hengamede CHP garip bir şaşkınlık içinde. Faşistlerin üzerine doğru dürüst gitse, onları besleyip büyüten

ve yedek bir güç olarak da emre hazır tutmak isteyen sermaye kızacak, gericiliğin iflah olmaz avukatı Feyzioğulları ve hatta CHP içindeki AP'li benzeri kişiler, gericiliğin beşinci kolları kızacaklar, «neden önce sola vurmuyorsun?» diyecekler; üzerlerine gitmese kanlı olayların duracağı yok, bu hengamede CHP' nin kendisi perişan olup gidecek.

Ürkek, teslimiyetçi, kararsız sağ sosyal-demokrat politika her bakımdan sırıtıyor. CHP, faşist saldırganlığa karşı elini kımıldatmak için kendi sağındaki güçlerin tavrına bakıyor; emekçi kitleleri, devrimci demokratik güçleri ise kaale almıyor. Her zaman söylediğimiz gibi, bu şaşkınlık CHP'nin burjuva yapısından geliyor.

Diğer yandan, birhayli özgürlük ve demokrasi demagojisi yapıp kitlelerde geniş umutlar uyandıran CHP, emekçilerin, devrimci ve demokratik güçlerin üzerine gitmekte hiç de öyle ürkek davranmıyor. MC döneminde kilit noktalarına yerleştirilmiş emniyet şefleri mevzilerini koruyup bugün de faşist saldırganlara hertülü koylaylığı s a ğ l a r k e n, y e n i hükümet, bindiği dalı kesen kişinin tavrıyla demokratik polis örgütü POL-DER'i kapatmaya kalkışıyor. Yeni hükümetin tayin ettiği valiler, saldırıların ocağı olan Ülkü Ocakları ve benzer faşist kuruluşlar orada gözönünde dururken peşpeşe demokratik örgütleri kapatıyorlar. Diyarbakır Devrimci Halk Kültür Derneği'nin, İstanbul'da Emekçi-Der'in kapatılması ve pekçok ilerici örgütün aranması bunun son örnekleri. Baskılar bunu da aşarak sol siyasi partilere yöneldi. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi yöneticileri hakkında açılan dava bunun son örneği. Düşünce özgürlüğünün önündeki tüm engelleri kaldıracağını vadetmiş olan CHP'nin kurduğu hükümet döneminde 141 - 142 habire işletiliyor ve sosyalistleri, sol partileri tehdit ediyor.

Geçtiğimiz günlerde İsmail Beşikçi'ye verilen 1,5 yıllık cezadan sonra, İstanbul'da Newroz gecesi düzenlemiş olan gençlerden İbrahim Duran da Türk Ceza Kanununun 142. maddesine dayanılarak 1,5 yıl cezaya çarptırıldı. Basın üzerindeki baskılar devam ediyor. Dergimizin son sayısı hakkında daha çıktığı gün toplama kararı çıkarıldı ve bütün illere telle bildirildi. Hükümet, devrimci yayınlar üzerinde yeni bir baskı dalgasına hazırlanıyor. Özellikle Kürt halkının üstündeki zulmü, ırkçılığı, sömürgeciliği deşifre eden yayınlar gericilerin en büyük hedefi ve hükümet de en azgın şovenlere, ırkçılara boyun eğerek

bu yayınları susturmak istiyor; bu yolda, aynen MC'nin yaptığı gibi mevcut yasaları bile açıkça çiğnemekten geri kalmıyor.

Bu uygulamalar ne CHP'ye ne de onun sorumluluğunu taşıyan bu hükümete bir hayır getirmeyecektir. CHP, emekçi kitlelerde büyük özlemleri gıdıklayarak varabildiği şu kısa iktidar döneminde emperyalistlere, yerli para babalarına teslim olmakla, şovenizm yolunda yürümekle bu umutları da çok kısa bir sürede söndürmekte ve kendi kuyusunu kazmaktadır.

* * *

Emekçi kitleler, devrimci ve demokratik güçler, bugüne kadar kazandıkları hakları, tuttukları mevzileri, dişe diş bir mücadele ile elde ettiler ve bundan sonra da böyle olacaktır. Devrimci güçler ne CHP'den, ne de bir başka burjuva partisinden lütuf beklemediler ve beklemeyecekler.

Faşizme karşı mücadele, her zaman söylediğimiz gibi, ancak emekçi halk yığınları mücadeleye çekilerek, kitlelerin devrimci gücü örgütlenerek ve faşist saldırganlığa karşı en etkin bir direnme gösterilerek başarıya ulaşabilir. Biz faşizme karşı pasif bir tavrı, suskunluğu, geri çekilmeyi faşizmin ekmeğine yağ sürecek büyük bir yanlış olarak niteledik ve olaylar bunu doğruluyor.

Devrimci ve demokratik güçler ülkenin her yanında faşist saldırganlığa karşı yiğitçe direniyorlar. Bu direnci daha da yaygınlaştırmak, ona daha da kitlesel bir karakter kazandırmak gerekir.

Bir yandan artan hayat pahalılığı, güçleşen yaşam koşulları, diğer yandan hızlanan faşist saldırılar Türkiye'de sınıf mücadelesini daha da keskinleştiriyor. Bunun yanısıra Kürt halkı üzerindeki sömürgeci zulüm yoğunlaşıyor. Çelişkiler keskinleştikçe dost ve düşman güçler de birbirinden daha seçilir oluyor ve kitlelerin uyanışı görülmemiş düzeylere varıyor. İşte bu şartlarda sosyalistlerin sorumluluğu da büyüktür. Kitleleri mücadeleye kazanmak, örgütlemek ve bizzat kendileri, kitlelerin devrimci mücadelesine en iyi biçimde öncülük etmek için örgütlenmek zorundadırlar, bu çabaları hızlandırmalıdırlar ve koşullar bunun için uygundur.

Tarih şu gerçeği birçok kez ispatladı ve bugün de ispatlamaya devam ediyor: Halkın gerçek dostları sosyalistlerdir ve ancak onlar kitleleri zafere ve toplumu kurtuluşa götürebilirler.

«Devrimci Yol» Dergisine Cevap/1

Devrimci Yol Dergisinde, 9-10. sayılarda «Türkiye'de Kürt Meselesi ve Devrimci Hareketin Görevleri», 16-17. sayılarda, «Sömürgecilik Tartışmaları Üzerine» başlıklı iki uzun yazı yayınlandı. Bu yazılarla Devrimci Yol, ulusal soruna ilişkin görüşlerini genel planda ve özelde Türkiye Kürdistan'ı ile ilgili olarak ortaya koydu. Bu yazılarda, özellikle ikincisinde ulusal sorunla ilgili olarak dergimizin görüşleri eleştiriliyor.

Bizim ulusal sorunla ilgili görüşlerimiz derli toplu olarak «Milli Mesele», «Doğu'da Feodalite ve Aşiret» adlı yazı dizisinde (bu yazılar kitap olarak da yayınlandı), Ürün ve Rızgari dergileriyle girişilen polemiklerde ve «Kürdistan'ın Geri Kalışının Şekillenmesi ve Kürt Ulusal Hareketleri» adlı yazı dizisinde açıklanmıştı. Devrimci Yol, görüşlerimizi eleştirirken birçok yerde, önceden cevabı verilmiş şeyleri görmezlikten geliyor, kimi yerde söylenmeyenleri söylenmiş gibi ya da söylenenleri söylendiğinden başka türlü gösteriyor. O'nun şatafatlı sözlerle, espirilerle süslemeye özenip bilimsel bir kılıf giydirmeye çalıştığı bu eleştiri bizim görüşlerimizi çürütebilmekten çok uzak. Ona cevap verirken daha önce söylediklerimizin bir tekrarına düşmek istemeyiz; ama okurlar, özellikle de Devrimci Yol'un okurları bizim yazılarımızı gereği gibi izlememiş olabilirler. Bu nedenle, gereksiz ayrıntılara ve tekrarlara düşmemeye çalışarak bu eleştiriyi cevaplandıracağız.

Devrimci Yol'a cevap verme gereği, salt onun bizi eleştirmesinden doğmuyor. Aslında biz, şimdiye dek Devrimci Yol'la ilgilenme fırsatını bulamadık. Kuşkusuz bu bir eksikliktir. Çünkü Devrimci Yol, özellikle gençlik kesiminde etkinliği olan bir dergi. Ve o, Marksizm-Leninizmle değişik sapmalar arasında gidip gelen bir melez teoriyi, küçük burjuva devrimciliğini yayıyor. Örneğin dünya sosyalist sisteminin revizyonist olduğunu

savunuyor. Herhangi bir ülkedeki devrim sorununun dünya devrim süreciyle sıkı bağlantısından söz ettiği halde ulusal kurtuluş hareketlerini dünya sosyalist sisteminden koparıyor, onları karşı karşıya koyuyor. Sosyalizm ile kapitalizm arasındaki mücadelenin çok yönlülüğünü görmeyip, örneğin iki sistem arasındaki ekonomik yarışmayı küçümsüyor, kimi yerde onunla alay ediyor. Bir yandan Çin yöneticilerinin Marksizm-Leninizmi terkettiklerini söylerken diğer yandan onların politikasını Sovyetler Birliği'nin politikasıyla aynı kefeye koyuyor. Sosyalist ülkelerin barış politikasını, kapitalist ülkelerde ve bağımlı-sömürge ülkelerde devrimin reddi biçiminde yorumluyor. Devrimci Yol, «somut durumun somut tahlili» sözünü sık sık kullanıyor, olaylara ve süreçlere diyalektik yaklaşımı savunuyor, doğmatizme düşmemekten sözediyor ama, ancak işine geldiği zaman somut durumun somut tahliline başvuruyor; işine gelmediği zaman somut şartları bir yana itiyor ve klasik metinlerdeki cümlelere, sözcüklere sığınıyor. Bu nedenle de Devrimci Yol'un hemen tüm temel konulardaki görüşleri, küçük burjuva devrimci çizgisine uygun olarak bu çizgiyi haklı göstermeye çalışan bir pragmatizm ve eklektizm karakteri taşıyor. Biz, Devrimci Yol'un teorik yapısının bu melez, eklektik yapısının ortaya konmasında yarar olduğu kanısındayız ve önümüzdeki sayılarda olanak buldukça bunu yapmaya çalışacağız. Ama bu yazıda öncelikle onun ulusal sorunla ilgili eleştirilerine değineceğiz.

Kanımızca, Devrimci Yol'un bu tartışmaya girmesi, onun Türkiye'deki devrimci sorunlara açıklık getirme, bazı yanlışlarla mücadele etme niyetinden çok, yararcı amaçlarla olmuştur. Özellikle Kurtuluş Sosyalist Dergi'yle başından beri sürdürdüğü rekabet, ideolojik bakımdan bir oranda birbirine yakın bir gençlik tabanını bölüşme çabası, Devrimci Yol'un bu tartışmaya sert biçimde girmesine yol açtı ve onu KSD'nin karşı safına düşürdü.

Devrimci Yol, bu tartışmaya girmesinin «pratik nedenlerden dolayı» olduğunu gizlemiyor. Diğer yandan şunu da ekliyor: «Ayrıca Özgürlük Yolu'nun özel olarak üzerinde durmamızın bir nedeni de bu derginin Kürdistan'a revizyonizmin kanalı olma şeklindeki bir başka zararlı özelliği taşımasıdır.» Okurlarımız, Devrimci Yol'un «revizyonizm» anlayışını elbet bilmektedirler. Dünya sosyalist sistemini bir çırpıda «revizyonist» diye niteleyenlerin bizim için böyle konuşmalarına şaşmamalı. Ama bu

onların, Marksizm-Leninizm üstüne şatafatlı sözlerini biryana atarsanız, aslında enternasyonalist görüşlere, sağlıklı sosyalist hareketlere karşı mücadeleyi de görev edindiklerini gösterir. Bugün ülkemizde, Devrimci Yol gibi, kendi sapmasını parlak sözler ve başkalarına yöneltilmiş hovardaca suçlamalarla gizlemeye çalışan çokları var. Ama Özgürlük Yolu, Kürdistan'a *sosyalizmin kanalı* olduğundan hiçbir kuşku duyamamaktadır. Üstelik bizim sosyalist görüşleri savunmamız salt Kürdistan'la da sınırlı değil; mücadelemiz genel olarak Türkiye'deki devrimci mücadeleyi, emekçi halk yığınlarının mücadelesini etkiliyor.

Devrimci Yol'un ulusal sorun konusunda, yayın planında da olsa önemli adımlar attığını kabul ediyoruz. O, sorunu, bazı sosyal şovenlerin pasifliği ve korkusuyla ele almıyor. Ama Devrimci Yol, Kürdistan'ı sömürge olarak değerlendiren teze bu kadar öfkelenirken, iddialarının tam tersine, sorunu tarihi ve nesnel koşulları içinde değerlendirmekten çok, bir önyargıdan yola çıkıyor, tüm sözde bilimsel tahlillerini bu önyargıyı doğru gösterebilme çabasının emrine koşuyor.

Devrimci Yol'un Kürdistan'ın sömürge olduğu tezine ve genel olarak ulusal sorun konusundaki görüşlerimize getirdiği eleştirileri, ana hatlarıyla şöyle sınıflandırabiliriz:

1. Özgürlük Yolu ulusal soruna tarihi bir çerçeve içinde bakmıyor, onu soyutluyor, «İktisadi ve toplumsal biçimler arasındaki temel farkları, tarihsel ve yapısal farkları» hesaba katmıyor.

2. Özgürlük Yolu Sorunu tek yanlı olarak, «sömürge statüsünün özelliklerini bağımlı ülkenin çerçevesinde» ele alıyor. Sömürgeci-sömürge ilişkisini araştırmıyor.

3. Devrimci Yol'a göre, bizim Kürdistan'ı sömürge saymamız, ayrı örgütlenmeyi mutlaklaştırmasak bile, kaçınılmaz olarak ayrı örgütlenmeye götürür. Çünkü sömürgeler için farklı, «sömürgesel bir devrim» sözkonusudur.

4. Devrimci Yol'a göre, Kürdistan sömürge olamaz, çünkü Türkiye sömürgeci olamaz.. Türkiye kendisi bir yarı-sömürgedir ve Türkiye halklarının ortak bir «sömürgesel devrimi» sözkonusudur.

Şimdi bu iddiaların ne derece doğru olduklarına bakalım:

Özgürlük Yolu Ulusal Sorunu Tarihi Gelişimi İçinde Kavramıştır.

Devrimci Yol, dergimizin ulusal soruna tarihi gelişimi içinde bakmadığını, farklı ikitisadi ve toplumsal biçimler arasındaki farkları gözönüne almadığını ispat uğrunda sayfalar dökülüyor, bunu yaparken de gerçekleri tümüyle çarpıtıyor, inkâr ediyor. Çünkü «Milli Mesele» ile ilgili C. Aladağ arkadaşımızın yazı dizisi «Milli meselenin *evrimi* ve sömürgeler sorunu» diye başlıyordu. Bu yazıda ulusların ve ulusal baskının ortaya çıkışı, kapitalizmin gelişmesiyle birlikte ilk sömürge fetihleri döneminde, emperyalist çağda ve Ekim Devrimi'nin ertesinde onun aldığı biçimler, tarihi gelişim içinde verilmekte idi.

İşin ilginç yanı, Devrimci Yol, kendince ulusal sorunun doğuş ve gelişme sürecini anlatmaya çalışırken tam da dergimizin koyduğu sıralama ve sistematiğe uymuş, bir bakıma onu tekrar etmiştir. İlkel sermaye birikimi döneminde, sanayi devrimi sırasında emperyalist aşamada ve Ekim Devrimi ertesinde sömürgeciliğin aldığı biçimlere dair Devrimci Yol'un söyledikleri bizim yazdıklarımızdan farklı birşey getirmiyor. Eğer bir fark varsa, belki bu Devrimci Yol yazarının, —tüm derinlik çabalarına rağmen— bu gelişimi biraz kabalaştırarak verdiğidir. Ama biz bunun için onu suçlamıyoruz, onun, Kurtuluş Sosyalist Dergi hakkında yazarken söylediği gibi, «çalıntı» yaptığını söylemiyoruz. Çünkü bunlar bilinen doğrulardır ve doğruları söylerken ortak bir dil kullanmakta bir sakınca olamaz, tersine bunun yararı vardır.

Biz, yazımızda, sömürgeciliğin tarihi gelişiminden özetle söz ettikten sonra şöyle demiştik:

«Sömürgeci yöntemler, biçimler son derece çeşitli ve karmaşıktır. Tarih boyunca sömürgecilikte yöntemler değiştiği gibi, sömürü biçimleri, şu veya bu ülkede, şu veya bu zamanda farklar göstermektedir. Kuşkusuz sömürge ilişkilerini belirleyen birtakım temel unsurlar, ortak yönler vardır; ancak ayrıntılara kadar inerek bir sömürgeyi diğeri ile kıyaslamak, tümünü belli bir kalıba sokmaya kalkışmak yanlıştır.»

Daha sonra da tüm sömürge ülkelerde varolup sömürge statüsünü belirler nitelikte gördüğümüz beş özelliği sıralamıştık.

Devrimci Yol, bundan sözederek şöyle diyor:

«Sömürgeciliği anlamak için, Ö.Y.'nun yaptığı gibi sadece sömürgeye ve (somut sömürge statüsüne!) değil; sömürgeci-

lik ilişkisine, sömürgeciliğin *hangi* sorunları, *nasıl* çözdüğüne bakmalıdır. Kapitalizmin gelişmesi boyunca ekonomik ve siyasi sorunların değişmesi, egemen sınıfların bileşiminin de değişmesi, sömürgecilik uygulamasında yeni metotların gündeme gelmesine yol açmıştır. Yani iktisadi ve toplumsal biçimlerdeki tarihsel ve yapısal farklılıklar, farklı sömürgecilik uygulamalarını ortaya koymuştur. Böylece sömürge statüsünün özellikleri, değişikliklerin etkisinde sürekli değişmiştir...»

Görülüyor ki Devrimci Yol'un yaptığı kafa karıştırma ve demagojidir. Sömürgeciliği anlamak için «sadece» sömürgeye veya sömürge statüsüne bakan kim? Okuyucu, ulusal sorunla ilgili yazdıklarımızın tümüne de değil, «Milli Mesele ve Doğu'da Feodalite, Aşiret» adlı kitabımızdaki ilk yazıyı okusa bile, burada konunun nasıl tarihi gelişimi içinde ele alındığını görecektir. Sömürgeciliğin «hangi» sorunları «nasıl» çözüme bağladığını, yöntemlerin nasıl değiştiğini de..

Sömürgecilik, ilkel sermaye birikimi döneminde talan, dengesiz alışveriş, işgücü sömürüsü (köleleştirme, angarya) yoluyla, Batı Avrupa ülkelerinde sermaye birikiminin hızlanmasına ve sanayi devriminin doğmasına önemli ölçüde hizmet etti. Sanayi devrimi, sömürgeleri hammadde temini ve meta ihracı bakımından önemli pazarlara dönüştürdü. Emperyalizm ise sömürge ilişkilerinde yeni değişiklikler getirdi ve buraları aynı zamanda sermaye ihraç alanlarına dönüştürdü. Bütün bunlar bizim yazımızda açık biçimde söylenmişti. Ama Devrimci Yol, bunları bilmezden gelip herkesin bildiği doğruları sıralamakta bir beis görmüyor; bu yönteme de, sözde başkalarına «Marksist sömürgecilik teorisini» öğretmek için başvuruyor!.

Diğer yandan, başkalarına «Marksist sömürgecilik teorisi» öğreten Devrimci Yol'un bu arada söylediklerinden birine bakalım:

«Meta üretiminin ortaya çıkması ve bunun genişletilmiş yeniden üretim halini alması, meta dolaşımının devlet sınırlarını aşmış olması (kapitalist üretimin dış pazarlara olan ihtiyacı), yine sömürgecilik ilişkisinin bu düzeyde bir çözüm aracı şekline bürünmesine yol açmıştır.»

Görüldüğü gibi Devrimci Yol, meta üretiminin ortaya çıkmasını ilkel sermaye birikimi dönemiyle, kapitalist üretim ilişkilerinin başlamasıyla aynı ana rastlatıyor. Oysa meta bundan çok önce, özel mülkiyetin ve mal değişiminin başladığı çok eski dönemlerde ortaya çıkmıştı. Anlaşılıyor ki o, basit meta üre-

timi ile kapitalist üretimi birbirine karıştırmış, metanın kapitalizmle başladığını sanmıştır. Metanın «devlet sınırlarını aşması» da öyle. Daha köleci dönemde kervanlar Çin'den Roma'ya «meta»lar taşımışlardır...

Yazımızda, tüm sömürgeler için başlıca ortak özellikler olarak sunduğumuz şeyler, besbelli ki «yeni sömürgecilik» yöntemlerini ve «yarı sömürgecilik» diye nitelenen durumları kapsamıyordu. Zaten yazımızda da bu kavramlardan ve bu tür ilişkilerden yarıca sözedilmişti.

Özgürlük Yolu Sömürge Sorununu Bağımlı Ülke Çerçevesinde mi Ele Alıyor?

Devrimci Yol'un bize yönelttiği eleştirilerden biri de budur. Güya biz, sömürge statüsünün bazı ortak özelliklerini söylemekle, sömürgeciliği salt sömürgenin (Devrimci Yol'un deyişiyle bağımlı ülkenin) çerçevesinde ele alıyormuşuz, sömürgeci - sömürge ilişkilerini, değişen tarihsel koşulları hesaba katmıyormuşuz.

Burada da Devrimci Yol gerçekleri tümüyle çarpıtıyor. Tartışma konusu aslında Kürdistan'la ve Türkiye bakımından Türkiye Kürdistan'ı ile ilgilidir. Ancak bu konuda dergimizin yaptığı geniş yayın ortadadır. Kürdistan'ın durumu, daha Osmanlılar'ın ilk döneminden başlanarak ele alınmış, önce Osmanlı - Kürdistan ilişkileri, daha sonra da Türkiye - Kürdistan ilişkileri açık biçimde konmuş, ulusal baskı ve sömürü mekanizması ekonomik, kültürel, politik yönleriyle açığa kavuşturulmuştur. Kuşkusuz Devrimci Yol da bunu biliyor. Bildiği için de şöyle söylüyor:

«Evet, Kürdistan sömürgeye benziyordur. Benzeyebilir. Kürdistan ekonomik ve siyasal olarak ilhak edilmiş durumdadır. Yani Kürdistan zorla elde tutulmaktadır. Hammadde kaynakları sömürülmektedir. Bağımsız bir ekonomiye sahip değildir. Kürt dili, kültürü ve sanatı yokedilmek istenmektedir. Kürt ulusunun tarihsel varlığı imha edilmeye çalışılmaktadır. Kürt ulusu köleleştirilmiştir, sömürülmektedir. Tüm ulusal değerleri çiğnenmekte, tüm ulusal hakları inkâr edilmektedir...

Gerçekten de bütün bu özellikler herhangi bir sömürgede de gözlenebilen özelliklerdir.. Yani bu özellikleri ile Kürdistan bir sömürgeye benzemektedir. Ama bunlar yine de Kürdistan'ın sömürge olmasının kanıtı sayılamaz. Neden mi? İşte bunun cevabı basittir. Çünkü Türkiye sömürge olamazda ondan»...

Devrimci Yol, bu iddiasına sözde teorik gerekçe olarak, emperyalist dönemde artık sömürge tekeli kurulduğunu, dünyanın bölüşüldüğünü, böyle bir dönemde Türkiye gibi bir «yarı sömürge» ülkenin sömürge edinemiyeceğini söylüyor; ancak o, Kürdistan'ın bir parçasının Türkiye'ye Osmanlılardan miras kaldığını unutuyor. Bu konuda da Devrimci Yol Önce Osmanlıların, sonra da Türkiye'nin neden sömürgeci olamıyacağını şöyle açıklıyor:

«Osmanlı Devleti (kapitalist anlamda) sömürgeci bir devlet olamamıştır.»

Doğru elbette. Zaten onun, «kapitalist anlamda» sömürgeci olduğunu da söyleyen yok. Ama Osmanlı devleti sömürgeci bir devletti, birçok ülkeyi zaptetmişti, bu ülkeleri yağmalıyor, vergiye, haraca bağlıyordu, bu ülkeleri Padişaha bağlı hiyerarşik bir yapı ile kontrol ediyor, sömürüyordu. Bu ülkelerin çoğu zaman en verimli toprakları ya doğrudan padişah adına, ya da ona vergi ve asker veren mutemet adamları adına has biçiminde, ya ta timar sistemiyle işletiliyordu. Bu noktada da Devrimci Yol, Osmanlı devletini mazlum gösterme çabası içinde, şöyle diyor:

«Osmanlı devleti, sürecin ta başında yarı-sömürge bir ülke halini almıştır. Bunun dışında, zaten kurulduğundan itibaren, sınırları içine kattığı ülkelerle girdiği ilişki, fetihçi, ganimetçi ya da yağmacı bir bağımlılık ilişkisini aşamamıştır.. Yeni ülkeler edinmiş, bu ülkelerin ekonomilerini tahrip etmiş, ama bunları ekonomik olarak kendine bağımlı kılma yolunu tutamamıştır. Osmanlıların denetimindeki ülkeler, bir bakıma, ekonomik olarak özerk birimler olarak kalmışlardır.»

Bir kez ilk cümleye bakalım: Ne demek, «Osmanlı devletinin sürecin ta başında yarı sömürge bir ülke halini» alması? Hangi sürecin?. Eğer Osmanlı devletinin kuruluşundan itibaren deniyorsa, o zamanlar dünyada kapitalist anlamda sömürgecilik henüz başlamamıştı, çünkü kapitalizm daha doğuşuna hazırlanıyordu. Feodal anlamda ise, zaten Osmanlılar birhayli ülkeyi sömürüyorlardı ve Osmanlı sultanları, frenk krallarına, «sen bir Françeskosun» gibisinden küçümseyici mektuplar yazıyorlardı. Bu durumda «sürecin başında» Osmanlı Devletini bir «yarı-sömürge» durumuna düşüren güç neyin nesidir?

Osmanlı devleti, başından itibaren fethettiği ülkelerle yalnız fetihçi, yağmacı ilişkiler mi kurdu (kaldı ki bunlar da sömürünün bir biçimidir. İspanyol ve Portekiz sömürgecileri de

kızılderililerle, Latin Amerika yerlileriyle başlangıçta aynen böyle ilişkiler kurdular), bu ülkelerin ekonomilerini kendisine tabii kılamadı mı? Devrimci Yol, en azından, Dergimizin 23. sayısında Osmanlı padişahının geliriyle ilgili olarak verilen bilgiye baksaydı, rahatça böyle bir iddiada bulunamazdı. 1527-28 yılına ait padişah gelirleri (devlet bütçesi) hakkında şu bilgiler verilmektedir:

Toplam gelir	:	277.244.782	akçe
Mısır'dan	:	116.538.994	»
Halep ve Şam'dan	:	24.734.072	»
Diyarbekir Vilayetinden	:	7.169.190	»

Görülüyor ki, padişahın bir yıllık bütçe gelirinin yarıdan fazlası Mısır, Halep ve Şam ile Diyarbakır'dan gelmektedir. Bu gelirin önemli bir bölümü de Rumeli'den sağlanmaktaydı. Sözkonusu yıllar, bu yörelere yönelik bir savaş yılı da değil; yani bu gelirler «ganimet ve yağma» ürünü değil (öyle olsa ne farkederdi), kurulmuş sömürü ağı yoluyla alınmakta.

Devrimci Yol, acaba ne sanıyor, imparatorlar boşuna mı imparatorluk kurarlar, boşuna mı yüzbinleri sefere çıkarırlar? Kuşkusuz, kimse Osmanlıların kapitalist olduklarını, kapitalizmin gereklerinden yola çıkrak sömürge imparatorlukları kurduğunu söylemedi ve söylemiyor. Ama onların da başka ülkelerle ilişkisi, elbet bir sömürü ilişkisiydi ve eski tip bir sömürgecilikti. Kapitalizm Avrupa'da boy gösterince, bu kez yeni tip sömürücüler, üstelik çok daha geniş teknik olanaklarla dünyaya yayıldılar, sömürge imparatorlukları kurdular. Besbelli, kapitalist sömürgecilik kendine özgü niteliklere sahipti. Başlangıçta kapitalistler de aynen eski yağmacılar gibi davrandılar, gemilerini altın ve gümüşle, baharatla, Asyanın İpekli kumaşlarıyla ve zenci kölelerle doldurmaya koştular. Ama sanayi devrimi başarılınca sömürgeler bir meta ihraç pazarı ve hammadde kaynağı olarak önem kazandılar. Kapitalizm, emperyalist aşamaya ulaşıp bir dünya sistemi haline dönüşünce de sömürgecilik yeni özellikler kazandı. Bu arada eski imparatorluklar da tarihe karıştı.

21-22 sayılı Özgürlük Yolu'nda, Kürdistan'ın geri kalışının nasıl şekillendiği, özellikle 19. yüzyıldaki gelişim, Osmanlı devletinin nasıl burayı bir ürün, vergi ve asker deposu olarak kullandığı, Kürdistan ekonomisini nasıl yıkıntıya uğrattığı kay-

naklara dayanılarak ayrıntılı biçimde incelenmişti. Devrimci Yol bu incelemeyi de görmezlikten geliyor. Çünkü o, bize yönelttiği suçlamanın aksine, asıl kendisi bir ön yargıdan yola çıkmıştır, kendi tezinin doğruluğunu ispat uğrunda gerçeklere gözlerini kapamakta, tarihi olguları da alt-üst etmektedir.

Osmanlı Devleti'nin son dönemde bir yarı-sömürge durumuna düştüğü bir gerçek. Ama bu, onun, daha önce birçok ülkeyi fethettiği orada sömürgeci ilişkiler kurduğu (elbet kapitalist anlamda değil) ve bunu son dönemde de sürdürmeye çalıştığı gerçeğini değiştirir mi?

Devrimci Yol, kendisi başkalarınca sömürülen birisinin, nasıl olup da başkalarını sömürebileceğini kavramıyor. Ama bunun örnekleri tarihte de hergünkü toplum yaşamında da rahatlıkla görülebilir. Kapitalist toplumun tabakalaşmasına, sömürü çarkının emperyalist tekellerden yerli kent ve kasaba burjuvazisine, bakkallara, köylüye doğru nasıl uzandığına bakmak yeter. Osmanlı Devleti son dönemde emperyalist ülkelere mali bakımdan tam bağımlı bir duruma düşmüştü; ama bu onun Kürdistan'ı ve benzer ülkeleri en barbarca yöntemlerle sömürmesine, engel değil. Bu sömürüyü görmemek, onu yok saymak ne biçim bir doğru anlayış, bilimsel anlayıştır?

Devrimci Yol, Osmanlı devletinin sömürgeci olamıyacağına dair uzun diller döktükten sonra sözü Türk devletinin neden sömürgeci olamıyacağına getiriyor.

«Türkiye - Kürdistan ilişkilerinin somut tarihsel sunuluşuna bakıldığında, aklı başında (yani Marksizm'den nasibini almış) bir kimse, Türk devletinin Kürdistan'ı, kendi kapitalizminin sorunlarını çözmek için işgal ettiğini ileri süremez. Çünkü bu işgal sırasında Türkiye'de zaten kapitalizm egemen değildir!»

İşte böyle diyor Devrimci Yol. Bu sözlerin komedisi kendi içinde saklıdır. Bir kez «aklı başında» her kes, hatta o, «Marksizmden nasibini» almamış da olsa, Kürdistan'ın işgalinin beşyüz yıllık bir iş olduğunu biliyor. Bu işgal, yüzlerce yıl sonra, Kürdistan Osmanlı devletinden Türkiye Cumhuriyeti'ne devrolduğu zaman da devam etti. Devrimci Yol bu sözlerle ve tüm o laf kalabalığıyla şunu demeye getiriyor: «Bir ulusun sömürgeci olması için, onun, kendi kapitalizminin sorunlarını çözmek için bir başka ülkeyi işgal etmesi gerekir.» Yani o, bir bakıma bir «ilk işgal» zorunluluğu koyuyor.. Peki ya bir ulus, daha önce, yani o daha kapitalistleşmeden ve buna bağlı olarak ulus-

laşmadan önce işgal edilmiş bir ülkeyi, kendisi öncelikle kapitalist ilişkilere geçip sömürgeleştiremez mi? Devrimci Yol bunun farkında, Çarlık Rusyası örneğini biliyor. Ve bunu bildiği içindir ki, bu engelden de sıyrılmak için Çarlık Rusyası ile Osmanlı devletini karşılaştırıp şöyle diyor:

«Bu konuda ilk akla gelen örnek Çarlık Rusyası'dır. Çarlık Rusyası da Osmanlı devleti gibi eski tip bir çok-uluslu devletti. Çarlık Rusyası'nın siyasi sınırları içinde yer alan bazı ülkeler sömürgeleştirilmişlerdi ve burada bağımlı ulusların yanısıra sömürge uluslar da yer almaktaydı. (Kapitalizm egemen hale gelmeden önce de Çarlık Rusyası sınırları içinde yer alan bazı milliyetlere sömürge denilmesinin ya da denilmemesinin burada bizim açımızdan hiç bir önemi yok. Zaten bildiğimiz kadarıyla Lenin ve Stalin de böyle bir «sorun» ile ilgilenmediler. (...) Rusya'da kapitalizm gelişmeden önce de Çarlığın siyasi sınırları içinde yer alan bazı ülkeler, kapitalizmin pazar vb. sorunlarına çözüm bulma ihtiyacının bir ürünü olarak «siyasi - iktisadi» anlamda sömürge («koloni») haline gelmişlerdir...»

Devrimci Yol'un da inkâra kalkışmayı göze alamadığı gibi, önceki bir işgalden (bu işgal «kapitalizmin bazı sorunlarına çözüm bulma amacıyla» olmasa bile) daha sonra sömürgeci ilişkiler doğabiliyor.. Devrimci Yol, kapitalizme geçmeden önce Çarlık Rusyası'nın işgal ettiği ülkelerle ilişkisinin niteliğini tartışmaya yanaşmıyor, «sömürgeci densin veya denmesin önemli değil», diyor (çünkü Lenin ve Stalin de bu sorunu tartışmamışlar!); ama diğer taraftan kendileri, Osmanlı Devleti'nin Kürdistan'la ilişkilerinin niteliğini uzun boylu tartışıyorlar ve buna asla «sömürgeci denemiyeceğini» kesin bir dille belirtiyorlar.. Varsayalım ki Devrimci Yol'un dediği gibi, Osmanlı devleti'nin Kürdistan'la ilişkisi sömürgeci bir ilişki değildi, peki 20. yüzyıl başlarından itibaren Türkiye'de kapitalist ilişkiler gelişmeye başladıktan ve hele burjuvazi iktidarı alıp gitgide palazlandıktan, feodal ilişkileri tarım alanında da tasfiye ettikten sonra bu ilişkiler doğamaz mı? Türk burjuvazisi için pazar sorunu, hammadde sorunu yok mudur? İşgal sırasında kapitalizm egemen değildi ama, sonradan pekâla egemen duruma geldi?.. Ama Devrimci Yol bunun da çaresini bulmuş: «Kurulan Türkiye Cumhuriyeti içindeki «ulusal pazar» da aslında Türk burjuvazisinin kendi (bağımsız) iç pazarı olmamıştır. Emperyalizmden bağlarını koparamayan bir devletin sınırları içindeki pazar emperyalizmin kendi iç pazarının «bir eki, bir uzantısı» olma iş-

levini sürdürmüştür.» İşte Devrimci Yol'a göre bu nedenlerle Türkiye sömürgeci olamaz..

Devrimci Yol, emperyalizmle ilişkilerden yola çıkarak iç pazarı, ülkelerin yerel burjuvazisinin rolünü, bu burjuvazinin çıkarlarını, bunun politikaya, kültüre yansımasını ve onun emperyalizmle ilişkilerinin yanı sıra var olan çelişkilerini bir çırpıda yokedivermiştir!

Bir dünya kapitalist sisteminin doğduğu, sermayenin uluslararası içiçe geçtiği ve çokuluslu şirketlerin sisteme damgasını vurduğu bir çağda hangi ulusun «*bağımsız* iç pazarından» söz edilebilir? Günümüzde ABD tekelleri diğer emperyalist ülkelerde, örneğin Almanya'da bile büyük yatırımlar yapmakta çok sayıda ve önemli Alman sanayi kuruluşları bu tekeller tarafından finanse edilmektedir. Bu durumda örneğin Alman «iç pazarı»nın ABD'den bağımsız olduğu ileri sürülebilir mi? Diğer yandan birçok emperyalist, kapitalist ülkeler «ortak pazarlar» oluşturuyorlar, kendi aralarında gümrük duvarlarını kaldırıyorlar. Bütün bunlar sermayenin kaynaşma, ulusal duvarları, çitleri yıkma eğilimini ve bu eğilimin günümüzde ulaştığı düzeyi gösterir. Ama besbelli ki bu ekonomik kaynaşma, çeşitli emperyalist, kapitalist ülkelerin sömürücü niteliğini ortadan kaldırmıyor. Çağımızda ancak «bağımsız bir iç pazara» sahip olan devletlerin emperyalist veya sömürgeci olacağını savunmak saçmalamaktan başka bir anlama gelmez. Çünkü iç pazarı diğerlerinden «bağımsız» olan bir kapitalist ülkeye çağımızda rastlanamaz. Sosyalist ülkelerin kendi aralarındaki ilişkiler bakımından da bu elbet böyledir. Kaldı ki çağımızda her iki sistem bile birbirini karşılıklı etkilemektedir.

Devrimci Yol'un, Marksist kavramları bol bol kullanma ve derin görünme çabasına rağmen, sermayenin karakterini kavramadığı şu sözlerden de açıkça anlaşılmaktadır:

«Türkiye'de egemen olan kapitalizm bir milli kapitalizm değildir. Mevcut kapitalizmin emperyalizme bağımlı olması ve çarpık bir gelişme göstermesi nedeniyle buna (emperyalizmin içselliği, emperyalist devletlerin pazarının bir eki, bir uzantısı olması anlamında) «emperyalist üretim ilişkileri» demekte mümkündür.»

İşte «Marksizm'den nasibini almış» Devrimci Yol böyle diyor. Ne demek «milli kapitalizm»? Demek ki «milli» ve «milli» olmayan kapitalizm diye iki kavram varmış.. Kapitalizm bir üretim tarzıdır, bir dünya sistemidir. Kapitalizm için böyle de-

nince, sosyalizm için de «milli sosyalizm», «milli olmayan sosyalizm» dememek için hiç bir neden yoktur!

Diğer yandan ne demek «emperyalist üretim ilişkileri?» Emperyalizm kapitalizmin bir aşaması, gelişip olgunlaşmış (aynı zamanda çürüyüp asalaklaşmış) bir üst biçimidir. Emperyalist bir aşamada da varolan ilişkiler «kapitalist üretim ilişkileri»dir. Yoksa baylarımız emperyalizmi kapitalizmden ayrı bir üretim tarzı mı sanıyorlar?.

Devrimci Yol'un böylesine abuk-sabuk sözler etmesi nedensiz değil. Çünkü o, Türkiye'de varolan üretim ilişkilerini, bunların gelişim seyrini ve uluslararası sermaye ile ilişkilerini bir türlü kavrıyamıyor.

O, Cumhuriyet kurulduğu zaman Türkiye'de kapitalizm egemen değil, diyor. Kurtuluş savaşı yıllarında Türkiye'de kapitalizmin hakim üretim biçimi olmadığı doğrudur. Bu doğrudur ama, Cumhuriyetle birlikte iktidarın burjuvaziye geçtiği de bir başka doğrudur. Burjuvazi, iktidar erkini belli oranlarda büyük toprak sahipleriyle bölüşse bile, artık yönlendirici güç, ağır basan güç onun gücüdür. Ve o, ülkeyi elbette burjuvazinin çıkarlarına göre yönetmiştir, devletin ekonomi ve kültür politikasına damgasını vurmuştur. Süreç içinde kapitalist üretim güçleri gelişmiş ve feodal ilişkilere ağır basmış, giderek onları (Kürdistan hariç) tasfiye etmiştir. Cumhuriyetle birlikte iktidar olan burjuvazinin kendi çıkarlarını kavramaması, Kürdistan'ın önemini bilmezlikten gelmesi mümkün mü?

Kuşkusuz, Türkiye'de kapitalizm farklı koşullarda gelişti, ileri kapitalist ülkelerin etki alanında ve onlara bağımlı bir biçimde. Bunlar Türkiye ve benzer ülkelerdeki kapitalistleşmenin özellikleridir. Diğer yandan Türkiye'de kapitalizmin geliştiği, hakim üretim biçimi halini aldığı da bir gerçektir. Ama Devrimci Yol bunu tümden dışsal bir olgu sayıyor, tümünü emperyalist etkene bağlıyor, onun kapsamına sokuyor, «milli değildir,» ve «emperyalist üretim ilişkileri de sayabiliriz», diyor. Ne âla!.

Çünkü Devrimci Yol'un aklı, emperyalist dönemde, geri kalmış, sömürge veya yarı sömürge ülkelerde kapitalizmin gelişmesi sürecini kavramıyor. Oysa bunu kavramasına yetecek pek çok örnek var. Japonya emperyalist bir dönemde kapitalizme geçti, sanayi devrimini başardı ve emperyalist aşamaya ulaştı. Kanada 20. yüzyıl başlarında tam anlamıyla bir İngiliz sömürgesiydi.

Türkiye 1920'lerde kurtuluş savaşını verdi ve bağımsız bir devlet kurdu. Bunun Türkiye'de kapitalizmin gelişme süreci izledi. Türkiye, burada ayrıntılarına inip tartışamıyacağımız nedenlerle, bir Japonya'nın, Kanada'nın yaptığını yapamadı ama, görece olarak geri ve «çarpık» da olsa kapitalizm yolunda ilerledi. Bugün Türkiye, benzer birçok geri kalmış ülke gibi emperyalizme ekonomik bakımdan bağımlı durumdadır, uluslararası sermaye kuruluşlarının denetimindedir. Bu durum, kaçınılmaz olarak ülkenin uluslararası politikasını da etkiliyor, bir «diplomatik bağımlılık» da yaratıyor. Türkiye'deki tekelci kuruluşlar yabancı tekellerle içiçe geçmiştir ve onların denetimindedir. Ama bütün bunlara bakarak Türkiye'de kapitalizmi tümüyle bir dış olgu saymak mümkün mü? Devrimci Yol'un mantığıyla gidilirse bir Türk burjuvazisini yok saymak gerekir: Tarımda, ticarette, sanayide böyle bir burjuvazi yoktur, örgütlenmemiştir ve ülkenin politik ve sosyal hayatında etkinliği yoktur, herşey emperyalistlerin elindedir, herşeyi onlar yönetmektedirler! Devrimci Yol, emperyalistlerin yerel ekonomiyle ilişkilerini, diğer herşeyin yerine koyuyor. Ve bütün bunları da kendi tezini ispat için, kendi «sömürgesel devrimine» gerekçe olsun diye yapıyor. Devrimci Yol'a göre, Türkiye'de iktidarı elde tutan «oligarşi» emperyalizmin içinde erimiştir. Tabi herşey emperyalizmin sihirli sopasına indirgenince, Türkiye egemen sınıflarına hiç bir insiyatif kalmamaktadır. Onlar Kürdistan üzerinde sömürgeci bir politika da güdemezler...

Devrimci Yol'un Görüşleri Eski MDD Tezinden Kaynaklanıyor

Devrimci Yol'un görüşleri, daha düne kadar Türkiye'de bir türlü kapitalizmin egemen duruma gelmediğini savunan, Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar süren iktidarları burjuvazinin dışında herkese veren MDD teorisinden kaynaklanmaktadır. Gerçi Devrimci Yol, tüm olan-bitenden sonra bu teoriyi her yönüyle savunmuyor, örneğin kapitalizmin egemen duruma geldiğini ve Cumhuriyeti izleyen dönemde «reformcu burjuvazinin» iktidarda en büyük paya sahip olduğunu kabul ediyor. Ama MDD'nin öteki görüşlerini kimini açıktan, kimini alttan-alta sürdürüyor. Bu nedenle de o, burjuvaziyi iktidara gelmiş saymasına rağmen (önce «reformcu», sonra «tekelci»), bir türlü ona bir rol, bir sorumluluk veremiyor.

Emperyalist bir dönemde, «bağımsız» iç pazar kavramının bir anlam taşımadığına, Devrimci Yol'un bundan söz etmesinin boşluğuna yukarıda değindik. Ama bu, elbette, dünyanın her yanındaki kapitalistler gibi, Türkiye'deki kapitalistler için de pazar sorununu ortadan kaldırmaz. Kuşkusuz onların da pazar sorunu daha baştan vardı ve şimdi de vardır.

Örneğin, daha Osmanlıların son döneminde Türk burjuvazisinin Ermeni, Rum gibi gayri müslim burjuvaziye karşı tavrını nasıl yorumlamalı? Hiç kuşkusuz, ticaret burjuvazisi düzeyinde de olsa, o, Osmanlı pazarına tek başına egemen olmaya çalışıyordu; bu amaçla, özellikle İttihat ve Terakki içinde örgütlenmişti de. Türk burjuvazisi daha Cumhuriyetten önce politik mücadeleye etkin olarak katıldı. Cumhuriyetten sonra ise devlete hakim olduğu için, çıkarlarını daha bilinçli biçimde kolladı, ona uygun bir politika izledi. İzmir İktisat Kongresi bunun ilk önemli somut örneğidir. İşçi sınıfı ve köylüler üzerinde yürüttüğü ağır baskı politikası hep kendi çıkarları içindir. Bu burjuvazinin Kürdistan'a da yönelik bir politikası yok muydu? Besbelli vardı. o, bu nedenle Kürdistan'da birkaç kez savaştı.

Devrimci Yol, Cumhuriyet kurulduğunda kapitalizmin henüz egemen üretim biçimi olmadığından yola çıkarak, Türk burjuvazisinin bir sömürgeci politika gütmesini olanaksız sayıyor. Cumhuriyet kurulduğunda kapitalizm henüz egemen değildi ama, burjuvazi pekâla işçi sınıfı ve köylülük üstünde terör estirdi. O, bunu neden yapmıştı? Besbelli kendi çıkarları için. Peki burjuvazi Kürdistan'a yönelik çıkarlarının bilincinde değil miydi? Örneğin o, Kürdistan petrollerinin, demir ve bakır madenlerinin, Kürdistan hayvancılığının farkında değil miydi? Lozan konferansında Musul üzerinde niçin o kadar çekişildi? Harita sırf geniş olsun diye mi?. Burjuvazinin Kürdistan'a ilişkin çıkarlarının bilincinde olmadığını söylemek (Devrimci Yol' un söylediği bundan başka ne anlama gelir), ancak bu sayın yazara veya yazarlara yakışır bir zekâ örneğidir. Türk burjuvazisi hiç kuşkusuz bunun bilincindeydi, elinden gelse Filistin'i ve öteki yerleri de «kurtaracak»tı.. Çünkü o dönemde burjuvazi Kürdistan'dan ham madde alıyordu, evet, «gümrük duvarlarıyla karşılaşmadan» petrol, demir, bakır ve benzerlerini bedava alıyordu. Yine «gümrük duvarlarıyla karşılaşmadan» Kürdistan'ın canlı hayvan hazinesini sömürüyordu. Kürdistan'dan vergi ve asker alıyordu.

Devrimci Yol şöyle diyor:

«Sömürgecilik teorisyenleri» tarafından öne sürülen en ilginç (!) iddia, böyle bir bütünlük içinde, Türk burjuvazisinin Kürdistan'a meta «ihraç» etmesidir.»

Devrimci Yol bunun olanaksız olduğunu söylüyor. Ama bunu derken parantez içinde kaç tane nida işareti lazım olduğunun hiç farkında değil.. Ya ne yapıyor sayın baylar?.. Sizce meta ihracı ne anlama gelir? Metalar yalnız sınırlar dışına mı «ihraç» edilir? Kuşkusuz Türk burjuvazisiyle Kürdistan arasında bir sınır yok, gümrük duvarları konmamış; ama bu durum, Kürdistan'ın meta ihraç alanı olarak Türk burjuvazisi açısından daha elverişli —eşi bulunmaz derecede elverişli— bir pazar olduğunu gösterir sadece.

Türk burjuvazisi, Kürdistan'ı ilk dönemde (yani kapitalizmin tarım, ve sanayi alanında henüz «egemen duruma» gelememiş olduğu o ilk dönemde), daha çok, Osmanlıların Kürdistan'ı sömürdükleri gibi, ürünlere el koyarak, ağır vergiler yoluyla, asker devşirerek sömürdüler. Ama kapitalizm geliştikçe metaların sürüm pazarı olarak da Kürdistan önem kazandı. Bir yandan batılı ülkelerden akan mallar, diğer yandan Batı'da —başlıca İstanbul'da— üretilen mallar Kürdistan pazarını doldurdu. Bunlar varolan el sanatlarını —örneğin kunduracılığı, dokumacılığı, çilingirliği, ağaç işlemeciliğini vs.—yıkıma uğrattılar. Diğer yandan Batı'da (Türkiye'de) sanayinin gelişmesi Kürdistan'ın hammaddelerine olan talebi arttırdı. Günümüzde salt Kürdistan'da çıkan petrolün Türkiye, İran ve Irak bakımından taşıdığı önem ortadadır.

Devrimci Yol nasıl bütün bunları görmezden gelebilir, bu ne biçim «aklı başında olmak»tır?

Devrimci Yol soruyor: «sömürgecilik kapitalizmin hangi sorunlarını çözmeyi yüklenmiştir?» Cevap: İşte yukarıdaki sorunlarını! Sömürü kapitalistlerin hangi sorunlarını karşılar? Örneğin kapitalistler işçi ve köylüleri niçin sömürürler? Sermaye birikimi için, kâr hırsıyla ve kuşkusuz kendilerine daha iyi, ayrıcalıklı bir yaşam sağlamak için.

Eğer Devrimci Yol, kafasında bir fikri sabite dönüştürdüğü bu soruyu onlarca kez tekrarlayacağına nesnel gerçeğe baksaydı, «somut durumun somut tahlilini» yapsaydı, bu sorunun cevabını kavraması güç olmayacaktı.

Devrimci Yol, sömürgecilik tezini inkâr yolunda ve herşeyi emperyalist güçlerin sihirli değneğine bağlamak için kendisine öyle bir hayal dünyası yaratmış ki, bu dünyada Türk burjuvazi-

sini yalnız iktidarsız değil, aynı zamanda sermayesiz, pazarsız ve meta'sız bırakmış...

Devrimci Yol Gözünü Gerçeğe Kapatıyor

Devrimci Yol, birtakım doğruları inkâr için, diğer birtakım doğruları sıralıyor ve uzun uzun demagoji yapıyor. Örneğin o, bizim, sömürgeciliğin tarihi dönemler boyunca aldığı farklı nitelikleri göz önüne almadığımızı, bir genelleme yaptığımızı söylüyor. Yazılarımızı okuyan herkesin bileceği gibi bu gerçek dışıdır. Devrimci Yol, Lenin'den yaptığı bir alıntıyı bu demagojiye araç yapmaya kalkışıyor. Lenin, şöyle diyordu:

«Sömürge politikası da, emperyalizm de, kapitalizmin çağdaş döneminden, hatta kapitalizmden önce mevcuttu. Kölelik üstüne kurulu bulunan Roma, bir sömürge politikası izliyor ve emperyalizmi uyguluyordu. Ama iktisadi ve toplumsal biçimler arasındaki farkı görmezden gelerek ya da arka planlara iterek, emperyalizmin «genel düzeni» üstüne fikir yürütmek, tıpkı «Büyük Roma» ile «Büyük Biritanya» arasında kıyaslamalara girmek gibi birtakım boş palavralara ve bayağılıklara düşürür kişiyi.* Çünkü kapitalizmin *eski* evrelerindeki sömürge politikası bile, mali sermayenin sömürge politikasından temel ayrılıklar göstermektedir.»

Devrimci Yol, Lenin'in bu sözlerini bizim tezimizi çürütmek için kullanmakta boşuna çırpınıyor. Sömürgeciliğin tarihi evrimi ve kapitalizmin farklı aşamalarında kazandığı yeni biçimleri hakkında söyledikleri Özgürlük Yolu'nun kötü bir tekrarı olan Devrimci Yol'un, bunu iddia etmeye hakkı olamaz. Diğer yandan, Lenin'in sözkonusu paragrafının altına düşülen dipnotta (bakınız Emperyalizm, Sol Yayınları, s: 102) C.P. Lucas'ın *Büyük Roma ve Büyük Biritanya* adlı eseriyle, Earl of Cromer'in *Eski ve Çağdaş Emperyalizm* adlı eserlerinin adları verilmiş. Yani Lenin'in, bu eleştiride, sözkonusu kitaplardaki tezleri eleştirdiği, bu eserlerde ise çağdaş emperyalizm ve sömürgecilikle, kapitalizm öncesi dönemlere ait toplumsal biçimlerin ve ilişkilerin birbirine karıştırıldığı örneğin Büyük Biritanya'nın «Büyük Roma» ile kıyaslandığı anlaşılıyor. Devrimci Yol'un bu sözleri tartışmamıza temel almasının yersizliği ortada.

Dergimizde, Kürdistan'ın geri kalışının şekillenmesi incelenirken, Kürdistan ekonomisinin yıkımının daha Osmanlılar döneminde başladığını ve Osmanlıların Kürdistanla ilişkilerinin

kapitalizm öncesi eski tip bir sömürgecilik ilişkisi olduğunu belirtmiştik. Besbelli ki bu, sömürgecilik konusunda bir genelleme yapmak için değil, Kürdistan'ın dünü ile bugünü arasındaki bağıntıyı göstermek, aynı zamanda bugünkü feodal yapının açıklamasını yapmak içindi. Kuşkusuz, bugün Kürdistan'ı parçalı duruma düşüren, feodal geri kalmışlığı sürdüren ve Kürdistan'ın her parçasını, çağdaş anlamda bir sömürge durumuna sokan nedenlerin kökeni oldukça gerilere gider.

Türkiye'de, Irak'ta ve İran'da kapitalizm gelişirken Kürdistan feodal yapıyı korumuştur. Besbelli bu durumu yaratan, yüzyıllardan beri Kürdistan'ın bölünmesi, boyunduruk altında tutulması ve Kürt halkının uğradığı ağır baskı ve sömürüdür. Ve çağdaş anlamda sömürgecilik ilişkisini yaratan da işte Kürdistan'ın bu feodal yapısına karşılık, onu baskı altında tutan güçlerin kapitalist niteliğidir.

Kürdistan'ın yarı-feodal yapısını Devrimci Yol da reddetmiyor. Hammaddelerine el konduğunu, ekonomisinin hakim ulusun ekonomisine tabi kılındığını, Kürt halkının köleleştirilmek istendiğini vb. tümden kabul ediyor. Ancak buna rağmen Kürdistan bir sömürge olamaz! diyor. Çünkü Türkiye sömürgeci olamazmış..

Yeni ilhaklar peşinde koşan, örneğin Kıbrıs'a çıkartma yapıp burada «yavru» devlet kuran Türkiye'ye bu haksızlık olmaz mı?.

Biz, çağımızda sömürgecilikle emperyalizmin içiçe geçtiğini, sömürgeci ülkelerin ezici çoğunlukla emperyalist ülkeler olduğunu, ancak buna rağmen emperyalist olmadığı halde sömürgeci olan kapitalist ülkelere de rastlandığını söylemiş ve Portekiz'i örnek vermiştik. Devrimci Yol, buna, Portekiz'in daha emperyalist dönemden önce sömürgeci olduğu biçiminde karşılık veriyor ve emperyalist dönemde artık emperyalist olmayan bir ülkenin sömürgeci ilişkiler kurmasını olanaksız sayıyor. Tabi Devrimci Yol'un dayanağı, hiç de kendisinin iddia ettiği gibi Marksist teori değil, bir önyargıdır. Çünkü o, gözünü gerçeklere kapatıyor, başka etkenleri unutuyor. Doğrudur, emperyalist dönemde sömürgeler paylaşılmıştır, boş alan kalmamıştır; ama toplumlar oldukları yerde saymıyorlar. Örneğin Irak bir yarı-sömürge durumuna düşmüş olan Osmanlılardan 1. Dünya Savaşı sonunda İngiltere'ye geçti. Bir İngiliz sömürgesi olan Irak 1930'larda sözde politik bağımsızlığına kavuştu. Ama o zaman da bir yarı-sömürgeydi ve sınırları içinde Kürdistan'ın

bir parçasını tutuyordu. Bu parça, başlıca petrol alanı olarak İngilizlere lazımdı. Bunun için İngilizler, Irak hükümetiyle birlikte Kürt ayaklanmalarını peşpeşe bastırdılar. Sonra Irak'ta 1958 devrimi oldu, monarşi yıkıldı, Cumhuriyet kuruldu. Ama Kürdistan'ın durumu değişmedi. Irak'ın yeni egemenleri de o parçayı yitirmemek için savaştılar ve hâlâ savaşıyorlar. Bu savaş boşuna mıdır? Irak egemen sınıfları Kürdistan'ı elde tutmak için niçin bu kadar kan döküyorlar? Bunun bir tek cevabı var: Orayı sömürmek için. İşte nisbeten kısa tarihi dönemler içinde böylesine önemli değişmeler oluyor, bir sömürge ulus olanlar, sömürgeci bir ulus katına yükseliyorlar. Tam da emperyalizm çağında oluyor bunlar. Bunda şaşacak ne var?*

Devrimci Yol ve benzerleri eğer bu değişimi, bu objektif gerçeği göremiyor ve görmek istemiyorlarsa bu onların kendi bilecekleri birşey. Ama kendileri göremiyorlar diye, başkalarına, hem ne Marksizm adına kara çalmaya kalkmasınlar. Buna hakları yok.

Devrimci Yol ve benzerleri boşuna Marksist-Leninist kaynaklardan medet arıyorlar. Bu kaynaklar Sen Toma'nın yazıları değildir. Marksizm yaşayan gerçeği inkâr etmek, yok saymak için bir araç olarak kullanılamaz.

Evet, emperyalizm çağında sömürgecilik tekeli vardı, sömürgeler paylaşılmıştı; ama Türkiye'de, Kürdistan'ın bir parçasını hiç kimseden almadı, murisinden, veraset yoluyla devraldı..

(*) Bazıları, günümüz Irak'ının bu şekilde nitelendirilmesine şaşabilirler. Irak'ta kapitalizm oldukça genç (besbelli burası, bazılarının sandığı gibi sosyalist bir ülke değil, Baas Partisi ve benzerlerinin yönetiminde oldukça öyle olacak da değil), üstelik zaman zaman anti-emperyalist çıkışları var. Ancak Irak'ın sömürgeciliği de çapı kadardır, Vehbi Koç, Ford'un yanında ne kadar patronsa Irak da İngiltere'nin yanında o kadar sömürgeci... Irak'ın anti-emperyalistliği (olabildiği kadarıyla, çünkü bu konuda benzer birçok ülke gibi yalpalayıp duruyor, zaman zaman emperyalizmle uzlaşıyor. Son dönemde gerici Amerikan - İran planına evet dediği gibi) elbette önem taşıyor. Çağımızda, uluslararası düzeyde emperyalizmin,bu halkların en büyük düşmanının tecrit edilmesi, bu amaçla sosyalist ülkelerin, uluslararası işçi sınıfının ve üçüncü dünya ülkeleri diye nitelenen ülkelerin güçbirliği önem taşıyor. Bu düzeyde, anti-emperyalist harekete her katkı önem taşır ve olumludur. Irak'ın petrol konusunda tekellerle çelişkisi var, bu nedenle petrolleri millileştirmesi anti-emperyalist bir adımdır. Ama diğer yandan Irak egemen sınıflarının Kürt halkıyla da bir çelişkisi var; çünkü onlar Kürdistan'ı zorla boyunduruk altında tutuyor ve orayı sömürüyorlar. Bu çelişkilerden birinin Irak'ı ilerici bir tavra yöneltmesi, ötekinin onu gerici bir tavra yöneltiği gerçeğini ortadan kaldırmaz.

O zaman henüz kapitalist değildi, ama bugün kapitalist oldu.. Evet emperyalizm Türkiye'yi bir tüm olarak sömürüyor, Kürdistan da elbet bu sömürüye dahil. Ama Türkiye halklarını aynı zamanda bu ülkenin egemen sınıfları sömürüyor ve Kürt ulusu üzerinde ayrıca ulusal baskı var, Kürdistan sömürgeci ilişkiler içine sokulmuş.

Biz, somutu tahlil ederek gerçeği tespit ederiz. Bu gerçekten devrimcilerin nasıl sonuçlar çıkarması gerektiğini de. Mücadelemizin stratejisi, taktikleri gerçeğin doğru tespitine dayanmalıdır. Devrimci Yol gibi skolastik yollara sapmaya gerek duymayız.

Genelden Yola Çıkarak Özelin İnkârı

Devrimci Yol, çağın ayırdedici özelliklerinden yola çıkarak ayırdedici olmayanları yok sayıyor, genelden yola çıkarak özeli inkâr ediyor.

Şöyle diyor Devrimci Yol: «Özgürlük Yolu, herşeyden önce, Lenin'in deyişiyle «dünya çapında kurulmuş işbölümünü, bir dünya pazarının varlığı» —ki bu günümüzde bir dünya ekonomisi niteliğini kazanmıştır— olgusunu, açıklamalarının ve tahlillerinin dışında tutmaktadır.»

Biz, Devrimci Yol'un aklına geldiği gibi söyleme, gerçekleri çarpıtma yöntemini biryana bırakalım ve onun kendisinin, Türkiye'de «milli kapitalizm», «bağımsız iç pazar» arayarak ve burda bulamayıp başka yerlerde varsayarak, kapitalizmin dünya ölçüsünde oluşturduğu pazarı kavradığını kabul edelim; ama, bu kez de o geneli gördüğünü söylerken özeli yitirmektedir.

19. yüzyıl sonlarında kapitalizm dünya ölçüsünde bir sistem oluşturdu, işbölümünü dünyanın dörtbir tarafına yaydı ve sömürgeleri de bu pazara bağladı. Çağa damgasını vuran kapitalist üretim tarzıydı, diğer bir deyişle, çağın ayırdedici özelliği buydu. Ama diğer yandan dünya ülkeleri tek tek ele alındığında, bu ülkelerin tümünde kapitalist üretim ilişkileri egemen olmuş değildi. Örneğin Çin, daha ulusal kurtuluş devrimini başardığı 20. yüzyıl ortalarına kadar yarı-feodal bir ülke olarak kalmıştı. Vietnam, Kuzeyde sosyalist bir devlet kurulmuş olmasına karşılık, Güneyde, ABD emperyalistlerini kovduğu 1970'lere kadar böyleydi. Afrika'da Latin Amerika'da, Okyanus adalarında kapitalizme geçmiş olmaktan çok uzak,

ilkel aşiret ilişkileri içinde birçok toplumlar günümüze kadar yaşadılar ve hâlâ böylesi topluluklara rastlanıyor. A B D gibi dünyamızın dev bir kapitalist ülkesinde bile hâlâ eski yaşantılarını —biraz da sömürgeci barbarlığa karşı bir tepki olarak— sürdürmeye çalışan bazı Kızılderili kabileleri hatırlamak yeter. Bu durumda, kapitalizmin bir dünya ekonomisi oluşturduğuna, dünya ölçüsünde egemenliğine bakarak, her ülkenin kapitalist olduğu sonucuna varılabilir mi?

Emperyalist aşamada, kapitalizmin ayırdedici özelliği tekelciliktir. Ama buna bakarak, 1870'lerden sonra dünyanın tüm kapitalist ülkelerinin emperyalist olduğu savunulabilir mi?

Ekim Devriminden sonra ise «çağ»ın niteliğinde, ayırdedici özelliklerinde yeniden değişme oldu. Artık kapitalizmin dünyaya tek başına hakim olduğu dönemler geride kalmıştır. Çağımızın ayırdedici özellikleri, Dünyanın bir bölümünde kapitalizmin egemenliğinin yıkılıp sosyalist sistemin ortaya çıkması, dünya ölçüsünde iki sistem arasındaki mücadele ve ulusal kurtuluş hareketleridir.

17 Devriminden sonra Lenin, emperyalizmin ayırdedici özelliğini, «bütün dünyanın gördüğümüz gibi şu anda büyük sayıda ezilen halklarla muazzam servetleri ve büyük bir askeri gücü elinde bulunduran küçük sayıda ezen halklara bölünmüş» olmak biçiminde niteliyordu. Lenin şöyle devam ediyordu: «Tezlerimizdeki ikinci yön verici fikir, bugünün uluslararası durumunda, Emperyalist savaştan sonraki durumda, halklar arasındaki karşılıklı ilişkilerin ve bütün dünya sosyal sisteminin, küçük sayıda emperyalist ulusların, başında Sovyet Rusya'nın bulunduğu Sovyetler Devletinin, sovyetik hareketine karşı savaşımıyla belirlendiğidir.»

İkinci Dünya Savaşını izleyen dönemde ise dünya güçler dengesinde yeni değişmelerin olduğu, dünya sosyalist sisteminin ortaya çıktığı ve bu sistemin rolünün dünya ölçüsünde giderek ağır bastığı, çağımızın gelişmesinin başlıca iki sistem arasındaki mücadeleyle belirlendiği de bu arada belirtilmelidir. Ulusal Kurtuluş hareketleri, emperyalizme karşı verdikleri mücadele ile, onu gerileterek, ekonomik, politik olanaklarını daraltarak dünya devrimci sürecinin hız kazanmasına, dünya ilerici güçlerinin ağır basmasına büyük katkıda bulunmaktadırlar. Bu nedenle ulusal kurtuluş hareketleri her iki sistem arasındaki kamplaşmada, mücadelede, sosyalist sistemden yana

bir rol oynamakta, dünya devrimci güçlerinin bir bileşenini oluşturmaktadırlar.

Devrimci Yol, Lenin'in «ezen halklar-ezilen halklar» biçimindeki ayrımından yola çıkarak ve Türkiye'nin ezilen halklar arasında yeraldığına bakarak, Türk devletinin sömürgeci olamıyacağını söylüyor.

Besbelli Lenin'in ayrımı, tek tek şu veya bu ülke bakımından —örneğin Türkiye-Kürdistan ilişkisi bakımından— değil, genel olarak dünya emperyalist sistemi bakımından yapılmıştır ve bu düzeyde, emperyalizm karşısında Türkiye, İran, Irak halklarının, Hindistan ve Pakistan'ın ve benzerlerinin tüm olarak «ezilen halklar» kategorisine gireceği açıktır. Diğer yandan, dünya ölçüsünde bu *genel* ayrım, elbette, «ezilen halklar» kapsamına giren şu veya bu ülkede farklı biçimde sömürü ilişkilerinin varolduğu gerçeğini değiştirmez. Örneğin Hindistan kapitalist bir ülkedir, Türkiye de öyle. Bu ülkelerde burjuvazi işçi sınıfını ve diğer emekçi halk yığınlarını sömürmektedir, aynen emperyalist ülkelerde olduğu gibi. Şu farkla ki bu ülkeler aynı zamanda emperyalist tekeller tarafından da türlü yollarla sömürülmektedirler. Diğer bir deyişle bu ülkelerde yaratılan değer yerli ve yabancı sömürücüler arasında şu veya bu oranda bölüşülmektedir' Bu nedenle de emekçi halk kitlelerinin sömürüye karşı mücadelesi, yalnız yerli sömürücü sınıflara değil, aynı zamanda emperyalizme karşıdır.

Devrimci Yol'un mantığıyla gidilirse, bu tür ülkelerde mücadelenin salt emperyalizme karşı verilmesi gerektiği sonucu çıkar. Yani Devrimci Yol, geri kalmış, bağımlı ve sömürge halklarla emperyalizm arasındaki çelişkiyi tek başına almakta, bu ülkelerde çeşitli sınıflar arasındaki çelişkileri âdeta yok saymaktadır. Bu, iç ve dış çelişkilerin karşılıklı ilişkilerini görememenin, olguları soyutlamanın, onlara tek yanlı bakmanın ta kendisidir.

Diğer yandan Lenin'in bu ayırımı emperyalizm-ezilen halklar ilişkisi bakımından yaptığını da gözden uzak tutmamalı. Herhalde Devrimci Yol, Emperyalizmle sömürgeciliği eşanlamlı kavramlar saymıyordur.

Ezme-ezilme kavramları mutlak değil, görecedir. Örneğin Türkiye emperyalizm tarafından sömürülmektedir. Diğer yandan Türk ulusu da sınıflardan oluşmuştur, bu ulus içinde de burjuvazi işçi sınıfını sömürmektedir. Diğer yandan Türkiye Kürdistan'ın bir parçasını elinde tutuyor ve oraya ulusal baskı uyguluyor. Yani ezen-ezilen ulus çelişkisi bizzat Türkiye

içinde var. Nitekim Devrimci Yol da bu çelişkiyi kabul ediyor. O, Kürdistan'ın hammaddelerinin, işgücünün vs. sömürüldüğünü, Kürdistan'ın yarı-feodal bir yapı içinde olduğunu da. Ama o, buna sömürge ilişkisi diyemiyor bir türlü. Çünkü o, emperyalizmle sömürgeciliği birbirine karıştırıyor, onları eşanlamlı kavramlar haline getiriyor ve emperyalizmle Türkiye halkları arasındaki çelişkiden yola çıkarak Türkiye düzeyindeki Sömürge çelişkisini yok sayıyor, genele bakarak özeli yadsıyor.

Biz elbette emperyalizmle Türkiye halkları arasında varolan sömürü ilişkilerini yadsımıyoruz. Devrimci Yol'un tüm laf kalabalığının aksine, biz her iki halkın emperyalizme karşı ortak mücadele vermesi gereğini asla hasır altı etmiyoruz. Ama bu, Türkiye-Kürdistan ilişkilerinin sömürgeci karakterini inkâr etmeyi gerektirmez.

Türkiye yeni sömürgeciliğin etki alanındadır. Ama Kürdistan'ın tam bir sömürge olduğuna kuşku yok.. Diğer yandan Türkiye'yi yarı-sömürge sayan Devrimci Yol'un, Kürdistan'ın Türkiye içindeki parçasını sömürge ilişkilerinin dışında tutması ne kadar ilginç!

Devrimci Yol, Portekiz örneğini karşısında ciddi bir engel olarak görüyor, buna öfkeleniyor ve kendi açısından bu engelden kurtulmak için de Portekiz'in emperyalist dönemden önce sömürgeler elde ettiğini söylüyor. Emperyalizmle sömürgeciliği eşanlamlı hale getiren Devrimci Yol, örneğin «emperyalist aşamada Portekiz artık sömürgeci niteliğini yitirmiştir, Portekiz'le Mozambik arasındaki ilişki yalnızca egemen ulus - bağımlı ulus ilişkisiydi,» diyemiyor; çünkü ustaların eserlerinde Portekiz sömürgeciliğinden sözedilmiştir; yani bu konuda açık kapı bulamamış o..

Peki, sormalı ona, emperyalist bir dönemde, emperyalist ülkeler arasında sömürgelerin yeniden bölüşülmesi için kıyasıya savaşlar yapılırken Portekiz kendi sömürgelerini nasıl onlardan koruyabildi? Lenin, görece küçük ve zayıf ülkelerin ancak güçlü emperyalist devletler arasındaki çelişkilerden yararlanarak kendi sömürgelerini koruyabildiklerini söylüyor. Kuşkusuz, Portekiz de kendi sömürgelerini ancak böyle koruyabildi ve bu arada örneğin İngiliz sermayesine büyük olanaklar tanıdı.

Portekiz gibi zayıf bir kapitalist ülkenin emperyalist dönemde sömürgelerini koruyabilmesi, görülüyor ki başka etken-

lerden kaynaklanıyor. İşte benzer etkenler Türkiye'nin de sınırları içinde Kürdistan'ın bir parçasını koruyabilmesine ve onunla sömürgeci ilişkiler kurabilmesine olanak vermiştir. Hatta Türkiye'nin Kurtuluş savaşını başarıya götürmesi, politik bağımsızlığını kazanması bile bu tür uluslararası ilişkiler, güç dengesi gözönüne alınmadan izah edilemez. İtalyan, İngiliz ve Fransız emperyalistleri arasında Türkiye'nin bölüşülmesi konusunda çelişkiler olmasaydı ve tam da o dönemde Çarlık Rusyasında devrim patlak vermeseydi, kurtuluş hareketi yeni Sovyet Devleti tarafından güçlü biçimde desteklenmeseydi olaylar başka türlü gelişecekti ve ihtimal, Türkiye, Kürdistan'ın bir parçasını elinde tutmak şurda kalsın, belki de tümden silinecek, savaşın ertesinde Suriye, Irak gibi bir sömürgeye dönüşecekti.

Görülüyor ki sömürge olgusuna tarihi gelişimi ve çok yönlü karmaşık yapısı içinde bakamıyan, «Portekiz emperyalizm döneminden önce sömürge edinmişti» tarzında, mekanik yorumlar getiren, görüntüye bakmakla yetinen Devrimci Yol'un kendisidir.

Devrimci Yol, sömürgelerin denizaşırı topraklar olmasının zorunlu olmadığı hakkındaki değerlendirmemizle alay ediyor, «bunu söylemeye ne gerek var,» diyor. Bundan da, daha önce başkalarıyla giriştiğimiz tartışmaları izlemediği veya en azından anlamadığı ortaya çıkıyor. Biz boşuna böyle şeylerden sözetmedik. Bazıları, görüşlerini yazılı hale getirmeseler de, bu tür şeyleri sağda-solda yayıp duruyorlardı. Nitekim şimdi de, ulusal sorun konusunda açık tartışmaya girmekten kaçınan, ama safları arasına pekçok yanlış görüşü yayan siyasi gruplar, hatta partiler var. Biz bu yanlış görüşü eleştirdikten sonra da aynı şeyi savunanlar oldu. Örneğin Ürün dergisi, «Mozambik Portekiz'den ne kadar uzak,» diye yazdı. Görülüyor ki böyle şeylerin yazılması hiç de «abesle uğraşmak,» değil. Diğer yandan Devrimci Yol bu bakımdan şanslı sayılır; çünkü o, ulusal sorunla ilgili olarak pekçok yanlışın sergilendiği, doğru görüşlerin belirlendiği bir dönemde tartışmaya katıldı. Bu bakımdan Devrimci Yol'un hata yapmama şansı oldukça büyümüştü.. Yoksa kimbilir bizi daha ne «abes»lerle uğraştıracaktı..

(Devam edecek)

Sosyalist Ahlâk Üzerine

Genel Olarak Ahlâk

Ahlâk, kişilerin birbirleriyle ilişkilerinde «iyi» olanla «kötü» olanı ayıran, kişinin davranışlarına yön veren bir kurallar, değerler sistemidir. Bu değerler sistemi, tek tek kişilerin ötesinde ancak toplumsal bir konumda varolabildiği için, ahlâk, bir toplumsal bilinç biçimi olarak nitelenir. Örneğin din de, değişik türde bir toplumsal bilinç biçimidir.

Ahlâkla ilgili değerler, idealistlerin dediklerinin tersine, «ezeli ve ebedi» değildirler. Bu kurallar çağlar boyunca değişime uğradılar. Çünkü ahlâk da din, hukuk, siyaset, ideoloji gibi alt yapının —ekonominin— üzerinde şekillenen bir üstyapı kurumudur. Ekonomik temelin gelişimi ve değişimiyle birlikte, üstyapıdaki her şey gibi, ahlâk da değişime uğrar.

Diğer yandan, sınıflı toplumlara geçişle birlikte ahlâk da sınıfsal bir öz kazandı. Sınıflı toplumlarda ağır basan, toplumsal ilişkilere damgasını vuran egemen sınıfların ahlâkıdır. Biliyoruz ki insanlar arasındaki üretim ilişkilerinin niteliği üstyapıya yansır, onu biçimlendirir. Sömürücü sınıflar ahlâkı düzenin emrine koşarlar. Var olan mülkiyet ilişkilerini «en iyi», «en âdil» ve değişmez olarak gösterirler. Örneğin köleci dönemde insanlar alınıp satılırdı. Köle sahipleri sınıfının (efendilerin) ahlâkına göre bu doğal ve gerekli olan bir şeydi. Efendi kölesini öldürebilirdi de. Bunun için kimse onu suçlayamazdı. Oysa günümüzde insanların alınıp satılması, seyrek rastlanan istisnalar bir yana, hemen her ülkede yalnız yasalar tarafından yasaklanmakla kalmamış, aynı zamanda ahlâk yönünden de «kötü» bir iş sayılmaktadır. Yine birinin bir başkasına sahip çıkarak onu öldürmesi, günümüzde son derece «kötü» bir davranıştır, bir «cinayet»tir.

Sınıflı toplumlarda aynı zamanda ezilen sınıfların değer ölçülerine, çıkarlarına uygun düşen bir «ahlâk» da görülür. Sınıf mücadelesi de üstyapıya yansır ve emekçi sınıflar açısından farklı bir ahlâk yaratır.

Örneğin burjuva toplumunda, uzlaşmaz sınıf çelişkilerinin bir ürünü olarak burjuva ahlâkın yanısıra bir proleter ahlâk da oluşur. Burjuva ahlâkı bencildir, burjuvaların davranışlarını belirleyen kâr olgusudur. Bu yüzden her burjuva yalnızca kendi rahatını, kendi mutluluğunu düşünür; onun ötesinde başkalarının mutluluğuna veya acısına, insanlığın geleceğine karşı kayıtsızdır. Proleterya ise emekçiler arasında dayanışmayı savunur, hümanisttir. Kurtuluşu tüm ezilenlerle birlikte düşünür, mutluluğu tüm insanlar için ister, enternasyonalisttir. Proletarya insanlığın geleceğine karşı kayıtsız değildir, çabasını insanlığın gelişim doğrultusuyla uyumlu kılar.

Elbet sınıflı toplumlarda, sınıflar birbirlerini karşılıklı etkilerler de. Kimi zaman ezilen sınıfın ahlâkındaki ilerici öğelerin, şu veya bu ölçüde egemen sınıfların ahlâkına yansıdığı, onu etkilediği görülür. Ama daha çok da egemen sınıflar, ellerindeki güçlü ekonomik ve ideolojik araçlarla ezilen sınıfları şartlandırırlar. Örneğin kapitalist toplumda pekçok emekçi sömürüyü göremez, kurulu düzeni doğal ve değişmez sayar. «Beş parmağın beşi de bir olmaz,» der. Zenginliği ve yoksulluğu Tanrının buyruğuna bağlar, «aza kanaat etmeli,» der, başeğmeyi savunur, sömürüye başkaldırmayı «kötü» bir şey olarak niteler. Bütün bunlar, burjuva değer yargılarının türlü yollardan emekçilerin safına sızıp yerettiğini gösterir.

Sosyalist Ahlâkın Kaynağı ve İlkeleri

Sosyalist ahlâkın doğal varoluş ve gelişme ortamı sosyalist bir toplumdur. Sömürücü sınıfların egemenliğine son veren işçi sınıfının, sosyalizmi ekonomik ve moral alanda inşa etme süreci içinde sosyalist ahlâk da biçimlenir, egemen duruma gelir. Günümüzün sosyalist toplumlarında bu ahlâkın belli başlı ilkeleri sosyalist ideallere bağlılık, hümanizm, enternasyonalizm, kamu görevi duygusu, kollektivizm vb. dir.

Diğer yandan, sosyalist ahlâkın kaynağı ve ön biçimlenmesi kapitalist toplumdaki sınıf mücadelesi şartlarına gider. Proletarya, tarihte görülen toplum biçimlerindeki ezilen sınıflar içinde en bilinçli davrananıdır, güçlü bir ideolojiye sahiptir. Bu durum, proletaryanın içinde bulunduğu nesnel şartlardan kaynaklanır. Kapitalizm, üretim güçlerini geliştirerek binlerce işçiyi aynı işyerinde biraraya getirir. İşçiler sömürü ve baskıya karşı mücadelede, çıkarlarını korumakta dayanışmanın, birliğin önemini deneyleriyle kısa sürede farketmişlerdir. Grevler, ayaklanmalar onlara olanaklarını birleştirmeyi, birbirlerine yardımı, fedakârlığı öğretti. Kaldı ki bu tür geleneklerin bir kısmı işçi sınıfına daha önceki emekçi kuşaklardan miras kalmıştır.

Geçmiş deneylerin ve pratik yaşamın öğrettiklerinin yanısıra, işçi sınıfı, bilimin ve felsefenin son yüzyıllardaki büyük gelişmeleri üzerine inşa edilen güçlü bir ideolojiye sahip oldu. Marks ve Engels, dünyanın ve toplumun işçi sınıfı açısından doğru bir yorumunu yaptılar ve değişimin özünü, yönünü ortaya çıkardılar. İşçi sınıfının dünya görüşü, aynı zamanda gerçekten bilimsel olan görüştü; çünkü işçi sınıfının çıkarları gerçeğin doğru tanımına uygun düşüyordu. Sömürücüler, sömürüyü gizlemek, haklı göstermek için gerçekleri de gizlemişler, emekçi kitleler arasında yüzyıllar boyu türlü yalan, yanlış görüşler yaymışlardı. Marksizm bu yalanlara büyük bir darbe indirdi ve kitlelere kurtuluş yolunu gösterdi.

Sosyalist ahlâk ilkelerinin ortaya çıkışı ve bunun proletaryaya ve onun mücadelesine katılan aydınlara, diğer sınıf ve tabakalardan gelme insanlara benimsetilmesi, onlar tarafından özümlenmesi, proletarya ideolojisine ve doğal olarak ahlâkına karşı ciddi bir mücadele yürütülmesini de gerektirdi. Çünkü egemen sınıflar yüzyıllar boyu kitleleri kendi çıkarlarına göre eğitmişler, türlü yanlış bilgileri onların saflarında yaymışlar, çıkarlarına aykırı düşen davranış biçimlerini din, ahlâk ve yasa adına onlara benimsetmişlerdir. Besbelli ekonomik ve sosyal çıkarlarla ilgili olarak burjuvazi için «iyi» olan bir şey, genel olarak emekçiler için «kötü»dür. Burjuvazi için çok kâr «iyi» bir şeydir; ama bu emekçiler bakımından daha yoğun ve acımasız bir sömürü demektir. Toplumsal üretimin artması, genel olarak düşünüldüğünde toplum için iyi bir şeydir; ama bunun emekçiler bakımından gerçekten bir «iyiliğe» dönüşmesi; üretim araçları üzerinde küçük bir zümrenin mülkiyetinin kalkmasını ve bölüşümün toplumsal bir niteliğe kavuşturulmasını gerektirir. Bir patrona göre, işçileri greve teşvik eden işçi bir «kışkırtmacı», «ulusal çıkarlara zarar veren biri» dir, «kötü»dür. Ama diğer yandan grev işçi sınıfının kurtuluş mücadelesinde, çıkarlarını korumasında önemli bir araçtır ve işçiler bakımından grevde direnmek değil, teslim olmak, patronla uzlaşmak kötüdür; böyle biri, hiç kuşkusuz, proleter ahlâkına aykırı hareket eden, sınıfına ihanet eden biridir.

İşte sosyalist ahlâkın ilkeleri, daha sınıf mücadelesi şartlarında belirlenmeye başladı. İşçiler, burjuvaların kendi bireysel çıkarlarını korumaya yönelik bencil davranışları yerine **dayanışmayı, fedakârlığı** geliştirdiler.

Burjuvalar, emekçi halk yığınlarının gözlerini boyamak için sık sık dinden, ahlâktan, «maneviyat»tan sözettiler; ama bu kavramları hep de tek yönlü, kendi çıkarları yönünde yorumladılar. Onlar, kendi bencil çıkarları için savaşı kaçınılmaz ve iyi bir şey olarak niteleediler. İnsanı insanın «kurdu» saydılar. Ulusları uluslara düşman gibi

gösterdiler. Emperyalistler, insanlık için büyük bir felâket olan 1. ve 2. Dünya Savaşlarını mazur göstermek için bile türlü komik gerekçeler buldular. Bu savaşların artan dünya nüfusunu dengelediğini, savaş içinde teknik icatlar yapıldığını, örneğin DDT'nin bulunduğunu vs. söylediler. İşçi sınıfı, sömürenlerin, insanı insanın kurdu sayan bu görüşlerinin yanlışlığını ortaya serdi ve reddetti. İnsanlar doğuştan kötü yaratılışlı değillerdir; insanları birbirine düşüren, düşman eden toplumsal yapıdır, sömürü ve zulüm mekanizmasıdır. Bu toplumsal yapı değiştiği, toplum yaşamında sömürü ve zulüm son bulduğu, diğer bir deyişle sömürücü sınıflar ortadan kalktığı zaman, yani sosyalizme varıldığı zaman insanlar arasındaki bu amansız kavga da son bulacaktır. Savaş kaçınılmaz ve gerekli bir şey değildir. Onu yaratan da sömürü düzenidir. Ulusları birbirine düşman gösterenler, emekçileri birbirine karşı savaşa itenler de sömürücülerdir.

Bu nedenle işçi sınıfı burjuvazinin zıddına, savaşı değil, **barışı** savunur. O, insanlar arasında kini, nefreti değil, dostluğu, kardeşliği savunur. İşçi sınıfının çıkarına olan ve doğru olan tüm ülkelerin işçilerinin birliği dayanışmasıdır. Onların çıkarları birbirine karşıt değil, uyumludur. Bu nedenle işçi sınıfı **enternasyonalisttir.**

İşçiler yalnızca savaşın bir türünü olumlu görürler, o da zulme ve sömürüye karşı savaştır. Bu nedenle ulusların ulusal kurtuluş ve emekçilerin sosyalizm için yürüttükleri savaşlar farklı niteliktedir. Bu mücadeleler, insanlık yaşamından kavgayı, savaşı silkip atmak içindir. Bazı burjuva demagoklar, buna bakarak işçilerin de «savaşçı» olduğunu söylerler. Oysa zalimlerin kendi çıkarları için çıkardıkları savaşlarla, ezilenlerin zulme karşı ve barışçı bir dünya kurmak için yürüttükleri savaşlar bir tutulamaz. Tersine zulme ve sömürüye karşı savaşılmadıkça zulüm ve sömürü ortadan kaldırılamaz ve barışçı bir dünyaya varılamaz.

Bazı, «sol» kişiler de, işçi sınıfının «barışçı» oluşunu kavramıyor, bunu pasifizm ve teslimiyet, devrimci mücadelenin ve gerektiğinde sınıf savaşının ulusal kurtuluş savaşının reddi olarak anlıyorlar. İşçi sınıfının barışçılığı, onun barışçı bir dünya kurmak için günümüzde zulme ve sömürüye karşı mücadele ettiğini ,emperyalistlerin ve gericilerin çıkardıkları haksız ve «kötü» savaşlara karşı çıktığını, onlara bu fırsatı vermemeye çalıştığını gösterir. İşçiler ve tüm ezilen insanlar, elbette, zulüm ve sömürüye karşı yürüttükleri mücadelede zorunlu olduğu zaman savaşacaklardır da. Onlar dünyayı kapitalizmden ve tüm gericilik kalıntılarından temizleyip sosyalizmi dünya ölçüsünde kurdukları zaman insanlık hayatında savaş da son bulacak, barışçı bir dönem başlayacaktır. İşçi sınıfının barışçılığı bu anlama gelir. Bunu kavramayan, ya da ısrarla anlatılmasına rağmen bir türlü

kavramayıp işçi sınıfı adına, «devrimcilik» adına «barış» sözcüğüne tepki gösterenler, kof savaş çığlıkları atanlar ise belki biraz kalın kafalı, belki de işin fiyakasında olanlardır.

Kendi çıkarlarını her şeyin üstünde tutan, kâr hırsından gözü dönmüş burjuvaları insanlığın geleceği ilgilendirmez. Onlar her şeyi sermaye birikiminin emrine koşarlar. İnsanları da bu yolda bir araca, bir makina parçasına dönüştürürler. Kapitalizm yüzyıllar boyu işçilerin acımasız bir sömürüsü, sömürge halkların yoğun bir talanı üstünde gelişti ve bugün de öyledir.

Kapitalistler, kâr hırsları uğruna doğayı da bozuyor, bitkileri, kıyıları, denizleri, diğer canlıları ve türlü doğal güzellikleri tahrip ediyorlar. İşçiler ve tüm ilerici insanlar insanları ve onların yararlanabileceği her şeyi kendi kâr amaçları uğruna bir araca dönüştüren, bozup yozlaştıran bu burjuva anlayışına, düzenine karşı mücadele ediyorlar. İnsanoğlu, daha baştan ihtiyaçlarını karşılamak için üretimde bulundu ve insan kendisini bu üretim süreci içinde, çalışmayla yaratıp geliştirdi. Üretim insana hizmet etmelidir. İnsan araç değil, amaçtır. İnsanlığın yaşamı bir avuç sömürücünün keyfine, kaprisine terkedilemez. Sosyalizm insanı bir amaç olarak düşünür, bilimi, tekniği, her şeyi onun mutluluğunun gelişmesinin emrine koşar. Ve işçiler, kapitalizmin baskı ve sömürü şartlarında böylesine güzel «iyi» bir dünya kurmak için mücadele ederler. İnsanı doğuştan kötü yaratılışlı saymayan, onların sömürüsüz bir düzende barış içinde yaşayacağına inanan ve insanı bir araç olmaktan çıkarıp tüm olanakları onun emrine sunan işçi sınıfının dünya görüşü ve bu anlamda sosyalist ahlâk, bütün bu nedenlerle **hümanist** (insancıl)dır.

İnsan toplumsal bir varlıktır. İnsanlar başından beri karşılıklı ilişkiler içinde üretimde bulunmuşlardır. Sanatın, bilimin, tekniğin, kültürün gelişimi insanlığın ortak çabasının ürünüdür. Ama sınıflı toplumlarda genellikle küçük bir azınlık olan, çoğu kez de kendileri çalışmayıp parazit bir yaşam süren sömürücü sınıflar, emekçilerin ürettiklerine sahip çıkmışlar, onları kendilerine maletmişlerdir. Onlar bu durumu kendi kişisel beceri ve üstünlüklerinin bir sonucu diye izah etmekten de geri kalmamışlardır.

Kapitalist toplumda üretimin toplumsal niteliği daha da belirginleşir. Binlerce işçi aynı fabrikada yanyana çalışıp üretimde bulunur. Çeşitli üretim dalları ve ülkeler arasında bağlar artar. Bu ilişkiler ve üretim sürecine ortaklaşa katılma olmadan üretim imkânsızdır. Ama üretimin bu toplumsal karakterine karşılık burjuvalar ürünleri kendilerine malederler. Üretim araçları bir azınlığın elinde toplanır.

Burjuvalar bu haksız ve çelişik durumu kendilerince haklı ve doğal bulurlar. Her burjuva kâr uğruna başkalarıyla kıyasıya mücadele

ettiği, zenginleşmesi başkasının yoksullaşmasına bağlı olduğu için, başkalarını düşünmek durumunda değildir. **Burjuva bireyciliği** burdan kaynaklanır. Bu bireycilik, salt kendi çıkarını düşünme ve ona uygun davranma tavrı, burjuvazinin tüm sosyal yaşamına, burjuva ahlâkına yansır. Bu tavır, ekonomik alanda olduğu gibi sosyal alanda da toplumsal gelişme bakımından olumsuz, zararlı sonuçlar verir.

Burjuvazinin bu bireyci tavrına karşılık işçi sınıfının yararına olan **kollektif** bir tavırdır. Çünkü işçi sınıfı ancak birlik ve dayanışma içinde, ortaklaşa bir mücadeleyle kurtuluşuna ulaşacaktır. Toplumun çıkarına olan da budur. Çünkü maddi yaşamda ve kültürel alanda insan emeğinin yarattığı her eser ortaklaşa bir çabanın ürünüdür. Ancak bireyciliği yenilgiye uğratarak ve kollektif davranma biçimini toplum hayatının her alanında yaygınlaştırıp yerleştirerek insanın yaratıcı gücü her bakımdan değerlendirilebilir.

Marksist dünya görüşü, kişinin kendi başına ve başkalarının mutsuzluğu pahasına mutlu olabileceğini kabul etmez. Başkalarını sömürüp onlara zulmedenlerin de yeteri kadar rahat ve huzurlu oldukları söylenemez. Tarihte zorbaların sık sık, nimetlerine göz koyan başka zorbalar tarafından, ya da bizzat ezdikleri kitleler tarafından alaşağı edildikleri çok görülmüştür.

İşçi sınıfının dünya görüşü, mutluluğu da toplumsal bir düzeyde, kollektivizm ölçüleri içinde düşünür. İşçi sınıfı kollektif çalışma ve davranmayı sosyal hayatın her alanında gerçekleştirmek durumundadır. Çünkü ancak bu ilkenin başarıyla uygulanmasıdır ki, insanların bilgi ve becerilerini, emeklerini en iyi biçimde birleştirir, hataların payını azaltır, bireyciliğin zararlarını önler ve amaca ulaşmayı kolaylaştırır. Zorlukları göğüslemek de, iyi, mutlu bir yaşam kurmak da ancak ortaklaşa çabalarla mümkündür.

İnsanlığın geleceğiyle ilgisiz olan, tüm insanlar için özgürlük, barış, iyi bir yaşam gibi sorunları olmayan burjuva dünya görüşü, diğer yandan geleceğe yönelik savaş korkusu ve umutsuzluk yayarak karamsar bir tablo yaratır. İşçi sınıfının bakış açısı tam bunun tersidir, o, insanlığın geleceği konusunda **iyimser**dir. O, sömürü ve zulmün, savaşın insan yaşamından kesin olarak çıkarılacağından, özgürlük ve barışın tüm insanlık için gerçekleşeceğinden yoksulluk ve bilgisizliğin yenileceğinden emindir ve bu inançla mücadele etmektedir. Nitekim işçi sınıfı, daha yüzyılın ilk yarısından bu idealler doğrultusunda büyük başarılar sağladı; dünyamızın üçte birinde burjuvazinin köhne, tutucu düzeni yıkıldı, sosyalist bir toplum kuruldu. Orada emekçiler sosyalizmi inşa ederek sosyalist ideallerin birer düş değil, gerçek olduğunu, tarihin gelişiminin onları hayata geçireceğini ispat ettiler. Sosyalizmin başarıları devam ediyor.

Sosyalizmin ideallerine bağlılık, sosyalist ahlâkın ilkelerinden biridir. Sosyalistler bu ideallere olan inançla, daha sınıflı toplum devam ederken sınıf mücadelesini yılmadan yürütür, iktidar yolunda savaşırlar. Devrimin ertesinde ise bu idealleri hayata geçirmek, yeni dünyayı kurmak için aynı şevkle çalışırlar.

Burjuvalara göre insanın salt kendi çıkarını düşünmesi onun doğasında vardır ve insan yalnız kendisi için çalışır. Onlar, emekçilerin sosyalist toplumda verimli biçimde çalışmayacaklarını da buna dayanarak ileri sürerler. Oysa bu gerçeğin tam bir çarpıtılmasıdır. Aslında kapitalist bir toplumda işçi salt kendisi için çalışmış olmuyor; onun emeği burjuvaları zengin ediyor. Sosyalist toplumda ise, bir avuç paraziti beslemek için değil, ortak amaçlar için çalışıyor. O, sosyalist toplumda emeğinin gerçek sahibidir ve bunu kendi deneyiyle bizzat görmekte yaşamaktadır.

Kapitalist toplumunda aylaklığın, kaytarmacılığın, tembelliğin geçerli olması doğaldır; çünkü işçinin ürettiklerine başkası elkoymaktadır. İnsanlar, «ne diye çok çalışayım?» diyebilirler. Ama sosyalist toplumda bu sorunun yeri yoktur; çünkü işçi çalışmakla kendisi için daha iyi yaşam koşulları sağladığının, daha iyi bir dünya kurmakta olduğunun bilincindedir. Elbette, özellikle sosyalizmin ilk kuruluş aşamalarında ,eski toplumdan kalma yanlış değerlendirmeler kötü alışkanlıklar görülebilir; ama kollektif çalışma içinde ve ciddi bir kültürel ,ideolojik eğitimle bu tür geçmişe ait kalıntıların, kötü eğilimlerin üstesinden gelinebilir. İşçiler ve sosyalizmin ideallerini gerçekleştirmeye bilinçli olarak katılan her insan ortak çalışma ve yaratma içinde giderek **kamu görevi duygusunu** egemen kılarlar.

, Sosyalist toplumlarda, yukarda başlıcaları sayılan sosyalist ahlâk ilkelerinin kitleler tarafından benimsenmesi ve özümlenmesiyle yepyeni bir insan ve bir toplum doğmaktadır. Sosyalist ahlâkın etkinliği, sosyalizmin ileri aşamalarına geçilmesinde de büyük önem taşımaktadır. Sosyalist toplumun inşasında ve gelişmesinde, besbelli, belirleyici olan, maddi-teknik temelin inşası ve geliştirilmesidir. Ancak bu, mekanik bir biçimde ve aynı hızla üst yapıya yansımaz ve sosyalistçe davranış biçiminin diğer bir deyişle sosyalist ahlâkın oluşmasına ve yetkinleşmesine yetmez. Bunun için kültürel ve ideolojik düzeyde ciddi çabaların yürütülmesinin, kitlelerin eğitilmesinin gerektiği ortadadır. Diğe yandan sosyalist ahlâkın yetkinleşmesi de sosyalizmin daha ileri aşamalarına geçiş bakımından zorunludur ve bu geçişi kolaylaştırır. Çünkü sosyalist ahlâkın gelişmesiyle, sınıflı toplumlarda ortaya çıkan ve devrimden sonra sosyalist ülkelerde de uzun bir süre kendilerine gerek duyulan, ortadan kaldırılamayan kurumlar artık geçersiz hale gelecektir.

Örneğin, devleti sınıflı toplum yarattı. O, sömürülen sınıfları baskı altında tutmanın aracıdır. Devletin çeşitli işlevlerini yerine getiren karakollar, hapishaneler de öyle. Devrimden sonra işçi sınıfının da devlete ihtiyacı vardır; o, burjuva devletin yerine kendi devletini kurar. Yalnız varolan emperyalizme karşı bir orduya değil, içerde de uzun süre bir polis gücüne ve hapishanelere gerek vardır. Bunlar, ilk dönemde sosyalizme karşı çıkan gerici sınıfların direnişlerini kırmak için kullanılır. Ama bundan da öte işe yararlar. Örneğin hırsızlık, rüşvet, kamu malını zimmetine geçirme, adam öldürme gibi olaylar, giderek azalan biçimde de olsa uzun süre görünürler. Kuşkusuz hırsızlığı yaratan sınıflı toplumdu; o, sosyalist devrimle birlikte azalır, ama bir çırpıda ortadan kalkmaz. Hırsızlığı ortadan kaldırmak için, ona iten nedenleri tümüyle ortadan kaldırmak gerekir. Bu nedenler ise temelde ihtiyaçtır ve ikinci derecede, yine sınıflı toplumların bozukluğundan kaynaklanan psikolojik etkenlerdir. Hırsızlığın temel nedenini ortadan kaldırmak için kişilerin ihtiyaçlarının rahatça giderilmesi; yani yeteri kadar yiyim ve giyim aracının, konutun vs.nin sağlanması lâzımdır. Bu ise toplumun maddi-teknik temellerinin, üretim düzeyinin geliştirilmesine bağlıdır. Diğer yandan hırsızlığı önlemek, maddi üretimi geliştirmek ve adil bir düzen kurmakla beraber kitlelerin eğitimini de gerektirir. Sosyalist toplumun gerek maddi, gerek moral alanda gelişmesiyle birlikte bu bakımdan elverişli koşullar yaratılır. Bir yandan bireylerin ihtiyaçlarının rahatça karşılanması, diğer yandan sosyalist ahlâkın gelişip güçlü bir denetleyici durumuna gelmesi bu ve benzer suçları tümden ortadan kaldıracaktır. Polisi ve hapishaneleri ortadan kaldıracak olan da bu gelişmedir. Böylece, sosyalist toplumun ileri aşamalarına varmakta sosyalist ahlâkın ne derece büyük önem taşıdığı ortadadır.

Günümüzde sosyalist toplumlarda gözlenen budur. Örneğin hırsızlık Sovyet yurttaşları arasında ancak çok ender rastlanan bir olay haline gelmiştir. Diğer yandan, dünyanın büyük bir kesiminde emperyalizmin egemenliğinin hâlâ sürmekte oluşu ve emperyalist devletlerin giriştiği türlü yıkıcı eylemler ve ideolojik saldırı, sosyalist ülkelerde de olumsuzluklara yol açıyor. Örneğin emperyalistler, sosyalist ideoloji ve ahlâk bakımından zayıf bazı unsurları, geçmişin etkilenmelerinden tümüyle kurtulamamış olanları, türlü yöntemlerle çoğu zaman da onlara bazı çıkarlar sağlayarak sosyalist toplum aleyhine kışkırtıp kullanabiliyorlar. Hatta kimi halde örneğin Soljenitzin olayında görüldüğü gibi bizzat ruh hastalarını araç olarak kullanıyorlar. Yahudi milliyetçiliğinin kışkırtılması da son yıllarda en çok başvurulan yollardan biridir. Yahudi milliyetçiliğinin, geçmiş yüzyılların ağır baskılarından kaynaklanan güçlü kökleri vardır ve bu milliyetçi-

lik, 50-60 yıllık sosyalist toplum uygulamasına rağmen tümüyle zihinlerden silinememiştir. İsrail-Arap savaşları ise onun yeşermesi için elverişli olanaklar sağlıyor. Elbette bu tür olaylar da geçicidir ve sosyalist toplumlar geçmiş dönemin tüm kötülüklerini toplum yaşamından silme ve yeni dünyayı kurma yolunda hızla ilerliyorlar.

Gelecek yazıda devrimci hareketimiz bakımından sosyalist ahlâkın daha somut ve pratik sorunları üzerinde duracağız. ,

Tek istekler halinde pul gönderilmesi

«Toplumsal Anlaşma» veya Sınıf Barışı...

Ahmet TAŞ

Sermaye çevreleri Ecevit iktidarına evet derken, ondan başlıca şunları beklemişlerdi: Döviz darboğazını aşmak, diğer bir deyişle dış borçları ertelemek, yeni kredi olanakları sağlamak içerde işçi sınıfının mücadelesini yumuşatmak (fiyatları dondurmak, grevleri önlemek, «çalışma barışını» sağlamak) ve şiddet olaylarını önlemek. Sermaye çevrelerinin bazı endişeleri de vardı: CHP'nin kitlelere ekonomik ve politik alandaki vaadleri.. Onlar CHP'nin emekçi kitlelerden yana bazı adımlar atabileceğinden ve bu arada demokratik düzeyde işçi sınıfının ve diğer emekçilerin mücadele olanaklarını artıracak bazı adımlar atmasından endişe ediyorlardı.

Ancak CHP, iktidar olduğundan bu yana sermaye çevrelerinin gönlünü hoş edecek çabalarını sürdürüyor ve onların endişelerine yer olmadığını da her adımda ispatlıyor. Ecevit'le Halil Tunç arasında varılan son «toplumsal anlaşma» da işte böylesine, sermayenin özlemi olan «çalışma barışını» gerçekleştirmek yolunda atılmış bir adım. Bu anlaşmayla TÜRK-İŞ, bir kez daha işçi sınıfını burjuvaziye teslim ettiğini, sarı sendikacılığını dosta düşmana gösterdi.

Türkiye gibi sınıf sömürüsünün keskin ve amansızca olduğu geri kalmış bir ülkede burjuvaziyle işçi sınıfının barışı demek olan çalışma barışı sağlanabilir mi? Bu olanaksız. Bu yöntemlerle ekonomik bunalımın üstesinden gelinemez. Çünkü bunalım öyle kolayca atlatılacak cinsten değil.

Ekonomik bunalımın ağırlığı, daha Ecevit hükümeti kurulmadan önce MC'nin şefi Demirel tarafından da itiraf edilmişti. Demirel, o günlerde yaptığı açıklamada Türkiye'nin yetmiş sente muhtaç durumda olduğunu belirterek ülkenin iflasın eşiğinde bulunduğunu vurgulamıştı. En zorunlu ihtiyaç maddelerinin ithali yapılamıyor, vadesi gelen dış borçlar ödenemiyordu. Üstelik MC döneminde emperyalist

devletlerden ve kuruluşlardan alınan borçlarla da yetinilmemiş, sömürü çevrelerinin yabancı özel kişilerden devlet kefaleti yoluyla aldıkları dış borçların tutarı da 2 milyar dolara ulaşmıştı. Hazinede, bu yolla alınan borçların bir listesi bile mevcut değildi. Ecevit hükümetinin, aylardır bu «dövize çevrilebilir mevduat borçları» denen borçların listesini çıkarmak için çabaladığı bilinmektedir. Kısacası, yılların birikimi ve MC döneminin ertesinde, Ecevit, ölüm döşeğinde bir ekonomi devraldı. Görevi bu bunalımı gidermek ve onun yarattığı siyasal kargaşayı önlemekti. Ecevit hükümeti sermaye sınıfınca desteklendi, çünkü bu sınıf kendi bunalımını Demirel gibi yıpranmış, inandırıcılığını yitirmiş politikacılarla atlatamayacağını biliyordu. Bunalımı atlatabilmek için işçilerin ve köylülerin yaşamlarını olumsuz yönde etkileyebilecek bazı kararların alınması gerekiyordu. Elbette Demirel'in bunu yapması olanaksızdı. O senelerce sermayeye hizmet etmiş ve sömürü çevrelerini palazlandırmıştı. Bunu sermayenin sözcüleri de itiraf etmekteydiler. Ama onlar bu sadık dostlarının - artık kendilerini kurtaracak gücü yitirdiklerini de biliyorlardı. Demirel ve tayfası halkın gözünde sömürü, zulüm ve baskı demekti.

Ecevit hükümeti emekçi kesimlerce de desteklendi. Çünkü Türkiye'de emperyalizmin ürünü olan faşist güçler hızlı bir tırmanış içerisindeydiler. Toplum hızla faşist bir diktatörlüğün kucağına itilmekteydi. Öteden beri geniş demokratik haklar vaadederek kitlelerin karşısına çıkmış olan CHP bu nedenle desteklendi.

Türkiye'de ekonomik bunalımı atlatmada tutulacak iki yol vardı. Ya bunalım, onu doğuran nedenlerin üzerine gidilerek, halktan yana ciddi dönüşümlerle bir daha geri gelmemek üzere önlenirdi. Ya da emperyalizm ve yerli ortaklarının istekleri doğrultusunda bir çözüm aranırdı. Kuşkusuz bu iki arayış türünden ikincisiyle bunalımın önlenmesi geçici bir süre için mümkün olabilir ama, arkasından daha şiddetlisi yeniden gelir. Örneğin: ikinci yolu tutan; sınıfsal yapısı gereği kaçınılmaz olarak sermayenin bunalımını, gene bu sınıfın formülleriyle çözmeye çalışan hükümetin, dış borçları erteletmesi veya yeni borç kredi olanakları elde etmesi geçici bir ferahlık yaratabilir, ama kısa bir süre sonra bu borçlar daha da büyüyerek ekonomiyi tehdit edecek, bunalımı bugünkünden daha büyük boyutlarda yeniden gündeme getireceklerdir.

İşte ikinci yolu tutan Ecevit hükümetinin İMF reçeteleri doğrultusunda birtakım önlemler aldığını biliyorduk. Bu önlemler çok tartışıldı. Ama bunlardan bir tanesi şimdiye kadar açıkça gündeme gelmemişti. Bu, ücret sınırlamasına ve ileride dondurulmasına gitmek, KİT'lerin durumlarını düzeltmek, (verimliliği artırmak için ücretlerin düşük tutulması, fazla işçilerin işten çıkarılması veya başka alanla-

ra aktarılması, büyük ölçekli zamların yapılması gibi) için önerdiği çözümleri uygulamaya koymaktı. Ancak ücretleri işçiler aleyhine sınırlamak sıradan bir iş değildir. Hele işçiye geniş haklar vereceğini vaadederek, sömürüye lafla da olsa karşı çıkarak, geniş kitleler için umut olmuş reformist hükümetlerin bunu yapmaları kendileri açısından büyük riskler taşır. Böyle olmakla birlikte bu işleri de ancak bu tür iktidarlar yapabilirler. Bunalım dönemlerinde kitleler arasında güven kazanmış burjuva reformist çizgilerin hükümet oldukları ve aldıkları önlemlerle kapitalizme nefes aldırdıkları tarihte pek çok kez doğrulanmış bir gerçektir.

İktidar ile TÜRK-İŞ arasında varılan anlaşmayı İMF'nin reçetesinde yer alan, yerli sömürü çevrelerince de benimsenen, ücretlerin dondurulmasına doğru atılmış bir adım olarak değerlendirmek gerekir. Bu alanda iktidar ilk adımı TÜRK-İŞ'i yanına alarak atmıştır. Özellikle TÜRK-IŞ'in kamu kesiminde örgütlü olduğu gözönüne alınırsa İMF'nin KİT'lerin düzeltilmesiyle ilgili görüşlerinin, bundan öncekileri gibi hayata geçirileceği günlerin yakın olduğu ortaya çıkar. Anlaşmanın toplumdaki etkisi küçümsenemeyecek büyüklükte olacaktır. Ayrıca bunun kapsamının genişletileceği de bilinmektedir. Halil Tunç özel kesimle de böyle bir anlaşmayı imzalamak için görüşmeye hazır olduğunu açıkladı. Hükümetin yakında DİSK ile de konuyla ilgili görüşmelere başlayacağı hükümet yetkililerince söylendi.

Şimdi anlaşma metni üzerinde durarak bazı önemli noktaları açıklığa kavuşturalım. Başbakan anlaşma ile ilgili olarak verdiği demeçte:

«Vardığımız görüş birliğiyle Türkiye'de demokratik çalışma yaşamında yeni bir aşama yapıldığına ve Türk demokrasisinin daha da güçleneceğine inanıyorum...» dedi.

Halil Tunç ise aynı konuda verdiği demeçte şöyle dedi:

«Toplumsal anlaşma diye nitelendirdiğimiz bu anlaşma, toplumda karşılıklı güven ve iyi niyete dayanan görüşmelerin ne denli başarılı sonuçlar vereceğinin en güzel belgesi oldu. Ümit ediyoruz ki toplumun bütün kesimlerinde böylesine bir anlaşma zemini içine girilebilsin... Biz kavgadan değil, barıştan yanayız. Bu anlaşma çalışma hayatında Türk toplumunun özlemini duyduğu barışı getirecek niteliktedir. Bu bakımdan her türlü övgüye değer.»

Başbakan ve Türk-İş Genel Başkanına göre, söz konusu anlaşma Türkiye'de demokratik çalışma hayatına yeni katkıları olacak niteliktedir ve karşılıklı iyi niyet sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca iki başkan da toplumun diğer kesimlerine yayılması temennisinde bulunmaktadırlar. Önce şunu belirtmek gerekir ki demokratik çalışma ortamından anlaşılanın ne olduğu kişinin toplumda bulunduğu sosyal durumuna göre değişir. Bir işveren için demokratik çalışma ortamı

işçilerin uysal oldukları, boyun eğdikleri ve hak aramadıkları bir ortamdır. İşçi için ise bu ortam sömürünün, baskının, işsizlik ve enflasyonun olmadığı ücretli köle durumunda bulunmadığı bir ortamdır. Bu iki demokratik istek ise birbirinin karşıtıdırlar. İki liderin demokratik çalışma ortamından anladıkları ise işçi sınıfının anlayışı değil patron anlayışıdır. Her ikisi de gerek demeçleriyle ve gerekse anlaşma metnine koydukları maddelerle nasıl bir demokratik çalışma ortamından yana olduklarını açıklığa kavuşturmuşlardır. Onlar emperyalizmin yarattığı bunalımı atlatmak için sömürü çevrelerinin istekleri doğrultusunda alınacak önlemler ve işçi haklarına getirilecek kısıtlamalar karşısında susan, sesini çıkarmayan uysal duran bir işçi sınıfının varolduğu ortama bu adı takıyorlar. Zaten bunca güzel, okşayıcı cümlelerin arasında işçi haklarını genişletici. emekçiler üzerindeki baskıları giderici, düşünce özgürlüğüne karşı olan yasal değişiklikleri getirici hiç bir önleme yer vermemişledir. Sadece göz boyamak için bazı sosyal haklardan bahsedilmiş arkasından da işçi haklarını kısıtlayıcı hükümler getirilmiştir. Burjuva reformist görüşleriyle işçileri kapitalizmin sınırları içerisine hapsetmeyi programlamış CHP Genel Başkanı ile CİA uzmanlarının denetiminde işçi sınıfını yozlaştırma ve beyinlerini yıkama yöntemlerini uygulayan Türk-İş Genel Başkanının demokratik ortamdan anladıklarıyla Vehbi Koç'unkiler arasında bir farklılık olamazdı.

Türk-İş demokrasi adına DGM'lerin kurulmasını da savunmuştu. O halde soruna yaklaşırken, iş hayatının demokratikleştirilmesinden kastedilenin ne olduğunu iyi kavramak gerekir. Çünkü anlaşma ile getirilen önlemler hep bu anlayışı gerçekleştirmek içindir. Esasında Halil Tunç daha işin başında dostlarına gerekli güveni vermektedir. «Biz kavgadan değil, barıştan yanayız» diyor. Elbette savaş yerine barış, kargaşa yerine huzurlu bir yaşam işçi sınıfının yararınadır ve onun isteğidir. Ama Halil Tunç'un bu isteğiyle işçilerinki gene birbirleriyle tam terstir. Türkiye gibi sömürünün yoğun olduğu ve emperyalizmin ülkeyi ahtapot gibi kolları arasına aldığı, baskı ve terörün her türlüsünün bulunduğu bir ülkede barış nasıl kurulur? Barışla bağdaşmayan ekonomik yapıyı değiştirmek, sömürüyü ortadan kaldırmak ve emperyalizmi kovmak suretiyle olur bu. Ama bay Tunç'un barışı bu şekilde sağlanmıyor. O yerinde oturuyor, kapitalist sistem (Tunç'un dili düzene kapitalizm demeye varmıyor, hep demokratik rejim, hür parlamenter sistem diye bahsediyor ondan) değişmiyor sömürü devam ediyor, düşünce özgürlüklerinin gasbı ve ırkçı politika bütün ağırlığıyla yerinde kalıyor ve barıştan yana nutuklar çekiyor. Yani açıkça burjuvaziye teslim oluyor ve şimdiye kadar olduğu gibi bundan böyle de sömürünün varlığıyla mücadele etmeyeceğini açıklıyor. Değişik bir

tavır takınmasını bekleyen yok zaten. Yolunda yürümeye devam etsin. Ama bu yol barışı değil, teslimiyeti getirir.

Tunç anlaşmaya ilişkin görüşlerini açıklarken, ekonomik gerçekleri de çarpıtmaktadır:

«Dengesiz gelişmenin, düzensiz sınaileşmenin, sağlıksız ve hızlı kentleşmenin doğurduğu sorunlar son yıllarda Türkiye'yi, cumhuriyet tarihinin en ağır ekonomik ve toplumsal bunalımlarına sürüklemiştir.

«Çağdaş dünya koşullarında ve özgürlükçü demokratik rejimde bu sorunlar ancak siyasal iktidarla demokratik işçi hareketinin elele vermeleri ve dayanışma içinde olmaları ile çözülebilir ve aşılabilir.»

Türkiye'de dengesiz gelişme, düzensiz sınaileşme ve sağlıksız kentleşmenin olduğu bir gerçek. Tunç bununla yeni bir şey söylediğini sanmasın. Üstelik bu tür gelişme Türkiye'de en çok işçi ve memur kesimlerinin yaşamını kötü yönde etkilemektedir. Ama Tunç bir noktayı gene açıklamaktan kaçınıyor. Tıpkı iktidar sorumlularının yaptıkları gibi Böyle bir gelişme neden meydana gelmiştir Türkiye'de ve bundan sorumlu olanlar kimlerdir? Eğer Tunç bunu işçilere yüklemek istiyorsa bu yanlıştır. Çünkü işçiler Türkiye'de düzenin kurbanı olan insanlardır. Sanayileşmenin nasıl olacağı konusunda ne bir fonksiyonları vardır, ne de haberleri. Ama Halil Tunç gene bu sağlıksız gelişmeden sorumlu olan çevreleri ele vermemek için özel olarak susuyor. Oysa bunun sorumlusu kapitalist düzendir. Sömürücüler ekonomik gücü ellerinde bulunduruyorlar. Sanayi ve ticaret hayatı onların ellerindedir. Eğer yatırımlar dengesiz ve sağlıksız yapılıyorsa herhalde işçiler yanlış kararlar verdikleri için değil, tam tesine en kısa zamanda en yüksek kârı elde etmek için kendi bencil çıkarlarını kollayan sanayi ve ticaret erbabının davranışları nedeniyledir. Köylerde ortakları ağalarının sömürüsüdür. Öyleyse işçilerin sorumlu olmadıkları durumları düzeltmeleri için ne yapmaları gerekir? Bilimin göstediği yol, işçilerin kavga ile sömürüye son vermek suretiyle bu aksaklıkları düzelttikleridir. Ya Tunç ne yapıyor? Hem sermaye sınıfının suçu olan sağlıksız ve dengesiz gelişmeyi düzeltmek için hükümetle işbirliğinden dem vuruyor, hem de barışçı olduğunu, kavgadan yana olmadığını belirtiyor. Elbette Bay Tunç bunları bilecek kadar akıllıdır ama ,sermayenin pisliklerini işçilere temizlettirmekle görevli olduğundan bilinçli olarak sorunları çarpıtıyor. Sermayenin bunalımını işçiyi ezerek gidermeye çalışıyor.

Ama bay Tunç bununla da kalmıyor. Teslimiyetçi politikasına ve sarı sendikacılığına haklılık kazandırmak amacıyla «Türk işçi hareketi» üzerine ahkâm kesiyor ve işçi sınıfını kendi görüşünde göstermek için çaba sarfediyor.

«... genel olarak Türk işçi hareketi, Anayasa dışı eğilimlerin, ya-

sadışı eylemlerin ve toplumda barışı ve huzuru bozucu davranışların her zaman ve ayırım gözetmeksizin karşısında durum almışlardır ve alacaklardır.»

Bu satırların altındaki Tunç'un imzasını kaldırıp yerine Koç'ların, Sabancı'ların veya onların avukatı Feyzioğlu'nun imzasını koysak herhangi bir itiraz gelmez kimseden. Tunç bununla, demokrasiyi kaldırmak isteyen, işçi haklarına saldırmak için bahaneler arayan sömürü çevrelerinin ileri sürdükleri cümleleri aynı şekilde tekrarlamakla, bir kez daha adına konuşmaya çalıştığı işçilere ne kadar düşman olduğunu göstermiştir. Hükümet ile Türk-İş'in ortak görüşleri olan yukarıdaki görüşlerden sonra sıra asıl yapmak istediklerine gelmektedir. Ama bunu da öyle açık açık söylemekten dikkatle kaçınıyor, onun yerine kelime oyunlarına başvurmayı tercih ediyorlar. Satırların arasına serpiştirilen bir cümle ile Türk-İş ve hükümet, işsizliği hızla azaltıcı bir ekonomik atılım dönemine girilmesinden bahsetmektedirler. Yalnız başına ele alındığında bu istek son derece olumlu. Sosyal gelişmeden yana olan herkesçe desteklenmesi gereken bir istek. Ama arkadan gelen diğer cümlelerle birleşen bu isteğin de işçilerin aleyhine kullanılacağı görülmektedir. Örneğin toplu sözleşmelerle işçilere sağlanan maddi yardımların işçilere mutluluk getirmeyeceğini sağlıklı bir gelişme süreci ve gelirlerle fiyatlar arasında denge kurulmasının, işçilere sağlanan ücret artışlarının gerçek bir değere sahip olabilmesi için gerekli olduğu belirtiliyor. Hemen arkasından dışa bağımlılıktan kurtulabilmek için üretimin ve verimliliğin artırılması ile kamu kesimindeki işletmelerin kaynak yaratır duruma getirilmeleri görüşlerine yer veriliyor. Tam İsa'vari bir aldatma ile karşı karşıyayız. Kısaca şunu söylemek istiyorlar. «Ekonomik gerilik, işsizlik, sağlıksız gelişme var. Döviz darboğazı aşılamıyor. Kamu kesiminde kaynak yaratılamıyor, verimli çalışamıyor işletmeler. Bu nedenle de işçilere toplu sözleşmelerle sağlanan ücret artışları bir işe yaramıyor. Bu yüzden ücretlerin artışını istemek sizi kurtarmaz. Biz ücretlerinizi, ekonominin sayılan hastalıklarını gidermek için düşük tutacağız sesinizi çıkarmayın.» Hükümet bir ekonomik atılım dönemine girmek istiyor, kamu işletmeleri verimsiz çalışıyor ve kaynak yaratamıyorlar. Hükümet bunların zararlarını karşılamak için emisyona gitmek zorunda kalıyor. Bu da fiyat artışlarına neden oluyor ücretlerle birlikte. O halde kamu işletmelerini verimli kılmak, yatırıma ayrılan payı çoğaltmak, KİT'lerin açığını kapatmak için hükümetin sağladığı yardımı düşürmek lâzım. Bunun için de işçi ücretlerinin düşük tutulması gerekir. Ancak o zaman bu kuruluşların zararları daha da azalır. Yalnız bu kadarla da kalmıyorlar. Bundan sonra işçiler için asıl tehlike çanları çalmaya başlıyor. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

— Yalnızca ekonomik savaşa önem veren sendikacılığın ülkeyi ekonomik ve sosyal bakımdan çıkmaza soktuğu belirtilerek emekçi hakları bakımından kamuoyunun olumsuz yönde etkilendiği ileri sürülmektedir.

— Ekonomik ve sosyal yardımların asgari normlarını saptamak için hükümetle sendika üst kuruluşlarının yetkili uzmanlarından oluşacak bir teknik komite bu konuda çalışmalar yapacaktır. Böylelikle hükümet toplu sözleşmelerden (ücret artışlarından) şikâyetçi olduğunu belirttikten ve Türk-İş de ona katıldıktan sonra sağlanacak ekonomik ve toplumsal yardımların hükümet ile sendika üst kuruluşunun uzmanları arasındaki pazarlık sonucu verileceği konusunda anlaşmaya varılmaktadır.: Yani sendika ve işçiler aradan çıkarılıyor ve Türk-İş yetkilileriyle hükümet temsilcileri arasında varılacak anlaşma ile bu hakların verileceği belirtiliyor. Türk-İş'te zaten varolmayan işçilerin söz ve karar sahibi olma ilkesi daha da hayattan kaldırılıp pek bilgili (!) uzmanların aralarındaki görüşmelere bağlı kılınıyor. Böylece uzmanlar işçilerin bilgisi dışında onların adına haklarını savunacaklar.

— Ucretlerin arttırılmasında işin niteliği ve mesleki bilgi, beceri gözönünde bulundurulacak. Bildiğimiz kadarıyla toplu sözleşme görüşmelerinde ilke olarak bu zaten vardır. Anlaşılan burada bazı önemli mevkilerdeki kişilere yüksek ücretler vermek suretiyle daha çok işçiyi satan hizmetkâr yetiştirilmeye önem verilecek.

— Kamu kesiminde işçilerle öteki çalışanların üretim, yatırım ve yönetime katılmalarının sağlanacağı açıklanıyor. Ancak arkadan gelen maddede bunun ne tür bir katılım olacağını açıklığa kavuşturuyor: «Kamu kuruluşlarında üretimin etkinliğini, bunun yanısıra yöneticinin yönetimdeki etkinliğini engelleyici nitelikteki maddeler toplu sözleşmelere konmayacaktır. Daha önce toplu sözleşmelere konulmuş bu nitelikteki maddeler de işletilmeyecektir.»

Yapılmak istenen ortada. Yönetime ve üretime katıyorum diye bir işçi temsilcisi istenecek. Tabii bu sözde işçi temsilcisi olup, esasta sermayenin adamı olarak görev yapacak. Ayrıca üretimin arttırılması ve yöneticinin yönetimdeki etkinliğini azaltıcı maddeler toplu sözleşmelere konmayacağı gibi bundan önce konanlar da işletilmeyecektir. Yöneticinin yönetimdeki etkinliğini azaltan maddeler işçilerin işten rastgele atılmalarını engelleyen, keyfi tasarruflara set çekmeyi amaçlayan, yöneticinin çalışanlara karşı haksız davranmasını engelleyen maddelerdir. O halde oyun şimdi daha iyi anlaşılıyor. Sadık Şide türünden bir adam yönetimde rol alacak ve bunun adı işçi temsilcisi olacak. Karşılığında ise işçilere ve diğer çalışanlara karşı çeşitli baskı yöntemleri uygulanacaktır. Esasında anlaşmadaki şu

iki hususla birlikte ele alındığında bu niyet daha da belirginleşmektedir: «Toplu sözleşme ve grev hakları, Anayasa çerçevesinde, toplumsal gereksinimlere ve demokratik gelişimin gereklerine daha uygun biçime getirilmek üzere gözden geçilirip belirlenecektir...

«Geçmiş yıllardaki uygulama dikkate alınarak sendikaların ilk isteklerini makul bir düzeyde başlatmaları sağlanacaktır.»

Her şey oldukça açık. Bir yandan toplu sözleşme ve grev hakları yeniden gözden geçirilecek, bir yandan sendikalar geçmiş yılları da göz önünde tutarak isteklerini makul bir düzeyde (!) tutacaklar, yani işçi haklarından büyük fedakârlıklarla görüşmelere başlayacaklar, diğer taraftan da yönetimin etkinliğini azaltacak maddeler toplu sözleşmelerde yer almayacak. İşçilerin önünde zor günlerin bulunduğu tartışmasız kabul edilmelidir bu sözlerden sonra.

Bundan ayrı olarak işçilerin işten atılmalarını sağlayan bir madde metin içeriside yer almıştır.

«Belirli bir yer ya da işletmedeki işçi fazlasını mesleğine uygun başka alanlara aktarmak için kolaylık sağlanacak ve toplu sözleşmelere bunu önleyici veya genellikle yönetim etkinliğini bozucu nitelikte girmiş hükümler ayıklanacaktır.»

Gerçi Türkiye'de hükümetlerin işçileri işlerinden atmaları kolaylıkla becerebilecekleri bir iş değildir. Ama öyle aktarmalar yapar, öyle koşullar ileri sürerler ki toplu sözleşmelerde de bu tür davranışları engelleyici hükümler yer almayacağından ve mevcutları da ayıklanacağından işçi silâhsız bırakılacak ve ayrılmaya daha ziyade dolaylı yollardan mecbur bırakılacaktır. Bütün bunları da hür ve demokratik rejim (!) aşkına Türk - İş ile hükümet temsilcileri işçilerden habersiz, uzmanları kanalıyla yukarıdan halledeceklerdir.

Görüldüğü gibi Hükümet ile Türk - Iş arasında varılan anlaşma çeşitli anti-demokratik girişimlere olanak hazırlamakta ve birçok maddesi tamamen demokratik gelişmelere —söylenenlerin tersine— engel teşkil etmektedir. Bu anlaşma imzalanırken ileri sürülen gerekçelerin tümü yanıltıcıdır. Amaç işçi sınıfını aldatarak onun mücadelesini yozlaştırıp haklarına saldırmaktır. Öncelikle Türk - İş buna yanaşmakla sermaye sınıfının yarattığı bunalımın sebebinin işçilerin ücret artışları olduğu yolundaki burjuva görüşünü hükümet ile birlikte benimsemiş olmaktadır. Oysa bilinmektedir ki Türkiye'de ücretler fiyatların önünde gitmiyor, tam tersine arkasında kalıyorlar. Enflasyon oranı ücret artışlarının çok ilerisindedir. Ayrıca Türkiye'de çalışanların çok büyük bir bölümü örgütlü değillerdir. Tarım işlerinde çalışan milyonlaca emekçinin sendikalı olmadığı ve açlık ücretinde çalıştığı bilinmeyen şey değildir. Bunun ötesinde çok sayıda işyerinde çalışan —özellikle küçük işyerlerinde— işçiler gene örgütsüzdürler. İşçilerin

üçte ikisi Türkiye'de hiç bir sendikaya bağlı değiller. Sendikalı olanların içerisinde geçimlerini sağlayabilecek durumda ücret alabilen kesimler ise az sayıdaki iş kolları için geçerlidir. Enerji, Petrol ve demir - çelik gibi. Buralarda iktidar ücreti işçilerin mücadelesini saptırmak ve burjuva görüşünü eğemen kılmak, bir propaganda aracı olarak kullanmak amacıyla bu ücretlerin verilmesini göze alabilmektedir. Kaldı ki bu işkollarında yapılacak grevlere ekonominin tahammülü de yoktur. Başbakan dilediği kadar görülmemiş derecede ücret artışları sağlanacağını açıklasın, kimseyi kandıramaz. Esasında ücret artışları neyi ifade eder ki Türkiye'de. OECD rakamlarına göre Türkiye'de enflasyon hızı % 65'tir. Gene aynı çevrelerin yaptıkları istatistiklere göre Türkiye saat başına ücretin ve ücretlerin maliyet içerisindeki payının en düşük olduğu Avrupa ülkesi. İstanbul Ticaret Odası'na göre son bir yılda gıda maddelerinin fiyatlarındaki artış oranı % 80'in üzerinde. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün değerlendirmelerine göre ise Ücretlerin maliyet içerisindeki payları ortalama yüzde on. Bu durumda yapılacak ücret zamları yüzde elli artış gösterse bile işçilerin gerçek hayat düzeyleri düşmüş olacaktır. Ayrıca bu rakamlar bir daha göstermektedir ki işçi ücretlerindeki artışların enflasyon doğurduğu yolundaki görüşler tamamen sömürü çevrelerinin propagandasından ibarettir. Ücretlerin maliyetler içerisindeki payı % 10, olduğuna göre şayet ücretlere % 100 zam yapılsa ve yapılan bu zammın tamamen fiyat artışlarına yansıdığı kabul edilse, ayrıca bu artışı doğuran başka hiç bir etkenin varolmadığı düşünülse (açıktan para basma, spekülatif faaliyetler, yüksek kârların etkileri yok kabul edilse) gene fiyat artışları % 10 olarak kalacaktır. Oysa Türkiye'de bu artış % 60'ın üzerindedir. Aradaki fark nereden kaynaklanıyor acaba?

Bu anlaşma bütün gizleme çabalarına rağmen sadece kamu kuruluşlarında çalışan işçilerin haklarını kısıtlamakla yetinilmeyecek sonuçlar getirecektir. Başbakan'ın «Toplumsal anlaşma dışında kalan sendikalara Türk - İş'ten fazla şartlar sağlanamaz» şeklindeki sözleri bunun habercisidir. Her şeyden önce hükümetin bu konuda kararlı olduğunu göstermektedir. Çünkü Türk-İş'in işçi arasında kaybedeceği prestijini düşünüyor hükümet. Ayrıca ekonomik nedenlerle bunu istiyor. Kendisiyle anlaşan Türk - İş'i başka sendikalara daha fazla haklar vermek istememek suretiyle korumak istemektedir. Türk - İş Genel Başkanı Özel kesimle de bu tür bir anlaşma yapmak istediklerini söylemekle anlaşma maddelerini fiilen kamu kesimi dışındaki işyerleri için de yürürlüğe sokmuş demektir. Ayrıca Başbakan'ın sözlerinde belirttiği desteği arkalarında hisseden özel kesimdeki işverenler bundan sonraki toplu sözleşmelerde işçi haklarını kısıtlamak için daha çok direneceklerdir kuşkusuz.

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Genel Başkanı Feyyaz Berker anlaşmayı akıllı ve yapıcı bulurken herhalde işçinin haklarını savunduğu için böyle yapmamaktadır. TÜSIAD Başkanı ayrıca en büyük işçi kuruluşunun kavgadan değil, barıştan yana çıkması ve toplu sözleşmelerde sorun olarak ortaya çıkan yöneticinin yönetimdeki etkinliğinin arttırılması ile fazla işçilerin başka alanlara nakledilmeleri şeklindeki anlaşma maddelerini alkışlamaktadır. Ama kamu kesimi için yapılan bu anlaşmanın neden özel teşebbüsü kapsamadığı ve görüşmelerde özel kesim temsilcisinin neden bulunmadığını sorarak memnun olmadığı noktayı da vurguluyor.

Anlaşmaya MİSK karşı çıktı. Ama bu faşist örgütün eleştirisi elbette işçi sınıfına haklar sağlanması yönünde değildir. O Türk - İş'i eleştirmekle kendine pay çıkarmaya ve parsa toplamaya çalışmaktadır .Yoksa faşist iktidarlar döneminde sendikaların devlet güdümünde sadece isimden ibaret olmadığını bilmeyen yoktur. Kaldı ki MİSK Başkanının parti arkadaşı ve MHP'nin ideologlarından Agâh Oktay Güner bu konuda kısa bir süre önce görüşlerini açıkladı. A. Oktay Güner'e göre yılda milyonlarca iş saati grevler nedeniyle kayboluyor ve üretim düşüşüne neden oluyor. Bunun için de «Hep birlikte buna çözüm getirecek bir milli iktisat politikası tayin edelim» diyordu. Açıkça görülüyor ki faşizm her ne kadar demagoji yapar ve işçiye haklar sağlayacağını ileri sürerse de fırsat bulur bulmaz dişlerini işçi sınıfının etine geçirmektedir.

DİSK öteden beri MC'ye karşı çıkmış ve CHP'ye seçimlerden öncesinde ve sonrasında büyük destek sağlamıştı. Diğer demokratik örgütler ve kuruluşlar da aynı şeyi yapmışlardı. Şimdi de iktidarın faşizme karşı atacağı her adımda desteklenmesi gereği gündemdedir. Ama bu, demokratik haklar vermek maskesi altında işçi haklarını IMF reçetelerine uygun olarak, sermayenin alkışlayacağı bir tarzda kısıtlamak şeklinde olamaz. Demokrasi güçlerinin CHP'ye ve onun ağırlığındaki iktidara karşı tavırları açıktır. Gerçekten CHP programı doğrultusunda hareket ederek demokrasinin sınırlarını genişletirse demokrasi güçleri kendisine yardımcı olacaklardır. Bunun somut talepler halinde hergün ileri sürüldüğü de ortadadır. Ama elbette, kimse bu güçlerden, hükümetin anti-demokratik uygulamalarına ve faşist güçlere prim vermesine yardımcı olmalarını bekleyemez. Destek ilkeli ve açık olur .Örneğin şu somut talepler çerçevesinde iktidara destek sağlanabilir. Hem bunlar kapalı kapılar arkasında değil, kitlelerin önünde açık olarak tartışılır ve destek, ilkeler üzerine inşa edilir.

- Toplumun demokratikleşmesine engel; 141 ve 142. maddelerin kaldırılması için çalışmak.
- Basın ve kültür üzerindeki baskılara son vermek.

● Yapay bir ayırım olan işçi - memur ayırımına son verilerek tüm çalışanlara grevli - toplu sözleşmeli sendikal haklar sağlamak.

● İşçilerin aleyhine olan İş Kanunu'nu ve diğer kanunlardaki maddelerin ayıklanması.

● Türkiye'de sınıf sendikacılığı ilkesini benimsediği ve işçi sınıfının gerçek sendikal temsilcisi olduğu için DİSK'in İLO, SSK Genel Kurulu - SSK Müdürler Kurulu, Yüksek Hakem Heyeti, Asgari Ücret Komisyonu gibi kuruluşlarda temsil edilmesini sağlamak.

● Faşist cinayet örgütlerini ortaya çıkarıp sorumlularından hesap sormak. Okulları okunur hale getirmek ve devlet kadrolarının faşist mi islerden temizlenmesini sağlamak.

● Sınırsız grev hakkının sağlanması.

● Toplu sözleşme düzeninin işçiler lehine düzeltilmesi.

● Lokavtın hak olmaktan çıkarılması.

● Kürt halkı üzerindeki ırkçı - şöven baskıların giderilmesi ve Kürdistan'da uygulanan jandarma - komando terörüne son verilmesi.

Bunlar, demokrasinin sınırlarının genişletilmesi için gündemde olan taleplerdir. Ancak görünen o ki Ecevit ve partisi, bu taleplerin tümü şurada kalsın, en ılımlılarını bile —ki onlar kitlelere bu tür demokratik vaatlerde bulunmuşlardı— gerçekleştirmek için adım atmaya ne hazır, ne de niyetlidirler. Sosyal demokrasi, hem de oldukça sağ bir çizgide tarihi rolünü oynayacak görünüyor. Ama buna rağmen ve bu bilinerek, devrimciler bu talepleri öne sürmeli, kitlelere maletmelidirler. Bu yoldaki mücadele de kitlelerin kendi çıkarlarına sahip çıkarılması ve kurtuluşları yolundaki devrimci mücadelenin bir parçasıdır.

Dünya Sosyalizmi ve Günümüz Ulusal Kurtuluş Devrimleri

G. KIM
SSCB Bilimler Akademisi
Muhabir Üyesi

Kapitalizmin ve emperyalizmin dünyanın en büyük sömürge imparatorluklarını yaratması yaklaşık dört yüzyıllık bir zaman alırken, bu imparatorlukların çözülmesi 20 - 30 yıl gibi süreler içinde gerçekleşti. Hindiçini halklarının zaferi, Güney Afrika'da sömürgeci ve ırkçı eski Portekiz egemenliğinin yıkılışı (Gine - Bisau, Mozambik ve Angola'nın bağımsızlıkları), Pasifik ve Hint okyanuslarında ve bunun gibi Karayibler Denizinde bir sürü ada topraklarının sömürgecilikten kurtarılışı ,gezegenimiz üzerinde sömürgeciliğin matem çanı gibi çınlamışlardır.

Bu sürecin özünde yatan nedir? Ve bu süreç niçin bunca hız kazanmıştır? Emperyalizmin, karşısında çaresiz kaldığı bu güçlü antisömürgeci dalgayı hangi güç oluşturmuştur?

Kuşkusuz, dünyanın bu tarihi sürecinin kaynakları, yeryüzünü sarsan 1917 Ekimi'nin o unutulmaz günlerine dayandırılmalıdır. Büyük Ekim Sosyalist Devrimi yeryüzünde köklü değişimlere yolaçtı. Bu devrim, emperyalizme karşı ortak mücadelede Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki geniş kitleleri ilgilendiriyordu. Sömürgeler, kapitalist metropollerin güvenilir yedekleri olmaktan çıkıp dünyanın sosyal yenilenmesi uğrunda etkin devrimci bir güce dönüştüler. Ekim devriminin getirdiği büyük saflaşmada, ulusal kurtuluş hareketi kendini uluslararası işçi sınıfı ile barikatların aynı tarafında buldu.

Politik yaşama gözlerini açan Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri, dünyanın sosyal yeniden kuruluşuna gerçekten önemli katkıda bulundular ve bu sürece kendi karakteristik özelliklerini, itici güçlerini ve coşkularını kattılar. Eskinin «tarih dışı» halklarından milyonların bu tarihsel sürece katılmaları nedeniyle dünya devrimci kurtuluş

hareketi büyük bir hız aldı ve ulusal hareketler uluslararası bir önem kazandı.

Lenin, «içinde bulunduğumuz bir dizi koşullar nedeniyle,— ki bunlar arasında Rusya'nın geri ve geniş alanlı bir ülke olması, Avrupa ile Asya, Batı ile Doğu arasında bir sınıf teşkil etmesi var,— çok ağır bir yükü omuzlamak zorunda kaldık ve bu durumu, emperyalizme karşı dünya ölçüsündeki mücadelenin öncüsü olmanın büyük onuru sayarız,» demişti (1). Rusya işçi sınıfı, köylülükle ittifak içinde ve Komünist Partisi önderliğinde dünya kapitalizmini ilk büyük yenilgiye uğrattı, böylece dünya işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketleri karşısında yüce enternasyonalist görevini yerine getirdi.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi Batı'nın proletaryası ile Doğu'nun baskı altındaki yığınları arasında bir köprü oluşturdu. Lenin'in, anti-emperyalist güçlerin ittifakına ilişkin görüşü politik bir gerçek oldu. Ulusal kurtuluş hareketleri uluslararası bir nitelik kazandı ve insanlığın devrimci sosyal yenilenmesinin bir parçası haline geldi.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin bir sonucu olarak, sosyalist devrimler ve ulusal kurtuluş devrimleri, ezilen ulusların özgürlüğü için geniş ufuklar açarak kaynaştılar. Bununla ilgili olarak Lenin, uluslararası işçi sınıfı ile ulusal kurtuluş devrimleri ittifakının yeni ve pratik bir aşamaya girdiğini yazmıştır. 22 Kasım 1919'da, Doğu Halkları Komünist Örgütlerinin İkinci Tüm Rusya Kongresi'nde yaptığı konuşmada Lenin, dünyanın ilk sosyalist ülkesinin rolünü ulusal kurtuluş hareketleri için bir siper olarak niteledi: «Doğu halklarının bu devrimci hareketinin, ancak bizim Sovyet Cumhuriyetimizin uluslararası emperyalizme karşı yürüttüğü devrimci mücadele ile doğrudan birleşmesiyle, şimdi etkin olarak gelişebileceği ve başarılı bir sonuca varabileceği açıktır.» (2).

Sovyetler Ülkesi, doğuşunun hemen ardından sömürgelere yardım elini uzattı. Özgürlükleri ve bağımsızlıkları için savaşan halklara yapılan politik ,diplomatik, askeri ve ekonomik Sovyet yardımı, ulusal kurtuluş bölgelerinde durumu temelden değiştirdi. Birkaç somut tarihi gerçek, ulusal kurtuluş hareketlerinin gelişiminde Sovyet Devleti'nin oynadığı role ilişkin fikir verebilir.

Ekim Devrimi'nden önce emperyalizm, Asya ve Afrika halklarını ateş ve kılıç gücüyle köleleştirmişti. Zulüm altında ezilen halkların arasıra ve bazen büyük boyutlu anti - sömürgeci mücadeleleri (örne-

(1) V. İ. Lenin Collected Works, Vol. 30, p. 151.
(2) V. İ. Lenin Collected Works, Vol. 30, p. 151.

ğin Çin'deki Tayping ayaklanması(*) ve Hindistan'daki Büyük Ayaklanma), denizaşırı seyyar birlikler tarafından vahşice bastırılıyordu.

Ekim Devrimi'nden hemen sonra genç Sovyet devleti, ulusal kurtuluş savaşlarında ezilen halkların bir siperi oldu. Sovyet hükümeti, dış kuşatmanın ve içerde karşı devrimcilere karşı yürütülen savaşın yarattığı son derece güç duruma rağmen, Lenin'in bizatihi verdiği talimatla, Çin, Moğolistan, Afganistan, Türkiye ve diğer ülke halklarının anti-emperyalist mücadelelerine dostça yardımda bulundu. Bu koşullarda sömürgeciliğin zincirleri ilk kez Afganistan, Moğolistan ve Türkiye'de kırıldı. Ancak o günlerde, dünya politik güç dengesinin henüz emperyalizmden yana olması nedeniyle, sömürgeciliğe karşı hamle evrensel olamadı. Sovyetler Birliği, o dönemde dünyanın bu tek sosyalist ülkesi, emperyalist güçlerle çevriliydi ve ulusal kurtuluş hareketlerini desteklemekte elinden gelenin azamisini yapmasına rağmen, bu yöndeki imkânları sınırlıydı.

* * *

İkinci Dünya Savaşı'nın askeri ve politik sonuçları sömürge ve bağımlı halkların kaderleri üzerinde büyük bir etki yaptı. Alman faşizminin ve Japon militarizminin yenilgisi, dünya sosyo - politik güç dengesini kesin bir şekilde barış, demokrasi sosyal ilerleme güçlerinden yana değiştirdi.

İkinci Dünya Savaşı süresince sömürge ve bağımlı ülkelerdeki ulusal kurtuluş hareketleri, dünya kurtuluşunun, anti-faşist hareketin bir parçası haline gelerek evrensel bir nitelik kazandılar. Sovyet halkının İkinci Dünya Savaşındaki tarihsel zaferlerinin yüreklendirici haberleri, Japon militaristlerince işgal edilen ülkelerin halklarına ulaşıyordu. Büyük ölçüde, bağımsızlık düşüncesinden etkilenen bu hareketler yeni bir aşamaya ulaştılar, daha da olgunlaşıp yeni örgütsel biçimler kazandılar.

Ulusal kurtuluş hareketinin en ileri boyutlara Doğu ve Güneydoğu Asya'da ulaştığına dikkat edilmelidir. Bu bölge halklarının kaderleri Japon militaristlerinin yenilgisi ile belirlendi. Kuzey Kore ve Mançurya Sovyet askeri birliklerinin Kwangtung ordusunu yendiği ve kitleleri köleleştirmede bir kilit görevi yapan sömürge yönetim aygıtını parçaladığı hatırlanmalıdır. Bu arada, denizaşırı fetihler için toplumsal bir temel oluşturan iç gerici güçlere de ağır bir darbe indirildi. Tüm bunlar, politik güç dengesini kesin şekilde demokratik güçlerden yana değiştirdi ve demokratik yönetimlere, tüm maddi ve kültürel alan-

(*) Çin'de 1850 - 1864 yılları arasında süren ayaklanmalar (Ç. N.).

larda devrimci reformları başlatmak için elverişli koşullar hazırladı. Bir dizi Asya ülkelerindeki demokratik halk devrimlerinin zaferi kesinlikle bu elverişli dış politik etkenlere bağlıydı.

Sovyetler Birliği'ne komşu ülkeler —Çin ve Kore— için koşullar özellikle elverişli idi. Bağımsızlık ve özgür gelişme mücadelesinde, bu ülkeler, dünyanın ilk sosyalist devletinin desteğine dolaysız dayanma durumundaydılar.

Tarihsel olgulara bir göz atalım: 1945 sonbaharında Kwangtung ordusunu yenilgiye uğratan Sovyet Silâhlı Kuvvetleri Çin'in kuzeydoğusuna düşen yerleri kurtardı. Bu, Çin Halk Kurtuluş Ordusu (ÇHKO) için elverişli bir durum yarattı. ÇHKO, kısa bir süre içinde Japonları, sonraları Çin halk savaşının ana üslerinden biri haline gelen Kuzeydoğu Çin'in çoğu yerlerinden kovdu. Sovyet Ordusu tarafından Japonlardan ele geçirilmiş büyük sayıda silâh Mançurya'da ÇHKO'na verildi. Ayrıca Sovyetler Birliği, ÇHKO'nun askeri operasyonlarının başarısına büyük çapta katkıda bulunan silâhları ve çeşitli malları, karşılıksız olarak, Kuzeydoğu Çin'in kurtarılmış bölgeleri üzerinden gönderiyordu. ÇHKO, 1947 yılında genel bir saldırıya geçti ve 1948 Kasımına kadar Kuzeydoğu Çin'in tamamını Kuomingtang birliklerinden kurtardı. 1949 Ocak sonuna gelindiğinde Kuomingtang'ın ana kuvvetleri bozguna uğratılmış, demokratik halk devriminin tam zaferi için koşullar yaratılmıştı. 1 Ekim 1949 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti'nin ilânı, ulusal bağımsızlık için Çin halkının uzun süren mücadelesini taçlandırdı.

Bir demokratik halk devrimi de Kuzey Kore'de zafere ulaştı. 1945 Ağustosunda Kuzey Kore'ye giren Sovyet birlikleri, yıllarca süren sömürgeci Japon yönetimine son verdi ve işçi sınıfı önderliğindeki demokratik güçlerin zaferi için uluslararası bakımdan elverişli bir durum yarattı.

Demokratik halk devriminin zafer kazandığı bir başka Asya ülkesi de Vietnam idi. Burada anti-sömürgeci mücadele en doruk noktaya ulaştı. Sayıca az ve görece olarak deneyimsiz olan Vietnam proletaryası ve onun Komünist Partisi mücadeleye önderlik etti. 1945 Ağustos ortalarında ülke içinde genişleyen bir kitle hareketi Japon zalimlerine karşı bir halk ayaklanmasına dönüştü. 2 Eylül 1945 tarihinde Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Hanoy'de ilân edildi.

Avrupa ve Asya'da bir dizi sosyalist ülkenin ortaya çıkması sosyo-politik büyük bir değişim idi ve bunun sonucu olarak sosyalizm bir ülke sınırlarının ötesine çıkıp bir dünya sistemi haline geldi.

* * *

Sosyalist ülkelerin ulusal kurtuluş hareketlerine sağladığı aktif destek, sömürgeciliğe karşı genel bir saldırıya katkıda bulundu. Ulusal kurtuluş hareketi yerel olmaktan çıkıp dünya ölçüsünde, gerçekten uluslararası bir nitelik kazandı.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin tek tek ülkelerdeki sonucu, sömürge sisteminin yıkılışının tarihsel deneyimi ile ispatlandığı gibi, anti-sömürgeci mücadelede yer alan iki başlıca gücün, —dünya sosyalizmi ile ulusal kurtuluş hareketlerinin— arasındaki birliğin gücüne bağlıdır. Bu mücadelede en dikkate değer sonuçlar, ulusal kurtuluş güçlerinin dünya sosyalizminin doğrudan desteğine sahip oldukları ülkelerde elde edildi.

İkinci Dünya Savaşı'nın bir sonucu olarak dünyadaki yeni politik güç dengesi ve oluşan dünya sosyalist sistemi, sömürgeci sistemin yıkılışının ana koşulunu sağladı. Sömürgecilikten kurtuluş mücadelesi, Asya'dan sonra Afrika'yı sardı .1960 ortalarında, siyah Afrika'daki ülkelerin çoğu bağımsızlıklarını kazanmışlardı. Aşağıdaki rakamlar Asya ve Afrika halklarının yükselen mücadelesini gösteriyor: İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki ilk beş yıl (1946 - 1950) içinde egemen 13 yeni devlet ortaya çıktı. İkinci beş yıllık dönemde (1950 - 1955) 3, üçüncüde (1956 - 1960) 24, ve dördüncüde (1961 - 1965) 17 yeni devlet egemenliğine kavuştu. Diğer 10 ülke de bir sonraki beş yıl içinde (1966 - 1970) politik bağımsızlığını kazandı. Şimdi Asya ve Afrika'da, daha sonra kurulanlarla birlikte 90'dan fazla ulusal devlet vardır.

Asya ve Afrika'daki değişim öyle hızlı, öyle yaygın ve sosyo-ekonomik özelliği yönünden öyle radikal oldu ki, dünya güç dengesi üzerindeki etkileri ,kuşkusuz, tüm bir ulusal hareketler çağının önemli sonucuydu.

Lenin, «her ulusal hareket eğiliminin ulusal devletlerin oluşturulması yönünde» olduğuna inanırdı (3). 20. Yüzyıl başlarında Doğu'yu sarıp süpüren ulusal kurtuluş hareketlerini, Lenin, yeni bir tarihsel çağın, amaçları ulusal devletler kurmak olan bir dizi burjuva - demokratik hareketler çağının başlangıcı olarak nitelendirdi.

Böylece 1960'ların ilk yılları tüm bir çağın, ulusal kurtuluş devrimleri çağının son sahnesine tanık oldu. Sömürgeci sistemin yıkılması ve bağımsız devletlerin yaratılması Afrika - Asya ülkelerinin tarihinde yeni nitelikte bir çağı müjdeledi ve daha önceleri, başlıca dürtüleri sömürgecileri ülkelerinin dışına çıkarmak olan anti-emperyalist kitle mücadelesinin geleneksel biçimlerine bir değişiklik getirdi.

Emperyalizmin sömürge sisteminin çökmesi, 1,5 milyardan fazla insanı sömürge ve yarı-sömürge köleliğinden kurtardı. Sömürgeciliğin

(3) V. İ. Lenin, **Collected Works**, Vol. 20, p. 396.

ezici yenilgisinde tayin edici faktör güçlü sosyalist sistem idi. Dünya sosyalist sisteminin oluşması, sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı tüm ilerici güçlerin ortaklaşa bir hamlesi için kıyas kabul etmez genişlikte olanaklar sağladı. Sömürge halkları, tarihte ilk kez olarak, özgürlük ve bağımsızlık için yürüttükleri mücadelede, en az emperyalizm güçleri kadar güçlü olan sosyalizm güçlerince desteklenmekteler.

Ulusal kurtuluş devrimlerinin zaferi uluslararası ilişkilerde esaslı değişikliklere yolaçtı ve Lenin'in yıllar önceden, gelişini kaçınılmaz saydığı, «Doğu halklarının, dünyanın kaderini tayine katılacakları bir dönem» olarak nitelediği bir dönem başlattı (4).

Bugünkü aşamada dünya sosyalist sistemi ,ulusal kurtuluş devrimlerinin gelişmesinde ve yeni bağımsız devletlerin ekonomik bağımsızlık yoluyla politik bağımsızlıklarını pekiştirmelerinde, tüm yeni sömürgecilik ve emperyalist baskı biçimlerine karşı yürüttükleri başarılı mücadelede ekonomik, askeri ve politik faktördür.

Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist devletlerin ulusal kurtuluş güçlerine ve eski sömürgelerle bağımlı ülkeler halklarına sağladıkları çeşitli biçimdeki destek ve yardımlar, onların başarı ve zaferleri için gerekli bir önkoşul ve uluslararası anlamda büyük bir faktördür. Leonid Brejnev, SSCB İşçi Sendikalarının 1977 Martında toplanan 16. Kongresinde yaptığı konuşmada, «Dış politikamızda biz ve sosyalist müttefiklerimiz, Leninist barış yoluna sıkıca bağlıyız,» dedi. Sosyalist ülkeler, kendilerini sömürge boyunduruğundan kurtaran ülkelerle ilişkilerini geliştirip derinleştirerek, bunun yanısıra, mümkün olan her yerde, burjuva devletlerde gerçekçi düşünen çevrelerle karşılıklı ilişkilerde bulunarak, dünyada politik havanın yumuşatılması yönünde somut etkinlikler sağlamışlardır.»

Dünya sosyalizm güçleri, ulusal kurtuluş devrimlerinin genişlemesine ve derinleşmesine kararlı biçimde katkıda bulunuyorlar. Bu devrimler, peşpeşe, emperyalizmin politik hegemonya alanını daraltarak, genel güç dengesi üzerinde etki yapıyor ve bu dengeyi sosyalizmden yana ve emperyalizme karşı değiştiriyorlar.

* * *

Bugün Asya ve Afrika'nın genç ulusal devletleri dünya arenasındaki etkinliklerini gittikçe arttırmaktadırlar ve nesnel olarak genellikle ilerici, devrimci, anti-emperyalist bir güçtürler.

Ulusal kurtuluş devrimleri geliştikçe, ulusal bağımsızlıklarını elde eden Üçüncü Dünya halkları ile, son bir çare olarak yeni - sömürgecili-

(4) V. İ. Lenin, **Collected Works**, Vol. 20, p. 160.

ğe sarılan emperyalizm güçleri arasında yeni bir çelişkiler dizisi ve yeni bir strateji ve taktikler biçimi gittikçe öne çıkmaktadır. Bu çelişkilerin ağırlaşması, ulusal kurtuluş hareketinde mevcut aşamanın ana özelliğidir. Bu aşama, ulusal bağımsızlık için ağır basan silâhlı ve politik savaşım biçiminden ekonomik, toplumsal ve kültürel bağımsızlık için, ağırbasan yanı askeri olmayan (politik, ekonomik, ideolojik vb.) savaşım biçimlerine geçiş aşaması olarak açıklanabilir.

Komünist ve İşçi Partilerinin uluslararası toplantısında (Moskova 1969) belirtildiği gibi, «yeni bağımsız ülkelerde toplumsal farklılaşma büyümektedir. Bir yanda işçi sınıfı, köylülük ve küçük burjuvazinin yurtsever kesimlerini de içeren diğer demokratik güçler, diğer yanda emperyalizm, yerel gericilik güçleri ve giderek emperyalizmle ilişkilere girişen ulusal burjuva unsurlar arasında keskinleşen bir çelişki vardır. Bu Afro - Asyalı ülkelerde içsel sosyo - politik süreçlerle uluslararası saflaşma arasında yeni ve özel türden bir bağ yaratmaktadır. Birçok halde ,uluslararası faktör içsel gelişmelerde ana bir katalizör rolü oynamakta ve devrimci gelişim üzerinde önemli ve bazen belirleyici etkide bulunmaktadır. Başka bir deyişle, belli bir ulusal kurtuluş hareketinin, ulusal ve uluslararası faktörleri esnek bir yöntemle birleştirebilmekteki başarısı, son tahlilde, devrimci sürecin can alıcı sorunudur.

Asya ve Afrika'da, ulusal kurtuluş devrimlerinin zaferini izleyen bugünkü sosyo - politik köklü değişmelerin ilerici niteliği, elbette, sınıf güçlerinin somut mevzilenmesine, en başta da, proletarya ile sol kanat demokratik güçlerinin aldıkları tavra bağlıdır. Ulusal kurtuluş hareketlerinin farklı özellikleri, önderliğin ve sınıfsal temellerinin, sosyo - politik yönelimlerinin ve ulaştıkları sonuçların farklı oluşu, Asya - Afrika dünyası devrimci gelişmesindeki aşırı çeşitliliğin nedenidir. Bununla beraber, bugün ulusal kurtuluş devrimlerinin başarıları ile onların dünya sosyalizmiyle ittifaklarının güçlülüğü arasındaki bağ, her zamankinden daha açık biçimde görülmektedir. Ulusal kurtuluş devrimleri, özü kapitalizmden sosyalizme geçiş olan çağımız devrimci sürecinin bir parçasıdır.

Her ulusal kurtuluş devriminin ana amacı sömürgeci boyunduruğunu atmak, politik egemenliği elde etmek ve emperyalist tekellerin sosyal kıskacını kırmaktır. Ama, anti-sömürgeci devrimlerin nesnel içeriğini ve onların hem feodal, hem de kapitalist sömürü ilişkilerine karşı bir mücadeleye dönüşmesi olasılığını belirleyen güç, yeni bağımsız ülkeleri yöneten ve kurtuluş mücadelesinin başlıca itici gücü olan sosyal ve sınıfsal güçlerdir.

Dünya sosyalizmi ile ulusal kurtuluş hareketi arasındaki birliğin önemi yönünden, sosyalist yönelimli ülkelerin durumu dikkate değerdir. Bu tür ülkelerde devrimci demokratik güçler sınıf mücadelesinde

üstün gelmişlerdir. Devrimci demokratik rejimler, her ne kadar biraz sallantılı ve kararsız iseler de, bir dizi ara aşamadan geçerek, sosyalist üretim ilişkilerine geçiş için geniş olanaklar sağlayan sosyo - ekonomik ve politik yapısal dönüşümleri gerçekleştirmek isterler. Söylemeye gerek yok ki bu süreç otomatik değildir ve amansız bir sınıf mücadelesini gerektirir.

Lenin şöyle yazmıştı: «Dünya devriminin yakın gelecekteki kesin savaşlarında, dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun hareketi başlangıçta ulusal kurtuluşa yönelikken, kapitalizme ve emperyalizme karşı dönüşecek ve belki umduğumuzdan çik daha fazla devrimci bir rol oynayacaktır.»(5). Çağdaş ulusal kurtuluş devrimlerinin gelişimi bu tezi canlı bir şekilde ispatlamaktadır.

Ulusal kurtuluş devrimlerinin şimdiki aşamasının nesnel bir çözümlemesi gösteriyor ki halkların anti-emperyalist, anti-feodal ve genel demokratik sorunları azimle ve köklü olarak çözmeye çalıştığı ülkelerde devrimler, kaçınılmaz olarak kapitalizmin sosyal çerçevesinden taşar. Böyle durumlarda ulusal kurtuluş devrimleri anti-kapitalist, başka bir deyişle sosyalist bir yönelim kazanır.

Günümüz ulusal kurtuluş devrimleri giderek daha çok anti-kapitalist eğilimler gösterirken, sosyal doğası gereği ,bu oluşumu en tam biçimde somutlaştırabilecek bir güç olan işçi sınıfı, gelişmekte olan birçok ülkede kitlelere politik önderlik yapmaya hazır değildir.

Bu koşullar içinde ,devrimci veya ulusal demokrasi, farklı sınıf güçlerinin geniş bir koalisyonu olarak, politik yaşamda ön plana çıkmaktadır. Bir dizi Asya ve Afrika ülkesinde gözlenen. devrimci veya ulusal demokrasinin doğuşu ve gelişimi, gelişmekte olan birçok devletlerdeki halkların güncel devrimci mücadelesinde önemli yeni bir öğedir.

Sosyalist yönelimli ülkelerin deneyleri gösteriyor ki ulusal demokratlar, bugün de en büyük desteklerini kent ve kır (köylülük) küçük burjuvazisinden almaktadırlar. Devrimci demokratik koalisyon, şimdilerde sayısı hızla artmakta olan ve politik rolü gün geçtikçe büyüyen işçi sınıfını da içermektedir.

Devrimci demokrasi, ulusal canlanmanın acil sorunlarına daha tutarlı ve köklü bir yaklaşım bakımından ulusal burjuvaziden daha yetenekli politik bir güçtür. Devrimci demokrasi, nesnel olarak anti-kapitalist olan bir dizi köklü dönüşümü gerçekleştirir. Ulusal sermaye payını şiddetle sınırlayarak ve büyük bir kamu sektörü yaratarak emperyalizmle bağları koparır. Çünkü yerli sermaye her zaman yabancı sermayenin geniş desteğinden yararlanmıştır. Böylece, bu eko-

(5) V. İ. Lenin, **Collected Works**, Vol. 32, p. 482.

nomik dönüşümler bir bütün olarak ekonomik ve sosyal bir devrimin başlangıcını gösterirler. Ama sosyal bir devrim, yalnızca ekonomik yönü gözönüne alınıp, politika ve ideolojideki devrimci gelişme hesaba katılmadan doğru biçimde değerlendirilemez. Çalışan halkın derece derece yönetime katıldığı devrimci demokratik rejimli ülkelerde, bir dizi nesnel ve öznel nedenlerle, bu süreç, program belgeleriyle ilân edilen ilke ve hedeflerin halen gerisinde kalıyor. Devrimci demokratların ideolojik kavrayışlarının halen ütopik hayaller ve küçük burjuva önyargılarıyla yüklü olduğu da buna eklenmelidir. Gerçi son yıllarda, sosyalist yönelimli ülkelerin (Angola, Mozambik. Gine Bisau, Etiyopya, vb.) sayısında bir artışla birlikte, bilimsel sosyalizmi ideoloji olarak benimseyen devrimci öncü partilerin ortaya çıkışı süreci de bir gerçektir.

Bu, son derece önemli bir olgudur ve başarısı, geniş halk kitlelerinin devrimci mücadeleye çekilmesi ve bu kitlelerin devrimci demokrasinin gelişimini direkt biçimde etkilemesinden kaynaklanır. Bunun gibi, devrimci demokrasinin daha ileri başarıları, deneylerin de gösterdiği gibi, sosyalist ülkelerle işbirliğinin geliştirilmesine bağlıdır.

* * *

, Dünya sosyalizminin gelişmekte olan ülkelere verdiği ve onların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarında ve ileri kapitalist ülkelerle daha âdil ekonomik ilişkiler kurabilmek için verdikleri mücadelede belirleyici olan desteğin bir başka yönünü de gözden geçirelim.

Son beş - on yıl göstermiştir ki bilimsel ve teknolojik devrim şartlarında, gelişmekte olan devletler, sosyal ve ekonomik gelişmenin bir dizi anahtar göstergeleriyle, endüstrileşmiş devletlerin düzeyine yaklaşmaktan uzak ve hattâ daha da geriye düşmüşlerdir. Örneğin kişi başına düşen gayri safi ulusal üretim üzerinden, bu iki grup ülkeler arasındaki mesafe iki katına çıkmıştır. 1953 yılında, gelişmekte olan devletlerin gayri safi ulusal üretimi endüstrileşmiş kapitalist ülkelerden yüzde 88.1 daha düşük iken, 1973'te bu rakam yüzde 93.8 idi. Bu durum, her şeyden önce, endüstrileşmiş kapitalist ülkelerin ve çok uluslu şirketlerin, gelişmekte olan ülkeleri sömürmeyi sürdürmek için insafsız ilişkiler sistemini kullanmaları ve sık sık, sömürünün daha karmaşık ve yoğun yöntemlerine başvurmaları gerçeğinden kaynaklanıyor.

Pek doğal olarak Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri arasında, tekelci devlet kapitalizmince kendilerine empoze edilen uluslararası iş ve ticaret işbirliğinin can çekişen yapısını kırmak düşüncesi büyümüştür. Bu ilerici görevler, gelişmekte olan ülkelerin bağımsız-

lık sonrası dönemdeki anti-emperyalist mücadelelerinin ana yönünü belirlemiştir.

1960'ların sonlarıyla 1970'lerin ilk yıllarında, kapitalist ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki eski ekonomik ilişkiler sisteminin tasfiyesi ivedileşti. Bu sorunun ortaya atılmış olması bir dizi önemli etkenin sonucudur ve gelişmekte olan ülkelerin emperyalizme karşı çetin mücadele sağladıkları ilk başarıların gösterdiği gibi, çözümü mümkündür. Bu etkenlerin en önemlilerinden bazılarına bir göz atalım: Her şeyden önce dünyadaki elverişli politik durum dikkatten kaçmamalıdır. Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist toplum ülkelerinin yumuşama ile ilgili dengeli politikası, savaş tehlikesini oldukça azaltmış ve uluslararası ilişkilerde barış içinde birarada yaşama ilkesinin daha genişçe kabulünün güvencesi olmuştur. Yumuşama, günümüzdeki uluslararası ilişkilerde yol gösterici bir yönelim durumuna gelmiştir.

Uluslararası durumun düzelmesi, gelişmekte olan ülkelerin kendi sömürge geçmişlerinin yılgılı mirasından kurtulmaları, yeni-sömürgeci sömürü biçimlerine karşı koymaları ve dünya kapitalist sisteminin ekonomik krizlerine karşı ekonomilerini güvence altına almaları dahil, uluslararası ekonimik ilişkilerin önemli sorunlarını çözmek için yeni koşullar sağlamaktadır.

Dikkate değerdir ki, kapitalist ülkelerdeki enerji ve hammadde krizi ile birlikte, gelişmekte olan ülkelerin bunlarla (ileri kapitalist ülkelerle) olan ekonomik bağlarında köklü bir dönüşüm yapmak için giriştikleri mücadelenin yeni aşaması, —emperyalizmin sonuçlarını genç devletlerin omuzlarına yıkmağa çalıştığı— bir genel ekonomik kriz bağlamında, gelişimini başarı ile sürdürüyor.

Gelişmekte olan ülkelerin, tüm ekonomik ilişkiler sistemini köklü değişikliklerle yeniden kurmak için giriştikleri çabalar sosyalist ülkeler tarafından desteklenmiştir ve gittikçe daha çok desteklenmektedir. Ulusal kurtuluş hareketleriyle dünya sosyalizmi arasındaki güçlü ittifak, uluslararası yeni bir ekonomik düzen mücadelesinde önemli bir faktör haline gelmiştir. Gelişmekte olan ülkeler, sosyalist ülkelerin desteğiyle, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak için yerel kaynaklarını en iyi biçimde değerlendirmeye yönelik yoğun bir atılımı başlatabilmişlerdir.

Sovyetler Birliği ulusal kurtuluş devrimlerinde ve yeni-bağımsız devletlerin ekonomik bağımsızlıklarını kazanarak politik bağımsızlıklarının pekiştirilmelerinde, her türlü yeni-sömürgecilik ve emperyalist baskılarına karşı koyabilmelerinde ekonomik, politik, ideolojik ve askeri bakımdan bir kilit faktördür. Sovyetler Birliği tarafından gelişmekte olan ülkelere verilen geniş destek, bu ülkelerin başarı ve zaferleri için ana önkoşul ve ulusal kurtuluş devrimlerinin derinleştirilmesi

yönünde geniş ufuklar açan, uluslararası önemde büyük bir faktördür. SBKP Merkez Komitesi, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 60'ıncı yıldönümünde, «Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler ,gelişmekte olan ülkelere, meşru özlemlerini gerçekleştirmek, kendilerini emperyalist sömürüden tümüyle kurtarmak ve kendi işlerini kendileri yönetmek hakkını kazanmaları için yürüttükleri mücadelede elden gelen her türlü desteği sağlamaktadırlar,» diyordu. Sovyetler Birliği'nin ge'işmekte olan ülkelerdeki karmaşık süreçlere ilişkin tavrı açıktır. O, başka ülkelerin ve halkların içişlerine karışmaz. Her halkın kendi gelişme yolunu seçmesi hakkına saygı Leninist dış politikanın temel ilkesidir. SSCB, her yerde olduğu gibi, gelişmekte olan ülkelerde de ilerleme, demokrasi ve ulusal bağımsızlık güçlerinin yanındadır.

Sovyetler Birliği, gelişmekte olan ülkelerle diplomatik ve politik ilişkilerinde, her bakımdan onların politik bağımsızlıklarına katkıda bulunmak ve onların uluslararası prestijlerini arttırmak noktasından yola çıkar. Bu, SSCB'nin gelişmekte olan ülkelerle yaptığı antlaşma ilişkilerinde somutlaşmıştır (Hindistan, Irak, Somali, Angola ve Mozambik ile yapılan barış, dostluk ve işbirliği antlaşmalarına bakılabilir).

SBKP'nin dinamik uluslararası politikası, barış içinde birarada yaşama ilkesinin devletlerarası ilişkilerde bir kural olarak yerleşmesi ve soğuk savaştan yumuşamaya doğru kesin bir dönüş, SSCB ve diğer sosyalist ülkelerin, özellikle emperyalist blokları ve askeri fesat yuvalarını ayıklama ve dünyada barış ve güvenliği pekiştirme gibi önemli ortak mücadele alanlarında, gelişmekte olan ülkelerle daha yoğun politik işbirliğine yeni olanaklar getirmektedir.

Yeni bağımsız ülkeler için Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle ekonomik işbirliği çok önemlidir. Bu işbirliğinin genişliği, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde Sovyet yardımıyla 1000 kadar değişik projenin gerçekleştirilmiş ya da yapımının sürmekte olduğu gerçeği ile kavranabilir. CMEA ülkeleri, gelişmekte olan toplam 75 ülkeye yaklaşık 2500 proje için yardım etmektedirler.

Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist toplum ülkeleri, proleter enternasyonalizmi ilkelerine bağlılık içinde ,dünya ekonomik ilişkilerinin başlıca sorunlarına politik yaklaşım için geniş bir temelin yaratılması gereğinde ısrar ediyorlar ve bu sorunlara, âdil ve yapıcı bir temel üzerinde ivedi bir çözümden yanadırlar.

Bu yazı, Sovyetler Birliği'nde çıkan aylık teorik yayın organı İnternational Affairs **dergisinden alınmıştır.**

İran'da Neler Oluyor

Ahmet Temel DEMİRER

İlhan Selçuk'un «Yıkıcı Eylemler...» adlı yazısında dediği gibi:

«İran'da birşeyler oluyor..»

Neler oluyor? diye sorarsanız, inceden inceye yanıtlamak olanağı yok. İran, karanlık istibdat rejiminde yaşamaktadır. Haberleşme bu rejimin denetimi altındadır. Batı'dan giden gazetecilerin gözlemleri sınırlı kalıyor. Tebriz'den başlayarak birçok kente sıçrayan halk ayaklanmalarından söz açılıyor. Tahran'da bir dışişleri yetkilisi:

«Ülkemiz» demiş, «tarihinin en kritik dönemini yaşıyor» (1)

Evet İran'daki açık faşist diktatörlük «tarihinin en kritik dönemini yaşıyor»

Biz bu yazımızda elimizdeki sınırlı materyalle İran'da özgürlüğün şafağı olarak adlandırdığımız bu süreci, onun nedenleri bütünlüğünde, olası sonuçlarıyla irdelemeye çalışacağız.

A — DÜNDEN BUGÜNE KISACA İRAN

Karl Marx «18. Brumaire»in girişinde tarihin dünden bugüne espirisine ilişkin olarak şöyle der:

«İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar. Ama bunu sırf kendi keyiflerine göre yapamazlar. Kendileri tarafından seçilen durumlarda değil de, tamamen geçmişten gelen, geçmişin belirlediği koşullar altında yaparlar bunu. Tüm ölü kuşakların geleneği, yaşayanların beynine bir kâbus gibi çöker»

İran'da da dünden bugüne kalan en büyük miras, en büyük gelenek emekçilerin 1900'lerden beri baskı, sömürü ve zulüme karşı yılmaz bir mücadele anlayışı, inanç ve azmidir.

1903 - 1904'lerde İran'da «zayıf»ta olsa ,her geçen gün gelişmekte olan bir sosyal-demokrat akım mevcuttur.

1906-1911'lerde bu akım, politik arenada hayli faal, dinamik bir etmendir.

Daha sonra Settar Han'ın ve Rıza Kuçuk'un önderlik ettiği halk hareketleri geniş emekçi kitlelerini kucaklar.

Şanlı Ekim Devrimi sonrası 1917-1918'lerde sosyal-demokrat hareket artık hakim sınıfların korkulu bir düşüdür.

Daha sonra yerel anlamda milli birtakım hareketlerde görülür.

Bu gelişimler sonrası bugünkü Şah'ın babası Rıza Pehlevi yönetime el koyarak gerici burjuva diktatörlüğüne geçişin ilk ve en önemli adımını attı.

Bu dönem İran'daki ilk mücadele dönemiydi.

İkinci büyük mücadele dönemi 1945 yılları sonrasıdır. Bu dönemde yani «İkinci Dünya Savaşından sonra, İran ciddi bunalımlar geçirmeye başladı. 1945 yılının ilk baharında ülkenin sanayi ve tarımında buhran başgösterdi. Amerikalı Milispo misyonunun sorumsuz, daha doğru deyimle şuurlu faaliyeti sonucu İran'ın ekonomik durumu gerginleşti.

Milispo'nun İran'daki heyeti, İran'a yardım etmek yerine halkın elindeki tasarrufları tüketerek Amerika'ya borçlandırmaya çalışıyordu.

İran'da yayınlanan (Journal The Tahran) o günlerde şöyle yazıyordu: «İşsizlik problemi, bizim ülkemizde gittikçe daha aktüel bir karekter kazanmaya başladı. Bu karışık meseleyi yalnız savaş zamanı müttefiklerin İran'a gelmeleriyle çözmek mümkün oldu. Çünkü onlara işgücü gerekliydi. Şimdi müttefikler İran'dan çıktılar. Şu anda işsizliği önleyebilmek için bir sürü reform yapmak gerekir ki, bunlar gerçekten zor problemlerdir. Ama hakim sınıfların telaşları, bozuk ekonomiyi ve işsizliği yok etmek yerine ülke anayasasında garanti edilen sınırlı özgürlükleri açıktan açığa bozarak, demokratik kuruluşların, partiler, sendikalar birliğinin aktif çalışmalarını bozmaya yönelttiler. İç siyasetin dışa yansıması da anti-sovyetizm oldu.

İran'ın gerici iç ve dış siyasetine, demokrasinin düşmanlarından biri, ünlü gerici Mohsin Sedr (Sir duleşraf) öncülük ediyordu. (Bu şahıs 1906-1911 yıllarında İran'da meydana gelen devrimci hareketin celladıdır)

Sedr'in başkan adaylığı, yanlız demokratik kuruluşlarca

değil, parlementoda da ciddi bir muhalefetle karşılandı...» (2)

Sedr'in hükümeti döneminde ilerici ve demokratik kuruluşlar büyük baskılarla dağıtılmaya çalışılırken, sendikaların ilerici gazetelerin, miting ve gösterilerin dağıtılmasında ordu birlikleri doğrudan kullanıldı.

Bu zaman süresi içinde 40 gazete yasaklanırken, binlerce ilerici, demokrat ve sosyalist ya zindanlara atıldı ya da sürgünlere yollandı.

Bu arada hükümetin tezgâhlattığı provakasyonlar sonucunda Sari, Şahi Noşeh, Kazvin ve Tebriz şehirlerinde işçiler kurşunlandı, demokrasiden yana güçler tutuklandı ve çoğu işkencede öldürüldüler.

Bu baskıya karşı gelişen emekçi halk muhalefeti karşısında Sedr hükümeti daha fazla dayanamayarak 1945 yılının ekim ayında istifa etti.

Bu arada Azerbeycan'da gelişen ulusal-demokratik hareketin bir ürünü olarak 2 Ekim 1945'de Tebriz'de Azerbeycan Demokrat Partisi (ADP) birinci kurultayını açtı. Kurultay Seyit Cafer Pişeveren'i parti başkanlığına seçti.

Daha sonra 1945 Kasım ayının 20'sinde Tebriz'de halk tarafından seçilmiş bütün parlemento «halk kongresi» kendini müesseseler kurultayı ilan ederek İran devleti çerçevesi içinde İran Azerbeycan'ına «iç bağımsızlık», «milli bağımsızlık» verilmesini İran devlet organlarından istedi ve 1945 Kasım ayının 27'sinden Aralık ayının 3'üne kadar halkın doğrudan, eşit ve gizli oy verme ilkesine dayanan bir seçimle İran Azerbeycan'ına eyalet parlementosu için vekiller seçildi.

Kısa zamanda bu çalışmalar İran Azerbeycan'ında halkın saygınlığını ve desteğini kazandı.

Azerbeycan ve İran'daki bu gelişmeler İran Kürdistanını da etkiledi ve Mukri Kürtlerinin yaşadığı Mehabat eyaleti topraklarında bu hareket yoğunluk kazandı.

Bu gelişmeler emperyalizm ve hakim sınıfları korkutarak, birtakım gerici komploları hazırlatmaya zorladı ve 1946 yılının Ocak ayında tecrübeli, entrikacı ve hilekâr bir devlet adamı olan Ahmet Kevam kabinesi işbaşına getirildi.

Ahmet Kevam önceleri «ilerici» görünümlü taktiklerle vakit kazandıktan sonra emperyalizmle birlikte İran, Azerbeycan ve Mehabat'taki hareket kan, barut ve zulümle bastırıldı.

İkinci büyük mücadele döneminin böyle kapanmasından

sonraki Üçüncü büyük mücadele dönemi de Musaddık'ın başbakanlık dönemidir.

Bu dönemde yani 1953 yılında Musaddık'ın önderliğini yaptığı vatan cephesi Şah'ın baskı rejimini güç duruma düşürdü; gelişen emekçi halk hareketi CIA'nın komplo ve girişimleriyle ve de korkunç denilebilecek kırım ve zulümlerle bastırıldı (üçüncü mücadele dönemi).

Bu olay sonrası İran'daki faşist diktatörlüğe karşı dördüncü mücadele dönemi Ferhani (Abul Abbas) liderliğindeki İran Halkının Fedai Gerillaları adlı Marksist-Leninist örgütün başlattığı silahlı mücadeleyle başlar.

Ferhani'nin ve yoldaşlarının Siyahgel'de şehit düşmeleriyle mücadele Pouyan'ın önderliğinde gelişerek devam etti.

Bugünkü mücadele İran emekçi halklarının baskı, sömürü ve zulme karşı verdikleri inanç dolu geleneksel mücadelenin bir ürünüdür.

B — İRAN DEYİNCE

Bilindiği gibi «İran zengin petrol yataklarına sahip bir ülkedir. İran petrollerini emperyalist şirketler işletiyor ve dev petrol gelirlerinin halk kitlelerine hiç bir yararı yoktur. Bunları yabancı şirketler ve bir avuç İran'lı zadegan (Şah ve çevresi, generalleri, büyük memurları ve bir avuç burjuva ve de büyük toprak sahibi) kendi aralarında bölüşüyorlar. Şah'ın ve çevresinin hayatı ihtişamlıdır (...) Ama İran işçi ve köylüleri koyu bir sefalet içindedir». (3)

Bu nedenle «Orta-Doğu'nun en kanlı, zalim diktatörlüğü olarak şahlık rejimi bu niteliklerinden ötürü tüm demokrat ve sosyalistlerin nefretini kendiliğinden kazanmıştır (...) Bölgenin en güçlü polisi SAVAK ve son yıllarda özellikle hızlı bir silahlanma ile Orta Doğu'nun en modern donanımlı askeri gücü haline getirilmiş ordusu ile İran, bugünkü Orta Doğu'nun ekonomik-siyasal-askeri sorunlarında dikkate alınmaması imkansız olan bir olgudur. Bu ülkede mevcut emperyalist tekellerin ve bizzat ABD emperyalizminin doğrudan katkısıyla İran, uzun süredir bölgede özel bir role hazırlanmaktadır.

Bu rol, ABD emperyalizminin son dünya stratejisi gereği olarak, bazı ülkelerdeki varlığının azaltılması veya bazı bölgelerde sistemin yerel savunmasını bağımlı ülkelerin kendi askeri güçlerine devredilmesini öngören yeni düzenlemeden doğuyordu. İşte

ABD'nin Orta Doğu'dan kısmî çekilişinin doğurduğu konvansiyonel güç boşluğunu doldurma görevi büyük ölçüde İran'a verilmişti. Ve İran'daki şah diktatörlüğü de hem bu görevi yerine getirmek, hem de kendisinin bazı çıkarlarını, özellikle körfez halklarına kabul ettirebilmek için bu görevi severek üstlendi. Güçlendirilmiş ordu, aynı zamanda durdurulamayan İran halk hareketini bastırmak için gerekliydi.» (4)

Ve işte bu yolda İran, emperyalizmin icazeti ve emriyle hızla «Orta Doğu jandarmalığı» için silahlandı.

«Şah'ın ne denli hızla silahlanmaya yöneldiğini ise Batı basınından bile izlemek olası .

«New York Times (16 Aralık 1976), Amerika savunma bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, ABD'nin İran'a 187 milyon dolar değerinde 10 adet Awacs uçağı satacağı bildiriliyordu.

Chicago Tribune (2 Haziran 1976), «Tahran hükümeti, Orta Doğu'daki yasal ve gizli haberleşmeyi denetim altına alabilecek bir denetim ve casusluk şebekesinin İran'da kurulması konusunda Amerikan savunma bakanlığı yetkilileriyle anlaşmıştır».

Süddeutsche Zeitung (4 Ağustos 1976), «ABD ve İran dışişleri Bakanları Kissinger ve Ansari, iki ülke arasında 4 yıl süreli ve 50 milyar dolarlık anlaşma imzaladılar. Anlaşmanın 10 milyar dolarlık bölümü, ABD'nin İran'a silah satışıyla ilgili İran'ın ilk iki yıl içinde ABD'den 467 adet Fantom - 14, 1000 adet Kobra helikopteri, 168 adet panzer, 250 adet Scorpion panzeri ve 8 adet denizaltı satın alması öngörülüyor». (5)

«Almanya şu sıralar 67,5 milyar liralık silah satışını öngören bir ihracat için İran ile müzakerelerde bulunmaktadır». (6)

İran'ın bu yoğun militarizasyonu sonucunda «ABD İran'ı bölgenin finans merkezi haline getirmeyi de taahhüt etmiştir». (7)

İşte bu noktada «İran deyince hemen akla geliveren, yüzbinlerce siyasal tutuklu, dünyanın en ilginç işkence yöntemlerini geliştiren ve faşizmin bir simgesi haline gelen istihbarat örgütü SAVAK, petrolden elde edilen yoğun gelirler ve bu parayla ABD'den sürekli silah satın alımı, son yıllarda planlanan 'Orta Doğu jandarmalığı...'»dır. (8)

C — İRAN'IN EKONOMİK VE SOSYAL DURUMU

Bizim «hür basın» (!) sayılan gazetelerimizden biri, İran'a

ilişkin olarak «Enflasyon yüzde 30'un üstünde, sanayi felce uğradı, tarım tam bir kriz içinde»dir diyor. (9)

Evet Orta Doğu jandarmalığını üstlenen İran'daki faşist diktatörlüğün ekonomik durumunun rakamlarla ifadesi şöyledir: (10)

1 — İmalattaki yıllık ortalama büyüme oranı (1951-1969): 11,2

2 — 1969 yılındaki toplam GSMH 9100 milyon ABD doları.

3 — Aynı yıl kişi başına GSMH (ABD doları olarak): 327

4 — Yıllık nüfus büyümesi (1960-1970): 3,0.

5 — Toplam aktif nüfus içinde imalatta çalışan nüfus yüzdesi (1966 yılında): % 16,7.

6 — GSMH' içinde imalat çıktısı yüzdesi (1967 yılında): % 32

Rakamlarımız, kuşkusuz eski olmalarına rağmen bize emperyalizme bağımlı yapıya ilişkin fikir verebilir.

Emperyalizme bağımlı bu ekonomik yapıya ilişkin sosyal görünümse şöyledir:

Bilindiği gibi ABD emperyalizminin bir sömürgesi olan «İran'da siyasal faaliyetler ancak yeraltında sürdürülür. Çünkü halk her türlü siyasal ve sosyal özgürlükten yoksundur. Grev ve her türlü toplantı yapmak ve dernek kurmak yasaktır. Ülkenin tek partisi olan Restahiz, faşist bir örgüttür ve yalnızca Şah'ın emirlerini yerine getirir.

Petrolden elde ettiği yoğun gelirleri Orta Doğu jandarmalığı ve ülkedeki muhalefeti sindirmek için gelişmiş silahlara yatıran İran, ekonomik açıdan büyük bir açmazla karşı karşıya bulunuyor. İran resmi makamlarının istatistiklerine göre yıllık bütçenin % 67'si askeri harcamalara gidiyor. Buna karşılık eğitim harcamalarının bütçedeki payı ise % 6,6 dolaylarında. Sağlık hizmetlerinde de durum eğitimden farklı değil. 32 milyon nüfuslu İran'da ancak 8 bin doktor görevli bulunuyor.

Eğitim ve sağlık hizmetleri için bütçeden ayrılan pay çok düşük düzeyde kalırken, ülkede görevli Amerikalılara karşı Şah'ın çok cömert davrandığı gözleniyor. Şah, bir Amerikan gazetesine verdiği demeçte, ülkede 35 bin Amerikan askeri görevlisinin bulunduğunu ve bir Amerikalı helikopter teknisyeninin aylık maaşının en az 17 bin dolar (yaklaşık 45 bin lira) olduğunu söylüyor». (11)

Evet emperyalizme bağımlı faşist sömürü ve zulüm ve de baskı özetle sosyo-ekonomik alanda kelimenin tam anlamıyla İran'ın ana karekteristiğidir diyebiliriz.

D — SON OLAYLAR ÜZERİNE

Artık bu kısa ön açıklamalardan sonra «İran'da neler oluyor?» sorumuzun yanıtına gelebiliriz.

Kuşkusuz bu yanıtımız sınırlı materyal ve bilgilerimizden ötürü yeterli bir düzeyde olamayacaktır. Çünkü İran bugün açık faşist diktatörlüğün karanlıkları altındaki bir ülkedir.

Evet, İran'da faşist Şah saltanatı en çetin günlerini yaşıyor.

«Aydınlar, işçiler ve öğrenciler Şah'a karşı ortak bir cephe kurup, amansız bir mücadeleye başladılar. İran gizli polisi SAVAK'ın, işkenceleri, Tebriz'de göstericilerin üstüne polisin ateş açıp 60 kişiyi öldürmesi, Rıza Pehlevi'nin dikta yönetimine karşı tepkileri büsbütün arttırdı (...)

Hayat pahalılığının % 30 oranını aştığı İran'da sanayi tamamen felce uğramış bir durumda ve tarım alanında da tam bir çöküntü var. Şah aleyhindeki bildiriler ve yazılar elden ele dolaşıyor. Siyasal çevrelerden belirtildiğine göre İran Şah'ı Sırat köprüsünden geçiyor». (12)

İranlı Devrimci öğrencilerin Cumhuriyet gazetesine verdikleri beyanatta dedikleri gibi «İran'daki son olaylar, Şah rejiminin faşist yüzünü bir kez daha dünya kamuoyunun gözleri önüne seriyor. Tebriz olaylarını protesto amacıyla ülke çapında sokaklara dökülen halk, Şah'ın polisini karşısında buldu. İran'dan sızan haberlere göre Şah'ın polisinin silahsız halk kitlelerini makinalı tüfeklerle taraması sonucu, büyük kentlerin sokakları ölü yığınlarıyla dolmuştu.

Ne varki İran Devlet radyosu, son olaylardaki ölü sayısını 12 olarak verdi. Muhalefet çevrelerinden bize ulaşan haberlerde ise, ölü sayısının 700'ün üzerinde olduğu belirtiliyordu». (13)

Olaylar «Kendisine «İran Ulusal Cephe Birliği Kuvvetleri» adını veren gizli bir örgüt'ün geçen ay (Şubat ayı Tebriz'deki olaylar sırasında meydana gelen 14 ölüm vakasını protesti için 30.3.1978'de 24 saatlik bir greve çağırmasıyla başladı» (14) ve daha sonra: «14 kişinin ölümüyle sonuçlanan Tebriz olaylarını protesto için başlatılan genel grev sırasında en az 12 kentte bankalara ve resmi dairelere saldırılar düzenlendi.

Orta İran'daki Yazd kentinde, polis kuvvetlerinin kontrolden çıkan bir kalabalığın üzerine ateş açarak iki kişiyi öldürdükleri ve 7 kişiyi yaraladığı haber alınırken, Kazvin'de de halkı greve çağıran beyannameler dağıtan bir genç polisler tarafından öldürülmüştür». (15)

Bu olaylar sonucunda «İran'da Şah Rıza Pehlevi'nin 25 yıllık baskı rejimine karşı başkaldırışların ilk kez kitlesel eylemlere dönüştüğü gözleniyor». (16)

Bu gelişim İran'daki emekçilerin büyük dördüncü mücadele dönemi olarak adlandırdığımız dönem kişiliğinde emperyalizm ve «Pehlevi hanedanlığını ağır bir şekilde kaygıya düşürmüştür. Sol görüşün ve ilerici akımın bugün sosyete salonlarında bile taraftar bulmasının yanısıra, Şah'ın liberal görünmeye çalışmasına karşın, artık halk ayaklanmalarının önü alınamamaktadır. Halk, olayları küçümsemeyen, onlara omuz silkmeyen, davranışlarıyla bilinçlenmiş görünmektedir.

Tahran'dan dönen Fransız «le Monde» gazetesinin muhabirine göre Tebriz'de 18 Şubat'ta meydana gelen 36 saatlik gösteriler çok disiplinli ve iyi düzenlenmişti. Polis olayların gelişmesinden şaşkınlığa uğramış ve ordudan yardım istemek zorunda kalmış, çatışmalarda çok sayıda insan ölmüş, bankalar yağmaya uğramış, birçok evrak yakılmak istenmiştir. Özellikle «sadaret» bankasının şubeleri hedef alınmıştır. Söz konusu bankada, Yazedeni adında rejime bağlı bir iş adamının mali kontrolü eline alması, çalışanların sert tepkisine yol açmıştır.

Bundan başka muhalifler, bankanın yöneticilerini, polise, özel hesapları, özellikle siyasi tutuklulara ait olanları içeren bilgiler vermekle suçlamışlar» (17) ve bu nedenle hedeflerden birisi olarak seçmişlerdir.

İran'daki bu sosyal patlama proletaryanın öncülüğünde, genel olarak anti-faşizm ve ulusal sorun ana eksenlerinde, tüm emekçi sınıf ve tabakaları daha da fazla kucaklayarak saflarına çekmektedir.

Bu noktada İran Şah'ı bir «liberalleşme» (!) komedisini tezgâhlama çabasındadır ve konuya ilişkin olarak «İran Şah'ı Rıza Pehlevi ülkesindeki siyasal liberalleşme programının dıştan yapılan bir baskı sonucunda olmadığını söylemiştir.

Şah «Sunday Times» gazetesine verdiği bir demeçte: (.....) siyasal liberalleşme programının iç nedenlerden doğduğunu ve bunun, oğlu Veliaht Prens Rıza'ya iktidarı devretmesine giden bir yol olduğunu belirtmiştir». (18)

Ancak, faşist Şah ve rejiminin «liberalleşme» masalları gerçekte soysuz, madrabaz bir yalancılıktan başka bir şey değildir. Çünkü:

Bir yandan sözde «liberalleşmeye» ilişkin palavralar safsatası yapılırken diğer yanda faşist Şah rejimi tarafından, gelişen emekçi halk hareketine karşı «intikam komite»leri oluşturularak, emekçilere karşı yeni kırım ve saldırılar tezgâhlanmaktadır.

«İntikam komitesi» hükümete karşı olan unsurlara karşı eylemlere (bombalı eylemlere) geçtiğini ilan eden bir yeraltı kuruluşudur (...)

«İntikam Komitesi» adını taşıyan bu yeraltı grubu son günler içinde, hükümete karşı oldukları bilinen 5 muhalefet liderinin evlerini bombalamıştır.

Komite ise, bombalı saldırıların hükümet aleyhtarı son gösterilerin intikamını almak için yapıldığını alenen bildirmiştir». (19)

Öte yandan «Uluslararası Af Örgütünün tahminlerine göre İran'da 100 bin siyasal tutuklu bulunmaktadır». (20)

Gerçekler bu merkezdeyken «liberalleşme» (!) ne de soytarıca bir yalandır İran'da. Değil mi?

İran'daki son olaylar üzerinde de böylece durduktan sonra, «sonuç» bölümüne geçmeden biraz da «İran ve Biz» gerçeği üzerinde durmak hayli yararlı olacaktır kanımızca.

E — İRAN VE «BİZ»

İran ve Biz deyince söz konusu etmek istediğim İran'daki faşist diktatörlükle ülkemizdeki emperyalizmin güdümündeki işbirlikçi tekelci iktidardır; yoksa İran emekçi halklarıyla, emekçi halklarımız değil tabii...

Bilindiği gibi «Biz de İran'la CENTO'da müttefikiz.

«CENTO Orta Doğu'da «yıkıcı eylemler»e karşı kurulmuştur. İran, Türkiye, Pakistan, İngiltere üye devletlerdir. CENTO'ya göre üye devletlerin gizli istihbarat servisleri birlikte çalışacaklardır. Yani bizim MİT ile İran'ın SAVAK'ı ve İngiliz İntelligence Service'i Orta Doğu'daki «yıkıcı eylemler»i birlikte kovalayacaklardır. CENTO'nun patronuda Amerika'dır ve İran'daki Amerikan etkinliği şaşılası ölçüdedir. (...)

«Bize gelince...

«CENTO'da yazgımızı komşumuzla birleştirmişiz; Orta Doğu'daki «yıkıcı eylemler»e karşı MİT ile SAVAK elele savaşım sürdürecekler diye anlaşmayı imzalamışız.

«Şimdi Şah'a ve Şahlığa karşı direniş CENTO'ya göre «yıkıcı eylem»dir». (21)

Ve biz CENTO'ya imza basmış bir «Cumhuriyet» (!) olarak emekçi İran halklarının kurtuluş mücadelesine karşıyız.

CENTO nedir?

«Bugün birçoklarının, hatta kurucu ve üye ülke yöneticilerinin bile işe yaramayan «bir kulüp», «modası geçmiş» ve «macera» olarak nitelendirdikleri CENTO, Amerikan ve İngiliz emperyalistlerinin çabasıyla oluşturuldu. CENTO'nun görünüşte başlıca iki amacı vardır: Üye ülkelerin iktisadi kalkınmasına yardımcı olmak ve bu ülkelerdeki bozguncu faaliyetlerle mücadele etmek... CENTO'nun, bu güne dek üye ülkelerin iktisaden kalkınmalarında dişe dokunur hiçbir başarı sağlayamadığı açıktır. Bunu üye ülkeler de bilmekte ve zaten bu yönüyle örgütü pek ciddiye almamaktadırlar.

CENTO'nun temel amacı ise «bozguncu faaliyetlerin» önlenmesi noktasında toplanmaktadır. Bundan neyin kastedildiği bellidir. Sosyalizme, demokrasiye, ulusal kurtuluşa yönelik hareketler...» (22) ve onların önlenmesi.

Evet, CENTO emperyalizmin maşası görevini yapan gerici bir örgüttür. Emperyalizm, faşizm ve her türden gericiliğin karanlık çıkar ve hakimiyetini korumak misyonunu bölgesel anlamda üstlenmiş bir örgüt.

Ve biz bu örgütte İran'la ortağız. Neden mi? İşte ufacık bir sebep: («İran mucizesi» iş adamlarımıza oldukça çekici geliyor (...) «Komşumuz İran'ın bu kadar büyük mali imkanlarından Türkiye'nin ve Türk iş adamlarının istifade edememelerinde Türklerin büyük ihmal ve hataları olduğu inkâr edilemez«). (23)

Sözün özü, Biz de CENTO'da faşist İran Şahı'nın suçlarının cinayetlerinin ortağıyız (Garipsemeyin bunu, bu özellik bizim «Cumhuriyet»imizin yapısal niteliklerinden kaynaklanır).

F — SONUÇ

Evet İran'da proletarya öncülüğünde emekçi İran halklarının mücadelesi yoğunlaşarak yaygınlaşıyor. «Şah'ın suyu kaynadı mı bu kez? (...) İran, gerçekten bir Amerikan sömürgesidir. ABD kolayca bırakır mı İran'ı? Bir kez geçirmiş pençesine, sömürmekten vazgeçer mi? Bir ülke düşünün ki petrol gelirleri akıl almaz düzeylere tırmanmıştır ve bu kaynaktan gelen milyonlarca dolar ABD'den silah satın almak için kullanılır. Tah-

ran, hem petrol, hem de silah bakımından Amerikan emperyalizminin sistemi içinde önemli yeri tutmaktadır; bunun ceremesini de İran halkı çeker. İran ordusu ülkedeki karanlık istibdat ve sömürü düzenin silahlı bekçisidir. Özgürlük isteyen aydınlar, kapalı ve güdümlü mahkemelerde sözde yargılanıp idam edilir. Ülkede yasal muhalefet yoktur. Eli kanlı dikta ve çağdışı saltanat «Hür Dünya lideri» ABD eliyle desteklenmektedir». (24)

Sözün özü İran halklarının işi zordur, güçtür.

Lâkin Tarih bu zor ve güç işte, bu büyük sorumluluğun hallinin onur ve gururunu da emekçi İran halklarına bahşetmektedir.

Kaçınılmaz olan emekçi İran halklarının emperyalist boyunduruk ve faşist zulmü bir gün mutlaka yenerek kazanacaklarıdır.

Biz emekçi İran halklarının bugün (dünden daha fazla) verdikleri 4. mücadele döneminin inanç dolu gelişen mücadelelerinin, bir gün mutlaka kazanacaklarının en büyük kanıtlarından birisi olduğu inancındayız.

---

(1) Cumhuriyet 15.4.78.
(2) Özgürlük Yolu no: 8, s. 29 - 30.
(3) Özgürlük Yolu no: 7, s. 89.
(4) Birikim no: 9, s. 48.
(5) Cumhuriyet 13.4.78.
(6) Cumhuriyet 26.4.78.
(7) Birikim no: 2, s. 63.
(8) Cumhuriyet 7.4.1978
(9) Günaydın 22.4.78.
(10) Rakamlar için bak: Birikim no: 18 - 19.
(11) Cumhuriyet 13.4.78.
(12) Günaydın 22.4.78.
(13) Cumhuriyet 13.4.78.
(14) Cumhuriyet 31.3.78.
(15) Cumhuriyet 1.4.78.
(16) Cumhuriyet 7.4.78.
(17) Cumhuriyet 12.4.78.
(18) Milliyet 18.4.78.
(19) Cumhuriyet 27.4.78.
(20) Cumhuriyet 1.4.78.
(21) Cumhuriyet 15.4.78.
(22) Özgürlük Yolu no: 2, s. 15.
(23) Birikim no: 2, s. 63.
(24) Cumhuriyet 15.4.78.

«Çin İşi Marksizm» Nerelere Vardı?

Bir zamanlar Maocu Çin yöneticileri, SBKP ve diğer sosyalist ülkeler partileri ile sözde görüş ayrılıklarını belirtirken «Yugoslavya sorununu» sık sık dillerine doluyorlardı. Onlar, diğer sosyalist ülkelerin Yugoslavya ile ilişkilerini geliştirmelerini eleştiriyorlar ve Arnavutluk sosyalist ülkeler topluluğunun dışına itilirken, Yugoslavya ile geliştirilen bu ilişkilerin revizyonizme taviz anlamına geldiğini söylüyorlardı. Çin yöneticilerinin yanlış politikaları, sonunda onları bir tek «dost»la, Arnavutluk'la başbaşa bıraktı..

Ancak herşey nasıl da hızlı değişti. Aradan birkaç yıl geçti ki herşey tersine döndü. Şimdi Çin yöneticilerinin Yugoslavya'ya karşı tavırları son derece «dostane». Geçen yıl Çin'e giden Tito görülmemiş bir ilgi ile, şatafatlı törenlerle karşılandı. Şimdi Çin yöneticileri «yoldaş Tito»yu, «üstün bir lider», Yugoslavya Komünistleri Birliği'ni ise, «Marksizm-Leninizmin evrensel gerçeğini Yugoslavya'nın somut pratiğine uygulamış» olarak nitelemektedirler.. Diğer yandan eski «tek dost» Arnavutluk ise bir «nankör»e dönüştü, Çin'le Arnavutluk'un ilişkileri kesilme noktasına geldi.

Bu hızlı değişiklikler nasıl oldu? Besbelli ki ancak Çin yöneticilerinin politikası gibi yanlış bir politika bu kadar kısa süre içinde böylesine 180 derecelik dönüşlere yol açabilir.

Marksizm-Leninizmle, isim benzerliğinden başka hiç bir ilişkisi kalmamış olan Maocu politika ve ideolojiye Enver Hoca'nın bile, dostluk hatırına uzun süre tahammül etmesi beklenemezdi. Nitekim sonunda Arnavutluk Çin'i uyarmak zorunda kaldı ve tabi, Çin yöneticileri geri dönülemez bir yola girmiş oldukları için, kısa sürede iki ülkenin ilişkileri gerginleşti. Arnavutluk yöneticileri, Çin politikasının ve «üç dünya teorisi» gibisinden şeylerin Marksizm-Leninizme ters düştüklerini, Çin yö-

neticilerinin bu tutumlarıyla ABD emperyalizmine hizmet ettiklerini açıkladılar. Çin'in cevabı ise teknik yardımı kesmek ve Arnavutluk liderlerini «nankörlük» yapmakla suçlamak oldu.

Diğer yandan, Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi adına, Haziran 1978'de yapılan Yugoslavya Komünistleri Birliği'nin 11. Kongresine gönderilen mesajda şöyle deniyor:

«Yugoslavya'nın tüm milliyetlerinden halkın seçkin lideri yoldaş Tito'nun önderlik ettiği Yugoslavya Komünistleri Birliği, Marksizm-Leninizm evrensel gerçeğini Yugoslavya'nın somut şartlarına uygulamıştır. O, onlarca yıl süren kesintisiz devrimci mücadelede ülkenin tüm halkına kararlı biçimde öncülük ederek sosyalizm yolunda süregelen zaferler kazanmıştır.

II. Dünya Savaşında Yugoslav Komünist Partisi kitleleri seferber etti, silahlı güçler örgütledi, Alman ve İtalyan faşist saldırganlarına karşı çetin ve kahramanca bir savaş yürüterek ağır kayıplardan sonra halkın Yugoslavyasını kurdu. Bağımsızlıktan sonra, parlak devrimci gelenekleri geliştirerek, bağımsızlık yolunda sebat ederek ve insiyatifi esas alarak, Yugoslavya Komünistleri Birliği, ülke şartlarına uygun bir sosyalist kendi kendini yönetim sistemi kurdu, işçi sınıfının ve diğer çalışan halkın sosyalist insiyatifini yükseltti ve ulusal ekonominin hızlı gelişimini gerçekleştirdi...» (1)

Mesaj bu minval üzere devam ediyor. Biz elbette, Çinli yöneticilerin, YKB'nin kongresine mesaj göndermiş olmasını, ya da bu mesajda övücü sözler kullanmış olmasını kınamıyoruz. Önemli olan, onların bugün söylediklerinin dün söylediklerine yüzde yüz ters düştüğüdür. ÇKP, 14 Haziran 1963'te SBKP'ne gönderdiği mektupta şöyle diyordu:

«Tito kliğinin 'anti-emperyalist' bir güç olduğunu ve Yugoslavya'nın da 'sosyalist bir ülke' olmak için 'kesin olumlu eğilimleri' taşıdığını ileri sürmek, temelsiz ve gerçeklerden uzak bir davranış olur.

«Bugünlerde bazı kişiler, Yugoslav revizyonist kliğini sosyalist kampın ve uluslararası komünist hareketin saflarında gösterme çabasındadırlar. Bu açıkça, kardeş partilerin 1960 toplantısında oybirliği ile vardıkları anlaşmayı yıpratmak için yapılmaktadır ve bu, kesinlikle bağışlanamaz bir davranıştır.»

(1) **Peking Review**, 25 Haziran 1978.

Bizim yerel maocular bütün bunlara ne der bilemeyiz. İnsan eğer sosyalizme değil de emperyalizme hizmet etmeyi kendine meslek olarak seçmişse elbet bu «dönüşümler» ona vız gelecektir. Yo, o kişi kendini bir nur talebesi, bir plak durumuna düşürmüş safın, şartlanmışın biriyse yine uyanması güç olacak ve maocu kurmaylar elbet onu yeniden aldatmanın bir yolunu bulacaklardır..

Maocu politika ve ideolojinin iflası, yalnızca bu türden dış politika tutarsızlıklarıyla göze çarpmıyor (gerçi bu tutarsızlıklar ideolojik keşmekeşi de gösteriyor), bizzat Çin'de olup bitenler de maoculuğun ne denli Marksizm-Leninizmden uzak bir ideoloji ve uygulama olduğunu açıkça gösteriyor. Çin halkını dünyadan tecrit etmeye çalışan maocular herşeyi dünya kamoyundan gizlemeyi başaramıyorlar.

Çin'deki ünlü «Kültür Devrimi»nin anıları henüz tazedir. Maocular «Kültür Devrimi» adı altında yarattıkları büyük kargaşayı bir propaganda aracı olarak kullanmışlardı. Bu devrimin neyin nesi olduğunu şimdi onlar kendileri açıklıyorlar. Bilindiği gibi, geçtiğimiz yıl, Mao'nun karısının da aralarında bulunduğu «dörtlü çete»ye karşı bir kampanya açılmıştı. Bu kampanya sırasında ne itiraflar yapılmadı ki! Çin basını, kültür devrimi sırasında göklere çıkardığı grupları şimdi «ayaktakımı, eşkiya, toplum dışı insan, yankesici» olarak niteliyor.. Bunların işlediği cinayetleri anlatıyor, devrimci işçilere haksız olarak «zararlı eleman», «hain», «karşı-devrimci» damgasının vurulduğunu söylüyor. Ve en önemlisi, Çin basını, kendi kendisinin de yıllar boyu yalan söylediğini, doğruya yanlış, yanlışa doğru demek zorunda kaldığını itiraf ediyor. Tabi bütün bunları yaparken başkan Mao'yu bir yana ayrıyor, suçlu diye bulduğu «dörtlü çete»ye yükleniyor..

Bu sayıda yayınladığımız, Sovyet Yazarlarından G. Barkov' un yazısında, Çin basınının itirafları, kaynak verilerek ayrıntılarıyla gösteriliyor. İnsanlık, çağımızın bu ilginç sapmasının daha nice marifetlerine de elbet tanık olacak. Bu sapmayı ve onun kötülüklerini teşhir etmek sosyalistler için bir görevdir. Öyle ki maoculuk dünyada ve her ülkede tecrit edilebilsin. Bu çabalar Maoculuğun tam çöküşünü hızlandıracak ve bu, aynı zamanda Çin halkına da bir hizmet olacaktır.

Pekin Propagandasının Kendi Kendini İfşası

(Bir «kampanyanın» ilk sonuçları)

İstemeyerek Yapılan Eleştiri

Mao Tsze-Dun'un ölümünden sonra kurulan Çin yönetimi bir yıldır politik düşmanlarının hakkından geliyor. «Dörtler çetesini» eleştirme kampanyası (bu politik savaşımın resmi adı) bir dizi aşamadan geçti. Mao Tsze-Dun'un dul eşi Tszyan Tsin ve diğer «çete» üyeleri Çjan Çun-Tsyao, Van Hun-Ven ve Yao Ven-Yuan partiden çıkarıldılar. Ağustos'ta yapılan 11. Çin Komünist Partisi Kongresi bu kararı onayladı ve «dörtlerin» ifşası ve eleştirilmesi uğrundaki yüce savaşımı sonuca ulaştırma çağrısında bulundu.

Bu «yüce savaşımın» sonu gelmiyor. Geçenlerde Pekin'de «üçüncü kavga» adını alan olağan aşama ilân edildi. Aslında «kavga» artık «dörtlerle» değil onların yandaşlarıyla yapılıyor. Bu kavga, ordunun, toplumsal güvenlik birliklerinin ve kitlesel mahkemelerin (bunlar sık sık ibret verici idamlarla sonuçlanıyor) yardımıyla düşmanın kesinlikle susturulmasından «eleştiri mitinglerine», temizlik hareketlerine ve politik itibarları sarsmaya kadar Maocu politika için karakteristik olan tüm araçlar ve yöntemler kullanılarak sürdürülüyor

Tszyan Tsin ve grubunun geçen yılın Ekim ayında tutuklanmasından hemen sonra kitlesel haberleşme araçlarının hepsi, her gün son on yıldır sözde ülkenin tüm ekonomik, politik ve kültürel yaşamında «dörtler grubunun işlediği ağır suçları» ballandıra ballandıra anlattılar. Resmi propagandanın haberlerine bakılırsa her yerde hazır ve nazır olan «dörtlerin» kömür çıkarımından uzay denemelerine, sanatsal girişkenlikten Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun savaş hazırlıklarına, ekolojiden gençlerin eğitimine kadar bozucu faaliyetle uğraşmadığı ve zarar veremediği bir tek alan bile yok...

Bu kampanyanın daha en başında Hua Go-Fen ve Çin'in öteki liderleri, «dörtlerin» faaliyetinin ülke ekonomisini «kaosa» ve «yıkıma»

sürüklediğini, ülkeyi «büyük bir iç savaşın» eşiğine getirdiğini açıkladılar. «Dörtlerin» ifşası, bütün ülke, ordu ve halk için bir no'lu görev olarak ilân edildi. Partili ve profesyonel işçiden köylüye ve öğrenciye kadar her Çinli, «dörtlere» damga vurarak onlara karşı tutumunu ifade etmek zorundaydı. İvedi olarak yazılı ve sözlü propaganda yapan «eleştiri ekipleri ve grupları» kuruldu, datszıbao yazıldı. şiirler ve koşmalar düzüldü, çizgi filmler ve renkli duvar gazeteleri hazırlandı. «Dörtler» hakkında her şey nasıl bir özel yaşam sürdüler, «iktidarı ele geçirme komplosunu» nasıl hazırladılar ve «Mao Tsze-Dun'un düşüncelerini değiştirmek» için ne gibi hilelere başvurdular v.s. v.s. söylendi ve yazıldı.

«Dörtleri» eleştirme kampanyası, ilk bakışta öncekilerden hiç farklı görünmüyor Aslında geçen yıl «Den Syao-Pin'in karşı devrimci doğrultusunun», daha önceleri ise Lin Byao ve Mao'nun özel sekreteri Çen Bo-Da'nın politikalarının eleştirildiği zamanlarda da hemen hemen aynı suçlamalar yapılmıştı. Maocu historiyografi uyarınca «büyük esinlendiricinin» haberi olmaksızın ÇKP'nin ortaya çıktığı ilk günden başlayarak kurulmuş olan «parti aleyhtarı on karargâhın yıkılması» sırasında da böyle oldu.

Ancak yine de bazı ayırdedici özellikler var. Ve bunlardan en önemlisi, halktan titizlikle gizlenen pekçok şeyin şimdiki kampanyada yüzeye çıkmasıdır. Bununla birlikte başka türlü davranmak da olanaksızdı: Zaten insanları Tszyan Tsin'in «Mao'ya karşı» çıktığına inandırmak için bir anda halkı şaşkına döndürmek, onu o zamana dek bilinmeyen dokunaklı ayrıntılardan tir tir titretmek gerekiyordu Bunun yanısıra pek tabii ki saçma sapan şeylerden de söz edildi. Son 30 yıldır Mao'ya herkesten daha yakın olan ve onun istediklerini karşı çıkmadan yerine getirenler sözde «başkana eziyet etmekle» suçlandılar. Bu suçlamanın uydurma ve saçma olduğu ortadadır. Ama daha önemli bir şey vardır. Propaganda «Mao'nun düşüncelerinin» «dörtler» tarafından tahrif edildiğini ne kadar doğrularsa doğrulasın aslında kendisi de hem bu düşüncelerin, hem de bilgeliğin doruğuna yükselen demeçlerin gerçekte halkın ve ülkenin çıkarlarına ters düştüğünü itiraf etmek zorunda kalmıştır.

Egemenlik savaşımının en kızgın anında sadece Maocuların Çin'de egemenlik araçları ve yöntemleri değil ,aynı zamanda onların uzun yıllar süren yönetiminin titizlikle gizlenen sonuçları da ortaya döküldü. Yönetimin en üst kademesinde hüküm süren durum, Maocu parti mekanizmasının kuruluş yöntemleri, ülke halkının kitlesel propaganda ,edebiyat ve sanat araçlarıyla «Mao'nun düşüncelerine» uygun olarak toplu halde işlenmesi olguları açıklık kazandı.

Kötülerin İyiyi Dövmesi İyidir

Bilindiği gibi, «kültür devrimi» ÇHC devlet sisteminin yıkılmasını ve Çin Komünist Partisi'nin ülkede yöneticilik rolünden yoksun bırakılmasını amaç edinmişti. Yağmacı rolü, Hunveybin ve Tszaofan saldırı birlikleri halinde birleştirilen ve politik deneyimi bulunmayan gençlere verildi. Mao Tsze-Dun bu birliklerin resmi geçitlerini kendisi düzenledi, onları «isyan haklı bir iştir» sloganlarıyla yüreklendirdi ve «Karargâha ateş!» çağrılarıyla asıl saldırının yönünü belirledi.

«Şimdiki parti örgütlerine bel bağlamak olanaksız», «il ve kent parti komiteleri olmaksızın da yapılabilir», Çjan Çun-Tsyao «esinlendiricinin» sözlerini böyle tekrarladı. ÇKP'nin «M.K.'den yerel ve alt kademe örgütlerine kadar tüm örgütlerini yıkması gereklidir... Tszaofan birlikleri parti örgütlerinin rolünü oynasınlar» diyordu. Çjan (ve bu sözler «Jenmin Jibao» tarafından da doğrulanıyor). Maocu propaganda «bu eylemlerin devrimci ve yasal olduğunu» açıklayarak katliamları kışkırttı. Hunveybinler Pekin'de on binden fazla evi yakıp yıktıklarında gençlerin önünde bir konuşma yapan Ye Tszan-İn şöyle diyordu: «Toplumsal güvenlik ve mahkeme görevlilerinin elinde bu evlere girmek için yeterli kanıtlar yoktu, ama Hunveybinler evlere girdiler ve Çin'de «zehirli ot» sayılabilecek her şeyi temizlediler ve hattâ yok ettiler».

Maocu darbenin aktif iştirakçileri yönetici mevkilere atandılar. Mao Tsze-Dun M.K.'ne ve Politbüro'ya kendisine sadık kişileri, ÇKP'nin ve anayasal egemenlik organlarının dağıtılmasında destek edindiği insanları soktu. İşte bu «kültür devrimi» sonucunda Tszyan Tsin, Çjan Çun-Tsya, Yao Ven-Yuan Politbüro üyesi oldular, Şang-Hay Tszaafanlarının başkanı Van Hun-Ven'e ise ÇKP M.K. Başkan Yardımcılığı mevkii sunuldu.

Şimdi, «kültür devrimi»ni Mao'nun bir eseri olarak öven basın bu arada korkunç olgular ve karakteristikler veriyor. «Guanmin Jibao», «ayaktakımının. eşkiyaların, toplum dışı insanların, yankesicilerin ve suçluların Tszaofan bayrağı altında toplandıklarını, bazılarının zengin köylüler, toprak ağaları ve gerici unsurlardan olduğunu» yazıyor. Aslında suç «dörtlere» yıkılıyor, ama Çin'de Mao Tsze-Dun'un şu görüşü geniş şekilde bilinmektedir: «İyi insanlar kötü birini dövüyorlar —bu gereklidir, iyi insanlar iyi bir insan dövüyorlar— bu bir yanlışlıktır, kötü insanlar kötü birini dövüyorlar —bu da iyidir, kötü insanlar iyi bir insanı dövüyorlar— bu iyi insan bu denemeden sadece güçlenerek çıkacaktır.»

Pekin basını, Hunveybinlerin «titizlikle direktif aldıklarını, daha sonra ise saptanan kişilerin evlerini aradıklarını, son derece asılsız

suçlamalar yüzünden insanları tutukladıklarını, onları uzun süre hapiste tuttuklarını, kanıt toplamak için ağır işkenceler yaptıklarını, hatta öldürdüklerini» de bildirdi. Örneğin, «Jenmin Jibao»da yayınlanan bir makalede şöyle deniyor: «Profesyonel işçilere keyfi olarak «zararlı element», «hain» ve «karşı-devrimci» damgası vuruldu, leke sürmek amacıyla bu kişilere gerçekle ilgisi olmayan suçlamalar yöneltildi... Mahkemeler yaptılar, hapishaneler kurdular, suçsuzlara işkence ettiler, insanların hayatıyla oynadılar, çeşitli faşist suçlar işlediler.»

Gerçekler, bu yöntemlerin «dörtlerin» düşüşüyle birlikte hiç de geçmişe karışıp gitmediğini gösteriyor.

Şu örnek de ilginç. Tszyan Tsin'i ve yandaşlarını «ifşa eden» Sinhua Ajansı şu iddiada bulundu: «Sınıf savaşımına girişme» sloganı altında proletaryaya karşı sert bir savaşım geniş şekilde başlatıldı, «proletarya diktatoryası» tabelası altında ise diktatoryanın kendisi benimsendi.»

Ancak aynı Sinhua Ajansı, geçenlerde Çin'de «proletarya diktatoryasını güçlendirmenin» ve «sınıf savaşının» gerekli olduğuna ilişkin bir açıklama yaptı. Aynı sloganları «dörtler» ilân ettiğinde kötüydü, bugün kendileri ilân ettiklerinde ise iyi...

İki Yüzlü Kendi Kendini Yergi

Sinhua Ajansı'nın geçenlerde yayınladığı bir makalede, Mao Tsze-Dun 40 yıl boyunca «ülkemizin propaganda ve basın organlarının çalışmasına özen göstermiş ve yön vermiştir» deniyordu. Gerçekten de öyleydi. Propaganda alanında atılan her adıma bizzat Mao Tsze-Dun ve çevresindekiler yön vermiş ve denetlemişlerdi. Ancak Çin halkı, resmi propaganda organlarının uzun zamandır Tszyan Tsin, Yao Ven-Yuan ve «dörtlerin» diğer üyelerinin «faşist egemenliği» altında bulunduklarını, uzun yıllar boyunca Çin propagandasının «şu veya bu konuda doğruyu yanlış, yanlışı doğru göstermesi, doğruyu yanlışla karıştırarak ve karayı beyaz diye sunarak insanların kafasını karıştırması, propaganda yol ve yöntemlerinin bir zamanlar Goebbels'in başvurduğu yöntemlerden az farklı olması» yüzünden hayretler içinde kalarak daha yeni öğrendiler,— diye yazıyor «Jenmin Jibao».

Ülkenin politik doğrultusu, «büyük esinlendiricinin» çabalarından tamamen tecrit edilmiş gibi bir durum ortaya çıkıyor: Mao Tsze-Dun, son günlerine doğru sözde kendi görüş noktasını dünyaya ilân edememiş, çünkü Mao Tsze-Dun'un hiç bir faaliyet göstermediği yıllarda Çin'i «dörtler» yönetmiş!

Aslında hiç de öyle olmamıştır. Çin halkı yıllar boyunca gerçek Marksizm - Leninizm'e, Çin'de sosyalizmin kurulması davasına düş-

man bir ruh içinde toplu olarak işlenmiştir. ÇKP M.K. tarafından onaylanan listelere göre Mao'nun yapıtları ezberlenmiş, Mao'nun yapıtlarından alıntılar, bilindiği gibi, tiyatro oyunlarının ve sinema filmlerinin baş kahramanlarının monologlarına bile girmiştir.

Bütün bunların sonuçları iyice ortadadır. Okuyucuların gazetelere yönelttikleri ve zaman zaman da yayınlanan sorular bile, «Huntsi» ve «Jenmin Jibao»nun direktif niteliğindeki pek çok makalesinden özene bezene bilgi edinen Çinlilerin kafasında aşırı ideolojik kargaşalığı kanıtlamaktadır. İşte bu sorulardan birkaçı: «Sosyalizm nedir, kapitalizm nedir?», «Marksizm, sahte Marksizmden nasıl ayrılır?», «Doğru politikayla yanlış politika arasındaki fark nedir?» ve benzerleri. Üstelik bu sorular Maocu Çin'de «proletarya diktatoryası teorisinin incelenmesi» vb. gibi geniş şekilde reklâmı yapılan kampanyalardan sonra soruluyor!

Bütün bunlar o kadar açık ki, göze çarpmaması olanaksız. İşte bu nedenle «Huntsi», «Jenmin Jibao» ve Sinhua Ajansı, «kendi kendilerini eleştirmeye» karar verdiler.

«Dörtler çetesinin, kitlesel haberleşme araçlarını denetlediği dönemde (yani son on yılda - G.B.) gazetemiz aracılığıyla pek çok yalan yayıldı»,— bu sözler «Jenmin Jibao»da yer alıyor. Sinhua Ajansı da benzeri bir itirafta bulunuyor: «Parti gazetesinin ve ajansının halk kitleleriyle bağı kopmuştur», «Halkçı gazetecilik halk kitlelerinin istek ve emellerini ifade etmemiştir», «Gazeteler ve Sinhua Ajansı, yalanları yaymak ve kamuoyunu zorlamak için kullanılmıştır.»

Suçunu kabul eden Sinhua Ajansı tüm kitlesel haberleşme organları adına sözde artık bu organların sadece gerçeği haber vereceklerini açıklıyor. Ajans, Çin propagandasının «otoritesinin yeniden kurulmasının» ve «devrimci geleneklerin» güvencesi olarak Hua Go - Fen'in Sinhua Ajansı için kendi eliyle bir levha yazması olgusunu gösteriyor. Hiç de sağlam olmayan bir güvence değil mi? Aslında Mao Tsze-Dun'un el yazısıyla yazılmış olan ÇKP M.K. organları «Huntsi» dergisinin ve «Jenmin Jibao» gazetesinin başlıkları onları «yalan yayan organlar» haline gelmekten kurtaramamıştı.

Maocu propaganda bugün, sadece «dörtler» zamanında ileri sürülen ve Çin'in barışçı bir süper devlet haline getirilmesine engel olan sloganların ve direktiflerin eleştirilmesine izin veriyor. Bütün başarısızlıkların suçunu Lyu Şao-Ts'ye, Lin Byao'ya ve «dörtler çetesi»ne atan propaganda «objektiflik» oynuyor ve bazı gerçekleri ortaya koyuyor. Bu arada Mao adına «dörtler» tarafından tüm dünyaya büyük bir gayretle reklamı yapılan dış politika hedefleri konusunda bir sözcükle olsun eleştiri yapılmıyor. Sovyetler Birliği'ne, sosyalist topluluğa, onların iç ve dış politikasına atılan iftiralar, yumuşama sürecine

okunan beddualar ve gerici ve emperyalist güçlerin olağan provokasyonları her gün basının sayfalarından ve radyodan Çin halkının üzerine boşanıyor. Enformasyon organlarını «dörtler» denetlediği zaman da böyleydi ,propaganda şimdi de böyle çalışıyor.

Gerçeği söylemeyi vaad eden Pekin propagandası, Çin'in iç durumuna ilişkin bilgileri değiştirmeye devam ediyor. Çin'de ilk on yılda sosyalist kuruculuk alanında kazanılan başarılar şimdi ÇHC'nin varlığının toplam 27 yıllık dönemine aitmiş gibi gösteriliyor. Propaganda bu trükle «Mao Tsze-Dun'un politikasının» doğruluğunu göstermeye, bu politikanın «büyük sıçrayış» ve «kültür devrimi» gibi denemelerde özellikle ortaya çıkan başarısızlıklarını gizlemeye çalışıyor. Öncelikle son on yılda «Maocu doğrultuyu» izleyen Çin'in neler elde ettiğini gösterebilecek olan sayısal veriler bugün de yayınlanmıyor. Mesele, «kültür devrimi başarılarının» sloganlarda kalmasında, rakamların ve olguların bu devrimin başarısızlığını ortaya koymasındadır.

«Kültür Devrimi»yle Yok Olan Kültür

«Dörtleri» eleştirme kampanyası sırasında Çin propagandası, «kültür devrimi» yıllarında kültür ve sanat alanında meydana gelen gerçek durum konusunda giderek daha sık konuşmaya başladı.

Proleter, sosyalist kültür kazanımları tamamiyle reddedildi. Mao'ya yakın çevrelerin iddialarına bakılırsa «Mao Tsze-Dun'un politikasının zaferinden» önce sanatta genellikle boşluk hakimdi. Üstelik, sanat alanında devrim sancaktarı diye adlandırılan Mao'nun eşi Tsz-Yan Tsin şu açıklamayı yapmıştı: «Marks'ın kendisinden sonra bıraktıkları çok azdı, ama benim arkamdan yirmiden fazla oyun kalacak.»

Yenik grubun hesabı görülürken gün ışığına çıkan ifşaatlar Çin'deki kültür gelişiminde bütün bir tarihsel dönemin bir kalemde silinip atıldığını çürütülmez şekilde kanıtlıyor. Öyle ki bugün Mao'nun yapıtlarından alınarak hazırlanan sanat değeri bulunmayan ilkel propaganda yapıtlarının hiç de «proleter kültürünün ,edebiyat ve sanatının yeni bir aşaması» olmadığı artık kabul ediliyor. Dünya ve Çin kültürünün gerçek şaheserlerini tanımak yasaklandı. Bunlar, «zehirli otlar», «sarı edebiyat» vs. şeklinde adlandırıldı. Etiket yapıştırmak ve daha sonra Çin'deki kültür cephesi işçilerinin hakkından gelmek için kültür sorunları konusunda her düzeyde çeşitli türlerden «eleştiri grupları» kuruldu. Kültür Bakanlığı ve «Tsinhua» Enstitüsü, nezdindeki «eleştiri grupları» maden işçisi rolü oynadılar. Bunların makaleleri Çin'de M.K.'den gelen direktifler olarak ele alındı Bugün basın bütün bunların çok kötü olduğunu iddia ediyor.

İlginç bir ayrıntı daha: Benzeri bir uygulama şimdi de sürdürü-

lüyor: Direktif yazılarının çoğu halen daha şu ya da bu «eleştiri grubu» tarafından imzalanıyor. Fark nerede? Şekil değiştirmede mi?..

Maocu propogandanın megafonu «Huntsi» dergisi, şimdi, Çin'de on yıllardır fraksiyonizmin kışkırtıldığını, silahlı savaşın körüklendiğini kabul ediyor. Gençlerin bilinci, onları kendilerine egemenlik savaşımında yardım edebilecek işbirlikçiler haline getirmeye çalışan karyeristler tarafından zehirlendi. Gazeteler, gençlerin eğitim sorunlarının tahrif edildiğini yazıyor. «Revizyonizmin sosyal temeli» diye adlandırılan öğretmenlere karşı savaşım yapıldı. Öğrencilere, öğretmenlerin isyan etmek gereken bir obje olduğu telkin edildi. «Üniversitelerde teorik bilimlerin öğretilmesine ara verildi, bilimsel-araştırma enstitüleri kapatıldı ve bu enstitülerde çalışanlar işsiz kaldı. Bazı tıp enstitülerinde biyoloji, anatomi ve bakteriyoloji öğretiminden vaz geçildi»,— diye yazıyor bugün gazeteler.

Geçmişin Tekrarlanması

Çin propagandasının bu şekildeki zorunlu ifşaatlarından sonra bazı batılı gözlemciler şu soruyu sordular: Bu, şimdiki Pekin yönetiminin Maoizmin yönetici direktiflerinden vaz geçtiğine ilişkin «yeni bir doğrultuyu» ifade etmiyor mu?

Gerçekler şöyle diyor: Hayır, ifade etmiyor.

Sadece bir kısım Maocular, aşağıladıkları ve kampanyalarından saymak istemedikleri kişilere (yani «dörtlere») anti-maoist damgasını vuruyorlar. Ancak Maocu politikanın temel hükümlerinin tümü şimdiki Çin liderleri tarafından tam olarak kullanılıyor.

Ülkede politik düşmanlarla savaşımda önceki yöntemler uygulanıyor. Bilindiği gibi, bugünkü yöneticilerin iktidara geçişi dahi tutuklamalarla ,politik itibarların sarsılmasıyla, ibret verici mahkemeler ve idamlarla başlamıştı. Propaganda, «büyük esinlendirici» zamanındaki yöntem ve klişeleri kullanıyor. Yine binlerce kişinin katıldığı «eleştiri mitingleri», yine «Mao'nun düşüncelerine ihanet edenleri» damgalayan öğrenciler. «Yeniden eğitim» için köylere gönderilen milyonlarca öğrenci daha hâlâ oralarda bulunuyorlar ve gençlerin yeni partiler halinde sürgüne gönderilmesi devam ediyor.

Ülkede önceden olduğu gibi, militarizm ruhu yayılıyor ve «yeni tüneller kaz», «savaşa hazırlan» sloganları silinmiyor.

Bütün bunlar, yaşam düzeyi son derece düşük olan Çin emekçilerinin gerçek çıkarlarına ters düşüyor.

* * *

Çin'de «dörtlerin ağır suçlarını» ortaya çıkaran kampanya devam ediyor. Pekin propagandası, Mao'yu şimdi düşkün durumda bulunan yakın çevresinden ayırmaya, Mao Tsze-Dun'un kişisel egemenlik rejiminin ve Maoizmin Çin halkına ve Çin'de sosyalizmin kurulması davasına verdiği zararların ve getirdiği yoklukların sorumluluğunu sadece ve sadece «dörtlerin» üzerine atmaya çalışıyor. Ancak bu sonuçsuz bir girişimdir. Maoizm artık bikaç kez yamalanmış ve süslenmiş ,ama gerici, şövenist özü değişmeden kalmıştır.

«Literaturnaya Gazeta»
G. BARKOV
(18 Ocak 1978) - APN

sanat-edebiyat

Seyyit Nezir'den Şiirler

Seyyit Nezir, 1976 yılında yayınladığı Şili Duyarlığı *adlı ilk kitabıyla geniş ilgi uyandıran ve beğenilen genç bir şair. Kısa bir süre sonra da* Israrla *adlı ikinci şiir kitabını yayınladı. Nezir, uzun soluklu ve şiirlerinde devrimci dünya görüşü ile estetik ölçüleri uyum içinde kullanabiliyor.*

Nezir şimdi yeni bir şiir kitabı hazırlıyor. Onun son şiirlerinden birkaç örneği okurlarımıza sunuyoruz.

Ö. YOLU

SANA SÖYLEDİĞİM TÜRKÜ

Mühür sözlüm
Saz benizlim,
Bir damlası türkülerinin
Serinliktir
Kavlanan ciğerime,
Ki senin isyan türkülerin
Hangi yüreğe değmişse ufalır
Yakar
Ve su verir örsteki şiire.

★

Mühür sözlüm
Saz benizlim,
Teğellidir şiirime mektubun:
Hani, diyorsun
Bize sözlendiğin türkün,
içtiğimiz acılar
Soluduğumuz tütün?
Onulmaz yoktu hani yeryüzünde
Ve zindan
Çatlıyacaktı hani
Yanardağ gibi bir gün!
Umuda
Demirci Kawa'yı fısıldıyordun
Eski dost
Hani sözlendiğin türkün?

Mühür sözlüm
Saz benizlim,
Dicle'yi kurutmuş
Fırat'ı yutmuş öfken,
Bilesin
Şiirin sıradağları ayartılmaz,
Ve senin, alnında biriken
Her küçük damla ki
Geri kalmaz
Köklerin güneşe tırmanışından,
Ve ben eğer yüreğinin aşından
Bıçak ucu kadar olsun
Kertilecektir zindan.

Haydi hep bir ağızdan:
Adlarını bilelim
Yüzlerini sayalım
Yasakları dostlar
Haklarıyla silelim.

GÜNEYDOĞU

Çakır dikeni sanılmasın
Telörgü hançeri bunlar,

Şahan'ın, Kejan'ın
Şalını toprağa atmış
Can boyasıdır
Hududun tırnaklarından akan.

Ekmeğe doğuştan hasret
Kurşunlara inat
Sıra sıra, dimdik
Mayınlara batmış
Yatmışlar ıpıslak.

★

Yoksulluk
Varılmaz, derin izlerle
Ana karnında çarpar
Yüzlerine sillesini.
Suçun sanılmasın ölümler
Açlığın, zincirlerin bedeli.

«Ücret, fiyat ve kâr»
Bu hesaba, onca kıyımlardan geçerek
Anca yakışmada onlar,
Boyunlarındaki yarasını köleliğin
Ücretsiz taşıdılar
Koca bir tarih!
Çilesini nice yaşadıkları
Somun somun ekmeğin
Kokusu serilir sofralarına anca.
Ve gider de, vara vara
Akraba namlulara
Yada binbir halle
Hudutlara çakışırlar kan revan.

Güneydoğu
Ölümün her yüzde
Yakıcı sıcakla donduğu
Acının tütünle söndüğü diyar,
Saatimi kurdukça
Yapışıyor parmaklarıma kanın,
Bizim de acıtıyor boğazımızı
İlmeği, hakkındaki fermanın.

★

Toprak
Daha kimbilir nice
Dikenli tellerle hırpalanmış göğsünden
Hesaplı vurulmuş ölüler kaldıracak,
Daha kaç gece, kaç seher gövden
Ocağın ayazında
Kızgın ağustoslarda
Bir tas tırşık için
Kaç seher damarından kan aldıracak!

Sen ki
Bir bayramda kendin için gülmedin
Ölmedin kendin için.

Ağıt
Gözü derya gibi yaşlı
Sevdası hilâl kaşlı
Nasırı silâhlanarak
Artık sana bu yaraşır,
Öğüt
Yarana değil
Terine mendil tutana
Elzem olmuş devâdır.
Ve sana yâr
Çeliğe
ışıltıyla
damlayan
ter.
Ve kendi dünyamız için
Seninle omuz omza çile çekerek
Dumanları halaya durduran emek.

KURMANÇ KADININA ÖVGÜ

Göğsü ızgaralı kadın
Kalk artık
Acılardan bugünkü öğünü kotarmaya
Bebeler acıkmadan daha
Kalk artık

Gönlü yaralı kadın
Dağa güneşten önce tırmanmalısın.

*

Kamyonlar boşalmadan kasabaya
Kalk artık
Sırtında odun yükü
Koynunda çağa
Koltuğunda peynir çıkın
Pazara sen başlamalısın.

Gözleri garazlı kadın
Kalk artık
Gurbeti en uzun sen yaşadın
Hasretin düğümlü kaldı
Yüzgörümlüğüne bile umutlarının
Sor artık
Kimin boynuna vebalın.

Çevirmişler pazarı
Sakın ilişme tezgâhların yanına
Sen ki onlar için bir mayın!
Mayınlar..
Ölü mü döner huduttan
Yaralı mı
Ya da zindanda mı kocan
Aylar var ayrılalı.

Derdi horalı kadın
Yerinme, küşüm çekme
Kalk artık
Hazırda mı merhemin
Ekmeğin tandırda mı?

MARDİNLİ

Sen
Ne kartallar ürküttün
Bu dağda bilsen!

Ne canlar çürüttün kollarında
Umutları
Kan ve tütünden.

Bilsen dizlerinde sızlayan tarihi
Ah, Mardin
Azılı cinayeti doğanın ve tarihin,
Mayınları gererek
Ayışığının dargını
Kaçak
Akıyor çarşıya,
Çarşı yakın
Uzatsan elini
Dinlenir parmakların
Kadife ipekli halıyla,
Kaçak
Burdan karşıya
Akıyor dikenli tel
Ve mayın aralıklarından,
Göze alarak
Gülünün kopmasını dalından.

Ve koptu işte gül
Yazarsın öldürür
Yazmazsın ölür!

Nıviskarê Mezın Ereb Şemo Çû Heqiya Xwe

EREB ŞAMİLOV
Adı ve eserleri unutulmayacak

Nıviskar, zana û mamosteyê mezın Ereb Şemo (Ereb Şemoêviç Şamilov) dı 29'ê Hızêranê, sala 1978'a —dı 82 saliya emrê xwe da— lı Rewanê çû heqiya xwe.

Zaroti û xortaniya wi gelek bı çetınahi derbaz bû. Ew dı serhatya xwe «Şıvanê Kurd» da serboriyên xwe dıde ber çavan.

Ereb Şamilov dı 1'ê çileyê paşin sala 1897' da lı Qersê, gundê Azatê dı kadinekê da hatiye dınê. Bavê wi lı cem xelkê şıvanti dıkır. Ereb Şemo bı xwe ji,hin bu zaroyek pıçûk bû, bû şıvan, pezê dewlemendan çêrand. Lı dıbıstana gundeki da bû dergevan û lı wır hini xwendınê û zımanê Urısi bû. Her usa ji, gava lı cem Ermenan, Huruman şıvanti dıkır, hini zımanê wan û Tırki ji bû. Dema şerê mezın ya ewlin da, dı ordiya Kozakan da ew bû werger (tercuman), tevi wan hat Kurdıstana Tırkiyê.

Dı sala 1916'an da lı aliyê Sarıqamişê dı çêkırına riya hesın da xebıti. Lı wır bolşewik naskırın û tevi xebata siyasi bû. Pıştre kete Ordiya Sor û Partiya Bolşewik (sala 1918) û dı şerê hunduri da lı Kavkazê Bakur dıji hêzên spi şer kır, brindar ket.

Pışti şer ku vegeri welatê xwe, dê û bavê xwe lı wır ne dit. Bavê wi bı aliyê kewneparêzan hatıbû kuştın û diya wi mırı bû.

E. Şemo dı riya sosyalizmê da xebata xwe ajot. Dı gundên kurdan û warên koçeran da dıji axan û began şer kır û xebıti bona sazkırın û qevinkırına sovêtan.

Dı sala 1929 tevi xebata çêkırına elifbayek Kurdi bı tipên Latini bû.

Dı sala 1930'da dest bı nıvisandınê kır. Ew nıviskarê Kurdên Ermenistanê yê pêşin bû. Gelek afırandınên edebi û siyasi nıvisandın. Serhatya wi «Şıvanê Kurd» bı gelek zımanên xelkên Sovêti, her usa ji bı Almani, Fransızi, Erebi, Tırki û bı zımanên dın hat wergerandınê.

Sala 1931'ê E. Şamilov çû Leningradê, lı Enstitûya dirokê, filozofiyê, û zmanzaninê (filoloji) xebateke mezın kır bona hazırkırına qedroyên intelijensiya Kurda, bı zaninê mıjûl bû, gramêra zımanê Kurdi çêkır.

Dı sala 1936'da xebata wi yê «Pırsa Derheqa Feodalizmê Nava Kurda da» hat neşırkırınê. Pıştrê afırandınên wi «Jiyina Bextewar», «Hopo», romana «Dımdım» çap bûn.

Ereb Şamilov bo van xebatên hêja bı nişanên «ala sor», «dostiya cımaeta» û bı gelek mêdalyan hatiye rewakırınê.

Pışti mırına wi, Enstitûya Marksizm-Leninizmê ya Ermenistanê, Yekıtiya Nıviskarên Ermenistanê û Wiziriya Çandi ya Ermenistanê bı hevra belavokek derxıstın; ew dı vê belavokê da behsa xızmetên E. Şamilov yên jorin dıkın û usa dıbêjın: «Navê bolşevikê kevn, nviskar û ulmdarê eyan, merivê hızkırı û xemxur, hevalê qenc Ereb Şemoêviç Şamilov wê heta hetayê dılê me da bımine.» (*Riya Teze*, Hejmar 3062, 5'ê tırmêxê, sala 1978)

Endamek jı Yekitiya Nıviskarên Ermenistanê, G.B. Garibcanyan, derheqa E. Şamilov da usa dıbêje:

«Ereb Şamilov dengbêjê dostiya cımaetên Ermeni û Kurda bû, dosti, rehê kijanê (wê) jı kûraya xweliya Ermenistanê hatıbûn, bı teva sê rêvûlûsyonên (şoreşên) Ûrısa qevin bûbûn.

«Sala 1977'a meha sıbatê mala nıviskara da bı şayneti 80 - saliya Ereb Şamilov dane kıvşe. Nıviskar û ulmdarê rispi derheqa emrê xweyi derbazbûyi da xeberda, bı hızkırın û şêkırdari derheqa rasthatınên xweyê tevi Maksim Gorki, Kirov, Karaxan, Stêpan Alavêrdian, [illegible] da şırove dıkır. 'Ermenistana Şovêtiyê wetenê mını hızkırı ye,

ez xweykırıme û mezın kırıme, cımaetên, Ermeni bırê xebatkarên Kurd e,' —ewi tımê dıda cahıla.»

Karlênê Çaçani, serokê seksiyona nıviskarên Kurda lı Ermenistana Sovêti ji dıbêje: «Ereb Şamilov rispiyê literatura me bû.» Bı rasti ji Ereb Şamilov, ne tenê rispiyê edebiyata kurdên Sovêtiyê bû, her usa ji para wi dı temamiya edebiyata kurdi ya modern da gelek mezıne. Em dıkarın bêjın wi dı zımanê me da rêçek nuh vekır bı gelek serhati û romanên xwe dı edebiyata kurdi da himê moderniyê, hımçaxiyê dani. Gelê Kurd lı hemû aliyên Kurdıstanê navê «Ereb Şemo» baş nasdıke. Pırtûka wi ya bı nav û deng dı nav gelê me da belav bûye; sala çûyi me *Şıvanê Kurd* wergerande Tırki û tevi Kurdiya wê lı Stembolê, dı nav neşireta «Özgürlük Yolu» (Rêya Azadi) çapkır.

Lê pır mıxabın, sinorên ku dı nav gelê Kurd da û dı singa Kurdıstanê da hatıne danin, fırsend ne dane ku afırandınên wi yê dın û yên nıviskarên mayi bıgıhije destê me.

Qers û Rewan ciranê hev ın. Rojan, xebatkarên ku lı vi ali û wi ali sinor dıxebıtın hev û du dıbınin û şevan ronahiya bajarê Rewanê şewle dıde axa me. Lê hatın û çûyin qedexe ye, weki heryek dı dınêyek dın da dıji.. Hatın û çûyina merıvan, pırtûkan û stranan qedexe kırıne..

Em hêvi dıkın ku ew rewşa han nıkare demek dırêj bı vi awayi bıçe.

Bı mırına Ereb Şemo, gelê Kurd laweki xwe yi delal wındakır. Wi jina xwe ya dırêj dı riya azadi û serfıraziya gelê Kurd û hemû gel û xebatkaran da derbaz kır, bı dû xwe afırandınên hêja hıştın. Navê mırovên wek wi tucar namıre û nayê birkırın.

Ünlü Yazar Ereb Şemo Vefat Etti

Yazar, bilim adamı ve öğretmen Ereb Şemo (Ereb Şemoêviç Şamilof) 29 Haziran 1978 günü, 82 yaşında, Erivan'da vefat etti.

Ereb Şemo'nun çocukluğu ve gençliği büyük zorluklar içinde geçti. O, «Kürt Çoban» adlı anı-romanda başından geçenleri anlatır.

Ereb Şemo, 1 Ocak 1897'de Kars'ın Azat köyünde, bir samanlıkta dünyaya gelmişti. Babası başkalarının yanında çobanlık yapardı. Ereb Şemo'nun kendisi de daha küçük yaşta çoban oldu, zenginlerin sürülerini otlattı. Bir köy okulunda kapıcı oldu, orada okumayı ve Rusçayı öğrendi. Bunun gibi Ermenilerin, Rumların yanında çobanlık yaparken onların dilini ve Türkçeyi de öğrendi. Birinci Büyük Savaş sırasında Kazak ordusunda tercümanlık yaptı ve onlarla birlikte Türkiye Kürdistanına geldi.

1916 yılında, Sarıkamış yöresinde demiryolu yapımında çalıştı. Orada Bolşeviklerle tanıştı ve siyasi çalışmaya katıldı. Daha sonraları Kızıl Ordu'ya ve Bolşevik Partisine üye oldu (1918), ve iç savaş sırasında kuzey Kafkasya'da beyazlara karşı savaştı, yaralandı.

Savaştan sonra memleketine döndüğünde ana ve babasını bulamadı. Babası gericiler tarafından öldürülmüştü ve annesi de ölmüştü.

Ereb Şemo sosyalizm yolunda çalışmaya devam etti. Kürt köylerinde, göçebe yaylalarında beylere, ağalara karşı mücadele etti, Sovyetlerin kurulması ve güçlendirilmesi için çalıştı.

1929'da, Latin harfleriyle bir Kürt dili alfabesinin hazırlanması çalışmalarına katıldı.

1930 yılında yazmaya başladı. O, Ermenistan —ve Sovyet— Kürtlerinin ilk yazarıydı. Birçok edebi ve siyasi eserler meyda-

na getirdi. Anı-romanı «Kürt Çoban» birçok Sovyet dillerine, Almanca, Fransızca, Arapça, Türkçe ve başka dillere çevrildi.

Ereb Şamilof 1931 yılında Leningrad'a gitti; Tarih, felsefe ve dilbilim enstitüsünde, bir Kürt entellektüel kadrosunun yaratılması yönünde geniş çalışmalar yaptı, bilimle uğraştı, bir Kürt dili grameri hazırladı.

1936 yılında «Kürtler Arasındaki Feodal İlişkiler Üzerine» adlı incelemesi yayınlandı. Daha sonra «Mutlu Hayat», «Hopo» adlı eserleri ve «Dımdım» adlı romanı yayınlandı.

Ereb Şamilof, bu değerli çalışmaları nedeniyle «kızıl bayrak» ve «halkların dostluğu» adlı nişanlarla ve birçok madalyayla taltif edildi.

Ölümünün ertesinde, Ermenistan Marksizm-Leninizm Enstitüsü, Ermenistan Yazarlar Birliği ve Ermenistan Kültür Bakanlığı'nın, ortaklaşa yayınladıkları bir bildiride E. Şamilof'un yukardaki hizmetleri anlatıldıktan sonra şöyle deniyor: «Eski bir bolşevik, tanınmış bir yazar ve bilgin, sevimli bir insan ve iyi bir arkadaş olan Ereb Şamilof hep gönlümüzde yaşıyacak.» (*Riya Teze*, sayı 3062, 5 Temmuz 1978)

Ermenistan Yazarlar Birliği üyelerinden G.B. Garibcanyan, E. Şamilof'la ilgili olarak şöyle diyor:

«Ereb Şamilof, Ermeni ve Kürt toplumlarının dostluğunun bir sözcüsü idi. Bu dostluk Ermenistan toprağının derinliklerinden kaynaklanıyordu, Üç Rus devrimi içinde pekişmişti.

«1977 yılı Şubat'ında yazarlar evinde Ereb Şamilof'un 80. yaşgünü neşeyle kutlanıyordu. Olgun yazar ve bilgin hatıralarını anlattı; Maksim Gorki, Kirof, Karahan, Stefan Alaverdiyan, Sergis Kasyan ve öteki tanınmış sanatçılarla karşılaşmalarından tatlı bir dille sözetti. O, gençlere her zaman, 'Sovyet Ermenistan'ı benim sevgili yurdumdur, beni besleyip büyütmüştür, Ermeni toplumu Kürt emekçilerinin kardeşidir,» derdi.

Sovyet Ermenistan'ındaki Kürt yazarları seksiyonu sekreteri Karlênê Çaçani, ise «Ereb Şamilof edebiyatımızın babası idi,» diyor. Gerçekten de, E. Şamilof, yalnızca Sovyet Kürtlerinin edebi önderi olmakla kalmadı, onun tüm modern Kürt edebiyatındaki payı da oldukça büyüktür. Diyebiliriz ki o, dilimizde yeni bir çığır açtı, anı eserleri ve romanlarıyla modern, çağdaş Kürt edebiyatının temellerini attı. Kürt halkı Kürdistan'ın her yanında «Ereb Şemo» adını iyi tanıyor. Onun ünlü eseri halkımız arasında dağılmıştır; geçen yıl da biz, «Kürt

Çoban»ı Türkçe'ye çevirerek Kürtçesiyle birlikte Özgürlük Yolu yayınları arasında yayınlamıştık.

Ne yazık ki Kürdistan'ı boydanboya bölen ve Kürt halkını birbirinden ayıran sınırlar, onun ve öteki yazarların eserlerinin elimize ulaşmasını önlüyor.

Kars ve Erivan birbirlerine komşudurlar. Gündüzleri sınırın bu yanında ve öteki yanında çalışan işçiler birbirlerini görüyorlar ve geceleri Erivan kentinin ışıkları toprağımızı aydınlatıyor. Ama geliş-gidiş yasaklanmıştır, sanki ayrı dünyalarda yaşanmaktadır.. İnsanlar gibi kitapların ve türkülerin de geliş gidişi yasaktır..

İnancımız o ki, bu durum uzun süre böyle devam etmeyecek.

Ereb Şemo'nun ölümüyle Kürt halkı değerli bir evladını yitirdi. O, uzun yaşamını Kürt halkının, diğer halkların ve tüm emekçilerin özgürlüğü ve mutluluğu yolunda çalışarak geçirdi, ardında değerli eserler bıraktı. Onun gibilerin adı ölmez ve unutulmaz.

ROJA

WELAT

8. SAYI ÇIKTI

OKU! OKUT!

İsteme adresi :
Sümer Sok. 12/2 Beyaz Ap. Demirtepe-ANK.

Tek isteklerde pul gönderilmesi...

TAN DAĞITIM 1978-1979 KATALOĞU ÇIKTI

İsteme Adresi : Başmusahip Sok.
TAN Ap. 10/2
Cağaloğlu - İST.

özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

15 Lira